บทที่ 4

ภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533

ในแวดวงผู้ศึกษาเกี่ยวกับงานเขียนที่เรียกว่า "วรรณกรรม" มีทัศนะในการทำความเข้าใจและอธิบายวรรณกรรมด้วยแนวทางสัจนิยม (Realism) ที่มองว่า งานวรรณกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนมนุษย์และสังคม เนื่องจากตัวบุคคลผู้สร้างงานวรรณกรรมได้รับแรงบันดาลใจและอิทธิพลจากสภาพสังคม ตลอดจนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่อยู่แวดล้อมตัวผู้เขียน แล้วนำมาเขียนไว้ในงานวรรณกรรม ไม่ว่าจะนำเสนอสภาพสังคมนั้นๆโดยตรง หรือเสนอจากมุมมองของผู้เขียนเองที่มีต่อสภาพสังคมยุคสมัยที่เขียนไว้ในวรรณกรรม[1] การทำความเข้าใจและอธิบายนวนิยายซึ่งเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งก็ทำได้ด้วยแนวทางเดียวกันนี้ เนื่องจากผู้เขียนนวนิยายนั้น แม้จะเป็นคนเพียงคนเดียว แต่ก็เปรียบเสมือนคน 3 คน คือ นอกจากจะเป็นนักเขียนแล้ว ตัวผู้เขียนเองก็เป็นหน่วยหนึ่งของคนในรุ่นที่ผู้เขียนเกิดและดำเนินชีวิตอยู่ ทั้งยังเป็นพลเมืองของประเทศด้วย และสภาพแวดล้อมของนักเขียนเอง เป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้นักเขียนมีสำนึกที่แตกต่างกันออกไป 3 อย่างด้วยกัน คือ สำนึกในอาชีพนักเขียน สำนึกต่อเหตุการณ์ทางสังคมที่นักเขียนเห็น รับทราบ และสำนึกต่อสถานภาพของนักเขียนในสำนักพิมพ์ที่สังกัดอยู่[2] ดังนั้นแม้ว่าโครงเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายจะเป็นเรื่องที่นักเขียนสมมติคิดแต่งขึ้น แต่องค์ประกอบเหล่านี้ก็ถ่ายแบบมาจากบุคคลและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงๆ นวนิยายจึงผูกพันกับสังคมผ่านทางมุมมองของนักเขียนที่มีต่อสังคม[3]

ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคมในลักษณะที่นวนิยายเป็นภาพสะท้อนของสังคมหรือมุมมองที่ผู้เขียนนวนิยาย ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมมีต่อสภาพที่ตนเห็นหรือรับรู้ มีตัวอย่างที่ชัดเจนหลายตัวอย่าง เช่น วรรณกรรมประเภทนวนิยายในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงทศวรรษ 2530 ที่สะท้อนภาพของครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวใหญ่ที่มีสมาชิกอยู่หลายคน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่แตกแยก ทำให้เด็กมีปัญหา รวมทั้งการเสนอภาพของครอบครัวที่มิได้มีความอบอุ่นเข้าใจกัน แต่เป็นเพียงคนหลายๆคนมาอยู่รวมกันคล้ายครอบครัวเท่านั้น หรือการมีความสัมพันธ์ทางเพศของชาย-หญิงที่ไม่มีพันธะต่อกัน โดยภาพต่างๆในนวนิยาย เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงสภาพครอบครัวในสังคมไทยในบริบทความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา หรือ นวนิยายที่มีเรื่องราวของ "ชนกลุ่มน้อย" และ คนหลากหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ในสังคมไทย เช่น คนพิการ ชาวเขา ชาวจีน และชาวมุสลิม เป็นต้น ได้

---

[1] นพพร ประชากุล และชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. "ทฤษฎีวรรณกรรม." <u>รั่มพฤกษ์</u> 15, 2 (ตุลาคม 2539-มกราคม 2540), หน้า 25-29.

[2] ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. <u>นวนิยายกับการเมืองไทย ก่อนและหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516</u> (กรุงเทพฯ: รักอักษร, 2456), หน้า 1.

[3] ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง, <u>เรื่องเดิม</u>, หน้า 1.

สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของสังคมที่มองว่า "ชนกลุ่มน้อย" และคนที่แตกต่างทางชาติพันธุ์กับไทยเป็น "คนอื่น" ที่ด้อยกว่าคนไทย หรือเป็นคนร้าย ศัตรู[4]

การทำความเข้าใจและอธิบายภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 จะได้อาศัยการศึกษาวรรณกรรม และนวนิยายที่มองว่าวรรณกรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์และสะท้อนภาพของสังคมในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน การให้ภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ในนวนิยายช่วงเวลานี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงทัศนะหรือ การนิยาม "ชาวจีนในไทย" ของคนเชื้อสายจีน ที่มีอยู่ในสังคมไทยเวลานั้น หรือเป็นทัศนะที่นักเขียนนวนิยายมีต่อ "ชาวจีนในไทย" โดยพยายามที่จะมองถึงความเกี่ยวข้องระหว่างการให้คุณค่าหรือความหมายของ "ชาวจีนในไทย" ที่อยู่ในนวนิยายกับบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย รวมทั้งแวดวงนวนิยายไทยด้วย

4.1 ภาพรวมของนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2529

นวนิยายส่วนใหญ่ในช่วงต้นทศวรรษ 2510 มักเป็นเรื่องในแนวรัก พาฝัน (Romantic Novel) คือ นวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของอารมณ์ ความรู้สึกที่มิได้คำนึงสารประโยชน์ต่อปัญญา[5] นวนิยายในช่วงนี้ไม่ค่อยมีเนื้อหาในแนวการเมือง นวนิยายรัก พาฝันที่ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงเวลานี้ มักจะได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารก่อนแล้วจึงมาพิมพ์รวมเล่มอีกครั้งหนึ่ง เช่น หงส์เหิร ของ บุษยมาส (เริ่มพิมพ์ในนิตยสาร กุลสตรี เมื่อ พ.ศ. 2507) ดาวพระศุกร์ ของ ข. อักษราพันธ์ (สตรีสาร พ.ศ. 2508) และดอกโศก ของ ข. อักษราพันธ์ (สตรีสาร พ.ศ. 2512) รักประกาศิต ของ ก. สุรางคนางค์ (สกุลไทย พ.ศ.2509) ภูริชช์-นริศรา ของ ก. สุรางคนางค์ (สกุลไทย พ.ศ. 2511) สวรรค์เบี่ยง ของกฤษณา อโศกสิน (แม่ศรีเรือน พ.ศ.2511)[6]

ในช่วงต้นทศวรรษ 2510 ได้มีการให้รางวัลวรรณกรรมโดยองค์กรสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 และมีนวนิยายไทยจำนวน 4 เรื่องที่ได้รับรางวัลคือ เรือมนุษย์ ของ กฤษณา อโศกสิน (พ.ศ. 2511) จดหมายจากเมืองไทย ของโบตั๋น (พ.ศ. 2512) เขาชื่อกานต์ ของ สุวรรณี สุคนธา (พ.ศ. 2513) ตะวันตกดิน ของกฤษณา อโศกสิน (พ.ศ. 2515) นวนิยายทั้ง 4 เรื่องที่ได้รับรางวัล รวมไปถึงนวนิยายที่ได้รับการเสนอชื่อและเข้ารอบล้วนแต่เป็นนวนิยายที่สมจริงและสะท้อนสังคมเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ทั้งในเมืองและปัญหาของคนยากจนใน

---

[4] พิณอำไพ ศิริปูชกะ, ""คนอื่น" ในนวนิยาย: ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย," อักษรศาสตรพิจารณ์ 3, 1 (มกราคม 2543), หน้า 25-35.

[5] ธวัช ปุณโณทก, แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 88.

[6] ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง, เรื่องเดิม, หน้า 21.

ชนบท ส่งผลให้ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2510 นวนิยายไทยมีแนวโน้มของเนื้อหาไปในทางสะท้อนสังคมที่มีลักษณะสมจริงมากขึ้น[7]

เมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ขึ้นกลุ่มหนุ่มสาวนิสิต นักศึกษาได้ผลิตวรรณกรรมแนวการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือที่เกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยม ขณะเดียวกันสะท้อนสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาและความไม่เป็นธรรม[8] และในช่วงพ.ศ. 2516-2519 กลุ่มนิสิตนักศึกษาตามมหาวิทยาลัยต่างๆได้ร่วมกันตั้งชมรมหรือกลุ่มทางวรรณกรรม เช่น กลุ่มหนุ่มเหน้าสาวสวย ชมรมพระจันทร์เสี้ยว กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต ฯลฯ นอกจากนี้ได้ผลิตงานวรรณกรรมที่เป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและสังคม ทั้งยังนำผลงานของนักคิดนักเขียนหัวก้าวหน้าในช่วง พ.ศ. 2488-2500 มาตีพิมพ์ใหม่ เช่น <u>ความรักของวัลยา</u> ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ <u>ปีศาจ</u> ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ <u>สงครามชีวิต</u> ของ ศรีบูรพา และ <u>แลไปข้างหน้า</u> ของ ศรีบูรพา เป็นต้น หนังสือเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมือง และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตย สังคมนิยม แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต จนถือได้ว่าเป็นช่วงของวรรณกรรมทางการเมือง และวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่มีเนื้อหาแสดงภาพความจริงของปัญหาและหนทางในการแก้ไขปัญหาสังคม การช่วงชิงอำนาจของกลุ่มผู้ปกครอง หรือการชี้ให้ประชาชนมองเห็นต้นตอของปัญหาความยากจน และชีวิตที่เลวร้าย ตลอดจนชี้แนะให้ประชาชนมองเห็นทางออกที่ถูกต้องของชีวิต ด้วยการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม[9]

พอมาถึงช่วงพ.ศ. 2519 ก่อนที่กระแสวรรณกรรมการเมืองและเพื่อชีวิตจะค่อยลดลงไปด้วยเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519[10] อันเนื่องมาจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มีนโยบายที่จะควบคุมสื่อมวลชนทุกประเภท จึงได้ประกาศคำสั่งฉบับที่ 5 ข้อ 2 กำหนดให้

> "นิตยสารรายสัปดาห์ และสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ ที่ข้อเขียนและเรื่อง ประเภทสารคดีและบันเทิง ส่งข้อเขียนและเรื่องต่างๆ ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจสอบข่าวสาร ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ก่อนทำการพิมพ์ออกจำหน่ายจ่ายแจก...ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารราชการของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

---

[7] ตรีศิลป์ บุญขจร, "อดีต ปัจจุบัน และอนาคตนวนิยายไทย: ข้อสังเกตบางประการ," <u>วารสารธรรมศาสตร์</u> 11, 1 (มีนาคม 2525), หน้า 98.

[8] นวมน ยูเด็น, "อัตวินิบาตกรรมในนวนิยายไทย ปี พ.ศ. 2520-2530" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2535, หน้า 37-38.

[9] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 6-7และ 15-21; ชัยสิริ สมุทวณิช, <u>วรรณกรรมการเมืองไทย 14 ตุลาคม 16- 6 ตุลาคม 19 รากเหง้า การก่อเกิด การเติบโตและพัฒนาการ</u>, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2544), หน้า 23-56.

[10] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 49-106.

เพื่อความมั่นคงของชาติและความผาสุกของประชาชน"[11]

นอกจากนั้นยังประกาศเก็บ ริบ ห้ามครอบครอง "หนังสือต้องห้าม" จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือ หรือ วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมือง ทำให้สำนักพิมพ์และนักเขียนไม่กล้าที่จะผลิตงานออกมาหรือเปลี่ยนแนวของผลงานไปในแนวเริงรมย์ในลักษณะพาฝัน เพื่อความปลอดภัยในสวัสดิภาพของตน นักเขียน และนักวิชาการจำนวนหนึ่งได้เดินทางเข้าป่าไปร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ที่อยู่ในชนบท เช่น รวี โดมพระจันทร์ วัฒน์ วรรยางกูล เป็นต้น[12] วรรณกรรมแนวเพื่อชีวิตในช่วงนั้นจึงลดจำนวนลง เกิดเป็นความชะงักงันของวรรณกรรมชั่วคราว[13]

แม้ว่าแนวทางของนวนิยายในช่วงกลางทศวรรษ 2500-กลางทศวรรษ 2510 จะต่างไปจากกระแสวรรณกรรมการเมือง และวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ถ้ามองพัฒนาการของนวนิยายไทยโดยภาพรวมแล้ว คงต้องกล่าวว่ามีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนวนิยายไทยในช่วงพ.ศ. 2516-2519 แม้จะมีไม่มากนัก คือ นวนิยายที่ขายดี (Best- Seller Novel) ในช่วงนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ นวนิยายที่มีลักษณะสมจริงเนื้อหาที่เน้นชี้นำสังคม นวนิยายแนวสมจริง คือ นวนิยายที่จำลองโครงเรื่องมาจากชีวิตของมนุษย์อย่างสมจริง ที่สอดแทรกจินตนาการลงไปบ้าง แต่ยังยึดหลักแห่งความเป็นจริงทางธรรมชาติมากที่สุด นวนิยายประเภทนี้จะกล่าวถึงคนในลักษณะต่างๆ ในวงการอาชีพต่างๆ และคนในฐานะต่างๆอย่างสมจริง โดยมีเป้าหมายที่มุ่งตีแผ่แง่มุมต่างๆของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา เพื่อแสดงให้เห็นแก่นแท้ของชีวิตในสังคม เช่น นวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ของ โบตั๋น (พ.ศ. 2512) ลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี (พ.ศ. 2515) เป็นต้น [14]

ขณะเดียวกันสภาพของสังคมไทย ช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่มีความผันผวนทางการเมือง ได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวของจิตสำนึกทางการเมืองของคนในสังคม ได้ทำให้บรรยากาศในแวดวงวรรณกรรมมีการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมเก่าที่ไม่เข้ากับยุคสมัย โดยเฉพาะกระแสการวิพากษ์วิจารณ์นวนิยายแนวรัก พาฝัน ที่เป็นนวนิยายขายดีว่าเป็น "วรรณกรรมน้ำเน่า" และทำให้นักเขียนนวนิยายขายดีโดยเฉพาะนักเขียนที่เป็นผู้หญิง เช่น กฤษณา อโศกสิน สีฟ้า ทมยันตี ได้หันมาเขียนนวนิยายต่อต้านการเมือง แสดงทัศนะการวิพากษ์วิจารณ์

---

[11] ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 15 พุทธศักราช 2519.

[12] ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, "บทบาทของรางวัลวรรณกรรมต่อการสร้างและการเสพวรรณกรรม" ใน อ่านไม่เอาเรื่อง (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2545), หน้า 33.

[13] นวมน ยูเด็น, เรื่องเดิม, หน้า 38.

[14] ธวัช ปุณโณทก, เรื่องเดิม, หน้า 88-89; สายทิพย์ นุกูลคำ, วรรณกรรมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534), หน้า 187-188.

การเมือง หรือ การเสียดสีการเมืองแทน เช่น แผ่นดินนี้ยังรื่นรมย์ ของ สีฟ้า (พ.ศ. 2519) ที่เน้นการเสียดสีสังคมข้าราชการตำรวจ เป็นต้น[15]

นอกจากการสะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองในขณะนั้นแล้ว นักเขียนนวนิยายหลายคนได้สะท้อนทัศนะต่อปัญหาครอบครัว ปัญหาทางเพศที่มีลักษณะเบี่ยงเบน และวิปริตในนวนิยายที่เรียกว่า "นวนิยายแนวจิตวิทยา" เช่น โอ้มาดา ของ สีฟ้า (แม่ศรีเรือน พ.ศ. 2511 พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2514) หรือ บัลลังก์ใบบัว ของ กฤษณา อโศกสิน (พิมพ์รวมเล่ม พ.ศ. 2516) ประตูที่ปิดตาย ของ กฤษณา อโศกสิน (พิมพ์รวมเล่ม พ.ศ. 2519)[16] อีกทั้งนักเขียนนวนิยายรุ่นใหม่หลายคนได้เขียนนวนิยายแนวสมจริงที่สะท้อนปัญหาสังคม เช่น ในชนบท การศึกษา และตีแผ่ความเลวร้ายในวงราชการไทย เช่น ลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี (ฟ้าเมืองไทย พ.ศ. 2515)[17] แด่คุณครูด้วยคมแฝก (ฟ้าเมืองไทย พ.ศ. 2513)[18] และ สร้อยทอง ของ นิมิต ภูมิถาวร(พ.ศ. 2517)[19] เป็นต้น

หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ออกคำสั่งฉบับที่ 5 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ทำให้เกิดการงดเผยแพร่ เก็บริบทำลาย เอกสาร และสิ่งตีพิมพ์ที่เสนอข้อเขียน หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ ให้หนังสือพิมพ์รายวันและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เสนอข่าวและข้อเขียนที่แสดงความคิดเห็นทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศหยุดพิมพ์และจำหน่าย การนำเสนอสารคดีและบันเทิงคดีต้องผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบข่าวสารเสียก่อน ประกาศนี้มีผลให้วรรณกรรมของฝ่ายก้าวหน้า (นักศึกษา ปัญญาชน นักคิด นักเขียนที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดแบบลัทธิมาร์กซ์) ถูกทำลายและกวาดล้างกลายเป็น "หนังสือต้องห้าม" พร้อมกันนี้ได้ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ที่ทำงานวรรณกรรมจำนวนหนึ่งได้เข้าป่าไปร่วมงานปฏิวัติกับขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้บรรยากาศของแวดวงวรรณกรรมร่วมสมัยของไทยในช่วงเวลานี้จะมีลักษณะซบเซามัวหมอง จนวรรณกรรมก้าวหน้าแทบจะสูญหายไปจากแวดวงวรรณกรรม[20] แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรัฐบาลมาเป็นสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่บรรยากาศทางการเมืองดูจะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ก็ยังคงใช้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน โดยเฉพาะประกาศฉบับที่ 42 ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานการพิมพ์สั่งปิดหนังสือพิมพ์ได้ ในช่วงนี้สำนักพิมพ์จึงหันมาเสนอหนังสือ แนวตลก หรรษา เรื่องแปล สารคดี

---

[15] เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

[16] เรื่องเดียวกัน, หน้า 99-100.

[17] นิตยสารฟ้าเมืองไทย ปีที่ 7 ฉบับที่ 350 วัน พฤหัสบดี ที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2518, หน้า 19.

[18] นิตยสารฟ้าเมืองไทย ปีที่ 2 ฉบับที่ 73 วัน พฤหัสบดี ที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2513, หน้า 22.

[19] นิตยสารฟ้าเมืองไทย ปีที่ 6 ฉบับที่ 256 วัน พฤหัสบดี ที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2517, หน้า 17.

[20] รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, "ภาพรวมของนวนิยายซีไรต์ ในรอบ 25 ปี" ใน 25 ปีซีไรต์ รวมบทความวิจารณ์คัดสรร (กรุงเทพฯ: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, 2547), หน้า 45.

อิงประวัติศาสตร์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทกวีที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง เช่น เพียงความเคลื่อนไหว ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (พ.ศ. 2519) เป็นต้น[21]

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2520 แวดวงวรรณกรรมเริ่มกลับมาคึกคักอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเกิดนิตยสารใหม่ๆขึ้นหลายแห่ง เช่น นิตยสารโลกหนังสือ ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ออกวางจำหน่าย ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 ที่ส่งผลให้แวดวงวรรณกรรมได้เริ่มผลิตผลงานทางวรรณกรรมขึ้น โดยเฉพาะเรื่องสั้นและบทกวีของคนรุ่นใหม่ ที่เน้นการสะท้อนสังคมแบบก้าวหน้าหรือวรรณกรรมแบบเพื่อชีวิต ด้วยกลวิธีการเขียนที่ซ่อนนัยให้เอื้อต่อการนำเสนอเนื้อหาวิพากษ์สังคมอย่างแนบเนียน เช่น ดาบที่หมกอยู่ในจีวร ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (พ.ศ. 2520) ขุนทอง....เจ้าจะกลับมาเมื่อฟ้าสาง ของ อัศศิริ ธรรมโชติ (พ.ศ. 2520)[22]

ในด้านของนักเขียนนวนิยายนั้น ในช่วงแรกๆของทศวรรษ 2520 นักเขียนมักเขียนนวนิยายที่ออกไปในลักษณะรักใคร่ พาฝัน และสะท้อนปัญหาสังคม ใช้ภาษาที่สวยงาม แม้ว่านวนิยายเรื่องนั้นๆจะเป็นเรื่องของชีวิตในหมู่บ้านชนบท เนื่องจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเขียนยังเป็นไปในขอบเขตจำกัด[23] ต่อมาในช่วงหลังๆของทศวรรษ 2520 จึงมีนวนิยายรุ่นใหม่ๆ ซึ่งมาจากนักหนังสือพิมพ์ หรือนักเขียนที่ถนัดเขียนเรื่องสั้น หันมาเขียนนวนิยายเกี่ยวกับเด็กที่มีการสะท้อนชีวิตของคนจน ในด้านที่ได้รับความทุกข์ยากจากวิถีชีวิตที่สนุกสนานของเด็ก ทำให้หวนระลึกถึงชีวิตในวัยเยาว์ของผู้คนในสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมต่างๆกัน รวมไปถึงการที่นักเขียนรุ่นก่อนๆที่เข้าป่าไปในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 หรือหลังจากนั้น ได้หันกลับมาเขียนนวนิยายที่สะท้อนปัญหาในชีวิตของผู้คนที่อยู่ในชนบท หรือทัศนะของนักศึกษา ปัญญาชนในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516-6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 อย่างไรก็ตามนวนิยายของนักเขียนรุ่นใหม่ และนักเขียนที่หวนกลับมาเขียนนวนิยายอีกครั้งหลังออกจากป่า เป็นเพียง "ระลอกคลื่นน้อย" ของแวดวงนวนิยายในช่วงทศวรรษ 2520 โดยนักเขียนนวนิยายชั้นแนวหน้า หรือนักเขียนนวนิยายขายดียังคงผูกพันกับตลาด ซึ่งต้องมุ่งความบันเทิงตามใจผู้อื่น ทำให้งานเขียนถูกจำกัดคุณภาพ เนื้อหานวนิยายส่วนใหญ่ยังเป็นแนวรัก พาฝัน[24]

---

[21] เรื่องเดียวกัน, หน้า 115-117.

[22] รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, "ภาพรวมของนวนิยายชีไรต์ในรอบ 25 ปี" ใน เรื่องเดิม, หน้า 45.

[23] ตรีศิลป์ บุญขจร, เรื่องเดิม, หน้า 101-102.

[24] ตรีศิลป์ บุญขจร, เรื่องเดิม, หน้า 101-105.

4.2 ภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2529: จดหมายจากเมืองไทย (พ.ศ.2512) อยู่กับก๋ง (พ.ศ.2519) กตัญญูพิศวาส (พ.ศ. 2521) ไผ่ต้องลม (พ.ศ.2523) ตึกฝรั่ง (พ.ศ.2524) เขยใหม่ (พ.ศ.2525) คนกลายโบตั๋น (พ.ศ.2529)

นวนิยายไทยในช่วง พ.ศ. 2512-2529 ภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ที่ปรากฏในนวนิยายนั้น ถือได้ว่าเป็นการให้คุณค่าและความหมายในมิติใหม่ ดังจะเห็นว่า นวนิยายที่เขียนขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา มีความแตกต่าง การดำเนินเรื่องได้ใช้ชาวจีน ซึ่งเป็นคนต่างชาติพันธุ์และเป็นกลุ่มคนที่เคยถูกกีดกันทางเชื้อชาติจากสังคมไทย มาเป็นตัวดำเนินเรื่องหลักและเสนอภาพของชาวจีนได้อย่างเด่นชัด ไม่ได้มีการนำเสนอภาพเป็นผู้ร้าย คนไม่มีคุณธรรม กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก็เป็นผลมาจากสภาพการเมืองและสังคมในช่วงต้นทศวรรษ 2510 รัฐไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการลงทุนในอุตสาหกรรม ทำให้เปิดช่องทางและเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้กลุ่มนายทุนนักธุรกิจสามารถเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจให้มั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนักธุรกิจเหล่านี้มีเชื้อสายจีน ประกอบกับในช่วงทศวรรษนี้รัฐไทยเน้นเศรษฐกิจนำการเมืองทำให้ความรู้สึกชาตินิยมเริ่มลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อันส่งผลให้กลุ่มชาวจีนได้รับการยอมรับมากขึ้น แม้ว่ากระแสการกีดกันทางเชื้อชาติยังมีอยู่ก็ตาม

ดังนั้นจึงทำให้นวนิยายเรื่อง <u>จดหมายจากเมืองไทย</u> ของ โบตั๋น (นามแฝง) หรือ สุภา ลือศิริ (นามจริง) ปรากฏเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นนวนิยายที่เปิดมิติใหม่ของนวนิยาย ด้วยการใช้ตัวละครที่เป็นชาวจีนเป็นตัวดำเนินเรื่องหลัก ดังจะเห็นได้จาก ตันส่วงอู๋ ตัวละครเอก ซึ่งเป็นชาวจีนอพยพที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย จนประสบความสำเร็จสร้างฐานะร่ำรวยในเมืองไทย การสะท้อนภาพของสังคมและบุคคลในนวนิยายที่ปรากฏในช่วงเวลานี้ เป็นไปในลักษณะสมจริง ได้แสดงให้เห็นถึงชีวิตของคนเชื้อสายจีนตั้งแต่การอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ทำมาหากินจนสามารถสร้างตัวเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะมั่งคั่ง และเข้าไปมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่น เป็นสมาชิกสมาคมหอการค้าต่างๆ เป็นต้น เนื้อหาของนวนิยายยังสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างความเป็นจีนและไทย ของกลุ่มคน 2 รุ่น คือ กลุ่มคนรุ่นพ่อ แม่ ที่เป็นจีนอพยพและลูกหลานเชื้อสายจีนที่เกิดและเติบโตในเมืองไทย ที่มีการปรับตัวเป็นคนไทย ทั้งในเรื่องเข้ารับการศึกษาแบบไทย การเปลี่ยนชื่อ แซ่ เป็นไทยตามที่รัฐกำหนดแม้ว่าจะมีเชื้อสายจีนก็ตาม เพื่อให้

เกิดการยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกัน ไม่ได้เป็น "คนอื่น" เหมือนอย่างที่รัฐไทยเคยให้ภาพมาในช่วงก่อนพ.ศ. 2512[25]

ต่อมาได้มีนวนิยายในลักษณะที่ตัวละครเอกเป็นชาวจีน หรือคนเชื้อสายจีนผลิตออกมามากขึ้นในช่วงทศวรรษ 2510-2520 มีนวนิยายที่ให้ภาพเด่นชัดเกี่ยวกับภาพชาวจีนในเมืองไทยเพิ่มอีกจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ อยู่กับก๋ง (พ.ศ. 2519) และ กตัญญูพิศวาส (พ.ศ. 2521) ของ หยก บูรพา ไผ่ต้องลม (พ.ศ. 2523) ของ โบตั๋น ตึกฝรั่ง (พ.ศ. 2524) ของ รพีพร (นามแฝง) หรือ สุวัฒน์ วรดิลก (นามจริง) เขยใหม่ (พ.ศ. 2525) ของ ลักษณ์ โรจนา และ กนกลายโบตั๋น (พ.ศ. 2529) ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ จากการศึกษา นวนิยายทั้ง 7 เรื่องที่ผลิตในช่วง พ.ศ. 2512-2529 พบว่า มีการให้คุณค่าและความหมาย "ชาวจีนในไทย" ใน 2 ด้าน ทั้งภาพด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

4.2.1 ภาพลักษณ์ความเป็น"คนอื่น"

กระบวนการสร้าง "ความเป็นไทย" ที่เน้นเรื่องชาติพันธุ์ไทย และแบบแผนทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งกำหนดโดยรัฐ เช่น การมีสัญชาติไทย พูดภาษาไทย สำเนียงกรุงเทพฯ ฯลฯ เป็นเครื่องชี้วัดและแสดงถึง "ความเป็นไทย" ได้มีการแบ่งคนในสังคมออกเป็น "พวกเรา" ซึ่งหมายถึง คนที่มีลักษณะความเป็นไทยตามเกณฑ์ที่ใช้อยู่ และ "พวกเขา" หรือ "คนอื่น" ซึ่งหมายถึง คนที่แตกต่างจากเกณฑ์ความเป็นไทยที่ใช้กันในสังคม[26]

นวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2529 ที่มีตัวละครหลัก หรือตัวดำเนินเรื่องเป็นชาวจีน หรือคนเชื้อสายจีนในเมืองไทย และแสดงภาพของชาวจีนได้ชัดเจนกว่านวนิยายเล่มอื่นๆในช่วงทศวรรษ 2510-2520 ที่ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายไม่เด่นชัด รวมทั้งยังได้สะท้อนทัศนะของคนในสังคมที่มองว่า ชาวจีน หรือคนเชื้อสายจีนคือ "คนอื่น" และพยายามกีดกัน ดูถูก เหยียดหยาม รังเกียจชาวจีน หรือลูกหลานจีน เช่น จดหมายจากเมืองไทย ของโบตั๋น ที่ชี้ให้เห็นถึงทัศนะ หรือความรู้สึกแบบนี้ ดังข้อความในจดหมายของ ตันส่วงอู๋ ที่ว่า

> ...ลูกได้ยินคนไทยบ่นกันหนักหนาว่าเราคนจีนมาแย่งอาชีพ แย่งเศรษฐกิจไปจากคนไทย เข้ามามีอิทธิพลในวงการค้า คนไทยหลายคนพูดว่าจะต้องหาทางดึงเอาอาชีพค้าขายกลับมา

---

[25] พัชรี วราศรัย, "นวนิยายที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย พ.ศ. 2512-2533," วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2537, หน้า 52-54.

[26] โปรดดูคำอธิบายประเด็นนี้ในนิยามศัพท์ ความเป็น "คนอื่น" ที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 และรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ ลักษณะสังคมวัฒนธรรมไทยช่วงทศวรรษ 2480-2500 และบทที่ 3 หัวข้อ 3.3.2. กระแส "วัฒนธรรมแห่งชาติ"

> ไทยหลายคนพูดว่าจะต้องหาทางดึงเอาอาชีพค้าขายกลับมา
> อยู่ในมือคนไทยให้ได้...ลูกอยากขอร้องขอความยุติธรรมจาก
> คนไทยว่าพวกเราไม่ได้ตั้งใจมายึดครองเศรษฐกิจของใครเลย
> เราเพียงแต่ต้องการสร้างฐานะของเราให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
> ตามวิถีที่เป็นอยู่...[27]

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการโต้ตอบกับแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่ให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายในช่วงทศวรรษ 2480-2500 เป็นผู้ร้าย ศัตรู ตัวตลก และพ่อค้า นายทุนที่เข้ามากอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งที่ความจริงแล้วอาชีพการค้าขายนี้รัฐไทยเองเป็นคนผลักดันให้ชาวจีนทำ จะเห็นได้จาก นโยบายการควบคุมอาชีพแก่คนไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งทำให้กลุ่มที่นายทุนนักธุรกิจเชื้อสายจีนสามารถสะสมทุน เติบโต และขยายตัวทางธุรกิจมาในช่วงจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น กลุ่มทุนธนาคาร ทั้งตระกูลโสภณพนิช ตระกูลล่ำซำ ตระกูลเตชะไพบูลย์ เป็นต้น จากลักษณะของสังคมไทยที่ยังคงมีแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่เน้นการกีดกันทางเชื้อชาติ ดังกล่าวนี้เอง ทำให้ชาวจีนได้แสดงการโต้ตอบ แก้ต่างภาพลักษณ์ดังกล่าวผ่านนวนิยาย ซึ่งเป็นสื่อที่ชาวจีนสามารถใช้เป็นตัวแทนให้สังคมรับรู้ถึงภาพลักษณ์และความรู้สึกเห็นใจแก่ชาวจีน

ในนวนิยายเรื่อง <u>เขยใหม่</u> ของ ลักษณ์ โรจนา พบว่าคุณนายสองค์ไม่ชอบว่าที่ลูกเขยอย่างธง เพราะมีเชื้อสายจีน ทำให้พยายามกีดกันทุกวิถีทาง และไม่พยายามปรับตัวเข้าหา หรือยอมรับธง แม้ว่าครอบครัวจีนของธงจะปรับตัวกลายเป็นไทย ใช้นามสกุลไทยมีสิทธิในความเป็นพลเมืองไทยเท่ากับคนไทยทั่วไปก็ตาม ดังข้อความที่ว่า

> "ทำไมจะแต่งงานทั้งทีต้องเลือกเจ๊กด้วย เนี่ยถึงเปลี่ยนนามสกุล
> มาเป็นไทยก็เถอะ "อัศวโภชัย" ที่แท้ก็เป็นพวกแซ่เบ๊ ยังไงฉันก็ไม่ให้
> แกแต่งกับพวกเจ๊กเหล่านี้หรอก[28]

ภาพลักษณ์ "คนอื่น" ที่เกิดขึ้นนี้ มีปัจจัยมาจากแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่ให้ภาพของชาวจีนมีลักษณะที่ด้อยกว่าและแตกต่างจากคนไทยยังคงมีอยู่ ซึ่งเป็นไปในลักษณะดูถูกชาวจีนและคนเชื้อสายจีน เพราะคนไทยยังยึดติดว่าชาวจีนไม่สามารถปฏิบัติตามแบบแผนของสังคมไทยได้ ซึ่งกลุ่มคนไทยเหล่านี้จึงคิดว่าวัฒนธรรมไทยคือ แกนของทุกอย่าง อะไรที่หลุดไปจากแกน

---

[27] โบตั๋น, <u>จดหมายจากเมืองไทย</u> (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2512), หน้า 243.

[28] ลักษณ์ โรจนา, <u>เขยใหม่</u> (กรุงเทพฯ: โชคชัยเทเวศร์, 2523), หน้า 46-62.

เปรียบได้กับ คนอื่นที่จะต้องได้รับการดูถูก ดังจะเห็นได้จาก นวนิยาย เรื่องเขยใหม่ ของลักษณ์ โรจนา ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดูถูกชาวจีน เมื่อพูดภาษาไทยไม่ชัด ที่ว่า

> "ดูครอบครัวของแฟนแกซิ พูดภาษาไทยยังไม่ชัด
> พูดแต่อั๊ว ลื้อ นี่ไม่เข้าใจว่าทำไมแกถึงอยากแต่งงานกับ
> ลูกเจ๊กแบบนี้ คนไทยตั้งเยอะทำไมไม่แต่ง ที่ดีและรวย
> ก็มี ฉันล่ะอายเขาจริง"[29]

กนกลายโบตั๋น ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ ชี้ให้เห็นทัศนคติเชิงดูถูกดูแคลนต่อชาวจีนและคนเชื้อสายจีนที่มีความแตกต่างกับคนไทยแล้ว นวนิยายยังได้สะท้อนภาพปมปัญหาของคนเชื้อสายจีนในเมืองไทยที่ลืมรากเหง้าของบรรพบุรุษ ชาติพันธุ์จีน และรังเกียจดูแคลนชาวจีน หรือคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกันเอง เช่น บทสนทนาระหว่างคุณยายกับวิภาดาใน กนกลายโบตั๋น ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ ที่ว่า

> "(ยาย)เรื่องลูกชายของหญิงริมทอง...พ่อสุรินทร์น่ะ...ตอนไปกินข้าว
> ด้วยกันเขาว่ายังไงบ้าง **เขาเห็นมันเป็นเจ๊กเป็นจีนหรือเปล่า**
> (วิภาดา) ไม่หรอกค่ะ
> (ยาย) อย่ามาหลอกยายเลย แม่ของหนูกับหญิงรักศิริ พวกลูกๆ
> เขาทุกคนล้วนแต่แปดสาแหรกทั้งนั้น ยายรู้หรอกนะ"[30]

หรือข้อความที่ว่า

> "น้าคนเล็กของหนู เขาเป็นคนรั้นด้วย พวกพี่ๆไม่มีใคร
> รักเขาเท่าไหร่หรอก ยิ่งไปรู้ว่าแต่งงานกับเจ๊กทางโน้น
> เขายิ่งรังเกียจ ทั้งๆที่คุณก๋งของพวกเขาก็เป็นจีนแท้ๆ"[31]

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า นวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2512-2533 มีความพยายามที่จะหักล้างการให้คุณค่าและความหมาย "ชาวจีนในไทย" ในฐานะ "คนอื่น" หรือการรังเกียจ ดูถูก

---

[29] เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

[30] ศรีฟ้า ลดาวัลย์, กนกลายโบตั๋น (กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2530), หน้า 73 (ส่วนที่เน้นโดยผู้อ้าง).

[31] เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

ดูแคลน และกีดกันให้ชาวจีนในไทย หรือคนเชื้อสายจีน เป็นคนละพวก คนละฝ่ายกับคนไทย ดังที่ อยู่กับก๋ง ได้กล่าวในตอนจบของเรื่องว่า

> ...ก๋งเป็นคนจีนทั้งเชื้อชาติและสัญชาติ เข้ามาเมืองไทย ในฐานะผู้พึ่งพระบรมโพธิสมภารกษัตริย์ไทย บำเพ็ญตนเยี่ยงข้าแผ่นดิน ข้าธุลีละอองพระบาทที่ดีตลอดชีวิต อันยากไร้ เคารพกฎหมายไทย รักแผ่นดินไทย เข้าใจคนไทย และดินที่จะกลบหน้าก๋งนั้น คือ ดินในเขตขันฑสีมาของพระมหากษัตริย์ไทย...[32]

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ "คนอื่น" ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายนั้น มีส่วนสัมพันธ์กับบริบททางสังคมเรื่องแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลัก ที่ให้ภาพคนที่แตกต่างจากระเบียบแบบแผนวัฒนธรรม เชื้อชาติกับคนในสังคมไทยเป็น "คนอื่น" เป็นศัตรู ผู้ร้าย เป็นพวกเขา ที่ต่างจากพวกเรา (คนไทย) ประกอบกับการที่รัฐไทยเองยังคงดำเนินการใช้กฎหมายมาเป็นตัวขีดเส้นแบ่งความเป็น "คนอื่น" ให้แก่กลุ่มชาวจีน จะเห็นได้จากพระราชบัญญัติเรื่องสัญชาติ พ.ศ. 2508 ที่มีการกล่าวถึง การให้อำนาจถอดถอนสัญชาติจากหญิงต่างด้าวที่ได้สัญชาติไทยจากการสมรสกับคนไทย รวมทั้งผู้ที่ได้สัญชาติไทย การเกิดในพระราชอาณาจักร มีบิดาเป็นต่างด้าว และผู้ที่ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ หากรัฐมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการปกปิดข้อเท็จจริงและการกระทำที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ศีลธรรมอันดีของประชาชน[33] และการประกาศพระราชบัญญัติสัญชาติของคณะปฏิวัติที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515[34] โดยจอมพลถนอม กิตติขจร ให้ถอนสัญชาติไทยของบุคคลที่เกิดในพระราชอาณาจักรที่มีบิดาหรือมารดาเป็นต่างด้าว โดยเฉพาะพวกที่เข้ามาอยู่ในพระราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาชั่วคราวหรือเฉพาะราย หัวหน้าคณะปฏิวัติอ้างว่าบุคคลเหล่านี้แม้จะมีสัญชาติไทยแต่มิได้มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันและรักษาความมั่นคงของชาติจึงสมควรมิให้บุคคลดังกล่าวมีสัญชาติไทยต่อไป

เนื้อหาของพระราชบัญญัติสัญชาติ แสดงให้เห็นชัดเจนว่าสังคมไทยยังคงมีลักษณะกีดกันคนต่างด้าวในที่นี้ส่วนใหญ่หมายถึงชาวจีน เนื่องจากในช่วงทศวรรษ 2480 – 2500 มีชาวจีนจำนวนมากได้อพยพเข้ามากอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และบางส่วนยังได้สร้างภาระแก่สังคมไทย

---

[32] หยก บูรพา, อยู่กับก๋ง, หน้า 281-282.

[33] เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

[34] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 190 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515, หน้า 206.

จะเห็นจากข้อความข่าวในหนังสือพิมพ์บ้านเมือง คอลัมน์จูงต่างด้าวเข้าเมือง โดย "ดำเนินสะดวก" ที่กล่าวว่ารัฐบาลไทยน่าจะปรับปรุงกฎหมายให้โควตาต่างด้าวเสียใหม่ ที่ว่า

> "คนต่างด้าวอพยพเข้าเมืองไทยมาประกอบอาชีพ กอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ชาติละ 200 คนต่อปี ควรจะมีการปรับปรุงใหม่ให้ รัดกุมขึ้น ควรจะอนุญาตให้เฉพาะผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพที่ทำงานให้ประเทศเรา ไม่ต้องถึง 200 คน ตามโควตาให้พิจารณาตามคุณสมบัติ ของคนต่างด้าว เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คนต่างด้าวที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โดยเสมอหน้ากัน และป้องกันการหาผลประโยชน์บางกลุ่มจากคนต่างด้าว นอกจากนี้ควรพิจารณาคนต่างด้าวชาติจีน ซึ่งทางรัฐบาลกำหนดโควตาเข้าเมืองไว้สูงกว่าชาติอื่น ด้วยเหตุผลว่าชาวจีนและไทยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาช้านาน แต่เราเสียเปรียบเมื่อคนต่างด้าวจีนทำผิดต้องถูกเนรเทศ เราไม่สามารถส่งกลับได้ เนื่องจากรัฐบาลจีนอ้างเหตุผลหลายอย่าง นอกจากไม่เป็นประโยชน์แล้ว เราต้องเสียค่าเลี้ยงดู และ แย่งอาชีพของประชาชนผู้ยากไร้ชาวไทย ทำให้เกิดปัญหาว่างงานในประเทศ พร้อมกันนี้ยังทำให้รัฐบาลต้องหวาดระแวงอาชญากรรมบางประเภทจากกลุ่มคนต่างด้าวชาวจีน ที่อาศัยช่องทางจากกฎหมาย สร้างความเดือดร้อนต่อสังคมและสภาพเศรษฐกิจของประเทศด้วย"[35]

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมส่วนหนึ่งยังคงมีอคติทางเชื้อชาติ และกระแสแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่เน้นการกีดกันทางเชื้อชาติยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย แม้ว่าชาวจีนบางส่วนพยายามปรับตัวเป็นไทย เช่น เปลี่ยนแซ่เป็นนามสกุล แต่ยังไม่ได้รับสิทธิในการเปลี่ยนแปลงสัญชาติ จะเห็นจากข้อความข่าวในหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ที่ว่า

> "รัฐจะให้ชาวจีนบางคนโอนสัญชาติแต่ต้องเป็นคนที่อยู่ในเกณฑ์ที่รัฐกำหนด คือ 1.ต้องเป็นคนที่เกิดและเติบโตในแผ่นดินไทย และปฏิบัติตัวตามอย่างที่รัฐต้องการ 2. คนจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยยาวนาน และปฏิบัติตัวตามแบบอย่าง

---

[35] หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ปีที่ 14 ฉบับที่ 4362 วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2516, หน้า 1.

ที่รัฐบาลต้องการ กลุ่มหลังนี้รัฐจะขอดูพฤติกรรมก่อน เพราะ
คนจีนบางกลุ่มเปลี่ยนชื่อเป็นไทย แต่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้ใจ"[36]

นอกจากนี้รัฐบาลยังเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการโอนสัญชาติในอัตราสูง จนชาวจีนบางคนไม่สามารถทำการเปลี่ยนสัญชาติได้ ดังข้อความจดหมายของชาวจีนผู้หนึ่งที่ไม่สามารถโอนสัญชาติได้ เพราะค่าธรรมเนียมที่แพง จะเห็นจากข้อความข่าวในหนังสือพิมพ์ ชาวไทย ที่ว่า

"อยากเปลี่ยนสัญชาติเป็นไทยอย่างมาก แต่เนื่องจากค่าธรรมเนียม
ที่แพงมาก ไม่มีเงินมากพอจะเปลี่ยนทั้งครอบครัว ถ้าเปลี่ยนก็คง
ได้ไม่กี่คน"[37]

ลักษณะการกีดกันทางเชื้อชาติ ที่ยังมีอยู่ในสังคมไทยสัมพันธ์กับการเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยาย ดังจะเห็นจากนวนิยาย เรื่องกตัญญูพิศวาส ของ หยก บูรพา ที่สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนบางคนแม้จะทำมาหากินสุจริตในเมืองไทย ไม่ทำความเดือดร้อน แต่ก็ต้องอยู่อย่างหวาดกลัวและยอมให้ข้าราชการ ตำรวจ ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐเอาเปรียบเสมอ เพราะถ้าเกิดมีปัญหาก็จะถูกจับส่งตัวกลับประเทศ เนื่องจากเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ไม่สนใจว่าชาวจีนเหล่านั้นจะอยู่เมืองไทยนานเท่าไร หรือประกอบอาชีพสุจริตหรือไม่ เช่น หมง ดังข้อความที่ว่า

"มีปัญหาอะไรหมง อย่าทำตัวเองเดือดร้อนดีกว่า
เนื้อหมูแค่นี้ให้กันไม่ได้เชียวหรือ สงสัยอยากถูกส่งตัว
กลับประเทศ ฉันรู้นะว่าแกเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย"[38]

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ความเป็น "คนอื่น" มีปัจจัยมาจากกระแสแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากช่วงทศวรรษ 2480-2500 ที่เน้นการกีดกันทางเชื้อชาติและยังคงมองกลุ่มคนที่แตกต่างกับความเป็นไทยตามแบบแผนที่รัฐกำหนดเป็นคนที่ด้อยกว่า ศัตรู ผู้ร้าย คนอื่น ทำให้คนในสังคมได้รับรู้และมีภาพลักษณะดังกล่าวอยู่ในใจและความคิด ซึ่งชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่รัฐได้ใช้นโยบายและแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักมามองให้เป็น "คนอื่น" ที่มีความแตกต่างกับสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองส่งผลให้คนจีนในสังคมไทยยังคงถูกให้ภาพ

---

[36] หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1023 วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2518, หน้า 7.

[37] หนังสือพิมพ์ชาวไทย ปีที่ 24 ฉบับที่ 7463 วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2518, หน้า 6.

[38] หยก บูรพา, กตัญญูพิศวาส (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2533), หน้า 137.

เป็น "คนอื่น" และมีส่วนสัมพันธ์ต่อการสะท้อนภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายไทย ช่วง พ.ศ. 2512-2529 ที่ยังคงมีภาพลักษณ์ความเป็น "คนอื่น" ที่มีลักษณะโดนดูถูก เหยียดหยามอยู่ในสังคมไทย

4.2.2 ภาพลักษณ์ "คอมมิวนิสต์"

ในช่วง พ.ศ. 2512-2529 ภาพลักษณ์ "คอมมิวนิสต์" ยังคงมีนัยบางส่วนหมายถึงประเทศจีนและชาวจีนในเมืองไทย เนื่องจากประเทศจีนในช่วงเวลานั้นได้มีการปกครองเป็นแบบคอมมิวนิสต์ ประกอบกับการที่ชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากในช่วงทศวรรษ 2480- 2500 ได้เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐไทยเกิดความหวาดกลัวและหวาดระแวงว่ากลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาจะนำเอาลัทธิดังกล่าวเข้ามาเผยแพร่และเข้ามาครอบคลุมระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นเมื่อสหรัฐอเมริกามีนโยบายต้องการปราบปรามประเทศคอมมิวนิสต์ในสงครามเวียดนาม รัฐบาลไทยจึงหันไปปราบปรามชาวจีนบางกลุ่มด้วย เนื่องจากการหวาดระแวงว่ากลุ่ม ชาวจีนจะกุมอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นคอมมิวนิสต์สร้างความเดือดร้อนแก่สังคมไทย และมองว่าเวียดนามเป็นเพียงสมุนรับใช้ของจีนคอมมิวนิสต์[39] ซึ่งคอมมิวนิสต์ในช่วงทศวรรษ 2510-2520 ยังมีนัยยะถึงชาวจีนรวมอยู่ด้วย ดังจะเห็นจากข้อความข่าวในหนังสือพิมพ์ชาวไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของรัฐมนตรีไทย ที่มองชาวจีน ด้วยความหวาดระแวง และชี้ให้เห็นว่าสังคมสมัยนั้นยังมีการหวาดระแวงภัยคอมมิวนิสต์จากจีน ดังข้อความที่ว่า

> "ผู้อพยพลี้ภัย ไม่เห็นด้วยกับรัฐมนตรี บุญเท่ง ทรงสวัสดิ์
> กรณีหารายได้จากการโอนสัญชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคง
> ยังบอกให้คนไทยเลิกกลัวหวาดระแวงว่าจะถูกรุกรานจาก
> คอมมิวนิสต์จีนได้แล้ว"[40]

คอลัมน์ผสมผสานของ เสถียร พันธรังษี ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ได้กล่าวว่าคอมมิวนิสต์มีจีนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการเดินขบวนของกลุ่มนิสิตนักศึกษา พร้อมทั้งกล่าวร้ายถึงภาพคอมมิวนิสต์ที่ว่า

> "คอมมิวนิสต์ ใช้สงครามจิตวิทยามาเป็นเวลาช้านานแล้ว เพื่อล้าง

---

[39] พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภวัครพันธุ์, สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ "รัฐไทย" (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2549), หน้า 27.

[40] หนังสือพิมพ์ชาวไทย ปีที่ 24 ฉบับที่ 7573 วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2518, หน้า 7.

สมองหรือโน้มน้าวจิตใจประชาชนและบุคคลในชาติให้แตกสามัคคีกัน ให้เกลียดชังรัฐบาลและบุคคลสำคัญ กระด้างกระเดื่องไม่พึงพอใจข้าราชการและการปฏิบัติงานของทางราชการ แม้เพื่อพัฒนาประเทศหรือป้องกันประเทศและประชาชน เช่น ยุยงให้นิสิตนักศึกษาเดินขบวนในช่วงเวลาเดียวกันนี้ กลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทั้งชายหญิงทั้งภายในและต่างประเทศได้เดินทางเข้ามาสมทบเหตุการณ์ ปะปนนิสิตนักศึกษาทำร้ายตำรวจ ทหาร ยั่วยุตำรวจ ทหารแตกกัน และ ทำร้ายนิสิตนักศึกษาประชาชน โดยอาวุธส่วนหนึ่งมาจากจีน"[41]

"คอมมิวนิสต์" ในช่วงทศวรรษ 2510-2520 ยังมีนัยสัมพันธ์กับประเทศจีนและชาวจีน จะเห็นได้จากข้อความข่าวที่แสดงให้เห็นความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์จากจีน ผ่านการควบคุมสื่อภาพยนตร์จากประเทศจีน ที่ว่า

"อาจให้ฉายหนังจากจีนแดง ถ้าเป็นเรื่องไม่เกี่ยวกับการเมืองและลัทธิคอมมิวนิสต์ นายวิฑูร จักกะพาก ปลัดกระทรวงมหาดไทย แถลงแก่ผู้สื่อข่าวว่า ภาพยนตร์จากจีนคอมมิวนิสต์ ถ้าไม่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองหรือลัทธิอาจอนุญาตให้ฉายได้ ปลัดกระทรวงมหาดไทยเปิดเผยว่า "ขณะนี้ได้มีผู้นำภาพยนตร์จากจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาบ้างแล้ว โดยผู้นำซื้อผ่านจากฮ่องกง แต่ยังไม่อาจนำมาฉายเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้จะต้องให้คณะกรรมการเซนเซอร์พิจารณาเสียก่อน การขออนุญาตให้ภาพยนตร์จีนคอมมิวนิสต์ฉายเผยแพร่แก่สาธารณชนหรือไม่นั้น พนักงานเซนเซอร์ภาพยนตร์จะต้องรอฟังผลนโยบายจาก จอมพลประภาส จารุเสถียรเสียก่อนจึงจะอนุญาตให้ฉายต่อสาธารณชน""[42]

ในสายตาของรัฐบาลยังคงมองจีนเป็นคอมมิวนิสต์ จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์พลเอกประภาส จารุเสถียรของนักข่าวเกี่ยวกับการโทรศัพท์ถึงนายโจว เอิน ไหล นายกรัฐมนตรีของจีน ดังข้อความที่ว่า

"ในการตอบคำถามของผู้สื่อข่าวที่เรียนถามไปว่าประเทศไทย

---

[41] หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปีที่ 24 ฉบับที่ 8125 วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2516, หน้า 5.

[42] หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปีที่ 24 ฉบับที่ 7923 วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2516, หน้า 8.

> มีการติดต่อกับโทรคมนาคมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ทาง โทรศัพท์ ผ่านดาวเทียมแล้ว ผู้สื่อข่าวจะสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรี จูเอินไหลได้เพียงไร รองนายกรัฐมนตรีตอบ "ทำได้หรือไม่เพียงไร ให้กลับไปเปิดดู พ.ร.บ. การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เสียให้ดีก่อน ไปถามนักกฎหมายดูก่อน อย่ามาถามผม""[43]

จากข้อความข้างต้นนี้เอง จะเห็นได้ว่ารัฐบาลและคนในสังคมไทยยังคงมองว่าคอมมิวนิสต์ส่วนหนึ่งยังมีนัยหมายถึงประเทศจีน และกลุ่มลูกหลานจีนในเมืองไทย จะเห็นได้ประวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่สมาชิกส่วนหนึ่งคือกลุ่มลูกหลานจีน ดังข้อความที่ว่า

> "พรรคประสบความสำเร็จในการจัดตั้งเยาวชนลูกจีนในไทยจำนวนหนึ่งที่สำคัญโดยผ่านโรงเรียนจีนที่พวกเขาบางคนไปเป็นครู เยาวชนเหล่านี้ได้กลายเป็นกำลังสำคัญให้กับการก่อตั้ง "พรรคคอมมิวนิสต์ในไทย" ขึ้นใหม่ในวันที่ 1 ธันวาคม 2485 กลายมาเป็นคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือ พคท. ที่ดำเนินการปฏิวัติต่อเนื่องกันมาอีกกว่า 40 ปี กิจกรรมของพรรคได้ขยายกว้างขึ้นโดยเฉพาะในหมู่กรรมกร ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นคนเชื้อสายจีนที่เข้ามาประกอบอาชีพในเมืองไทย อย่างไรก็ตามเริ่มมีคนเชื้อสายไทยบางคนเข้าร่วมพรรคในช่วงนี้ งานเยาวชนของพรรคได้ขยายเข้าไปสู่คนเชื้อสายไทยและจีนที่เป็นนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มเข้าไปในธรรมศาสตร์ ซึ่งจะกลายเป็นฐานกำลังสำคัญของงานในเมืองไทยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเวลาต่อมา"[44]

ชีวประวัติ ของ วิรัช อังคถาวร และสมพร อังคถาวร ภรรยา ซึ่งเป็นแกนนำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในช่วงทศวรรษ 2510-2520 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มลูกหลานจีนในเมืองไทยเป็นสมาชิกคนสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.)และยังมีส่วนสัมพันธ์กับประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างการเรียนลัทธิมาร์กซ์จากจีน ดังข้อความที่ว่า

---

[43] หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1017 วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2518, หน้า 5.

[44] สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, "ประวัติ พคท. ฉบับ พคท. (1) ใน ฟ้าเดียวกัน 1, 2 (เมษายน-มิถุนายน 2546), หน้า 156.

"วิรัช อังคถาวร เกิดที่กรุงเทพเมื่อปี 2464 พ่อแม่ของเขาเป็นคนแต้จิ๋ว จากย่านซัวเถา ประเทศจีนซึ่งอพยพมาอยู่เมืองไทยมีบ้านเกิดบริเวณ วงเวียน 22 กรกฎา ครอบครัวของวิรัชเข้าใจว่าแซ่อึ้ง แต่นามสกุล "อังคถาวร" วิรัชเรียนหนังสือที่โรงเรียนซินหมิงเข้าใจว่า เขากลาย เป็นคอมมิวนิสต์ในระหว่างที่เป็นนักเรียนที่นั่น ภรรยาของเขาชื่อ "สมพร"เกิดที่พัทลุงเมื่อปี 2472พ่อเป็นคนจีนแต้จิ๋วจากซัวเถา แม่ เป็นคนไทย เดิมชื่อ หงส์ หรือกิมหงส์ ครอบครัวเธอแซ่ปัง แต่สมัย เด็กเธอได้รับกระแสชาตินิยมจากสมัยจอมพล ป. จึงเปลี่ยนนามสกุล ที่เธอตั้งเองว่า "พงสกุล" สมพรตื่นตัวกลายเป็นคอมมิวนิสต์จากการ ได้ร่วมกลุ่มเรียนภาษาจีนอย่างลับๆที่พัทลุงหลังจากกลับมาจากเรียน ที่เมืองจีน โดยสมพรเข้าพรรคตั้งแต่ปี 2486...วิรัชและสมพรเดินทาง ไปจีนเพื่อเข้าเรียนที่สถาบันลัทธิมาร์กซ์-เลนิน วิรัชใช้ชื่อจีนว่า "จางหย่วน" ชื่อนี้จะถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์ของ "ความเป็นจีน" ของพคท.ที่ถูกโจมตีอย่างกว้างขวาง พวกเขาต้องรอจนถึงปี 2500-2501 จึงจะทยอยเดินทางกลับไทย และตัวสมพรเองใช้ชื่อในสถาบันว่า "ฝงหมิน""[45]

สภาพสังคมที่มีบรรยากาศของการหวาดระแวงและกลัวภัยคอมมิวนิสต์ที่ขยายตัวเข้ามาในเมืองไทยนี้เอง ทำให้รัฐบาลยังคงใช้พระราชบัญญัติการปราบปรามว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ซึ่งในความคิดของรัฐบาลส่วนหนึ่งยังคงมีนัยถึงกลุ่มชาวจีน และได้นิยามคำว่า "คอมมิวนิสต์" ว่าเป็นกลุ่มคนที่ทำให้เกิดความหวาดกลัว ก่อวินาศกรรม สร้างความเดือดร้อนให้สังคมไทย ทำให้ประชาชนเกลียดและกลัวคอมมิวนิสต์[46] มีส่วนสัมพันธ์ต่อการให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2512-2525 ยังคงมีลักษณะเป็น "คอมมิวนิสต์" เป็นภัยที่สร้างความเดือดร้อนและความมั่นคงแก่สังคมไทย

พอมาถึงช่วงปลายทศวรรษ 2520 ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเรื่องคอมมิวนิสต์ได้ลดลงอย่างมาก ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน และประเทศจีนเองได้เปลี่ยนท่าทีไม่เข้าไปแทรกแซงการเมืองของประเทศอื่น กลายเป็นมหามิตรช่วยเหลือประเทศไทย เมื่อประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น รับซื้อข้าว และผลไม้จากเมืองไทย รวมทั้งขายน้ำมันให้ไทยใน

---

[45] เรื่องเดียวกัน, หน้า 163-166.

[46] ตามไท ดิลกวิทยรัตน์, "คอมมิวนิสต์ ในการเมืองไทย" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2544, หน้า 86.

ราคามิตรภาพเมื่อเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันโลก[47] ประกอบกับกลุ่มชาวจีนบางส่วนสามารถสะสมทุนกลายเป็นกลุ่มนายทุนระดับชาติ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักการเมือง จากปัจจัยเหล่านี้เองทำให้รัฐไทยมองจีนเป็นมิตรประเทศ จนนำไปสู่การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตในสมัย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ทำให้รัฐบาลเปิดกว้างให้ชาวจีนและเชื้อสายจีนในเมืองไทยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทย จะเห็นได้จากการที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้กลุ่มชาวจีนสามารถโอนสัญชาติได้อย่างสะดวกมากขึ้น ดังข้อความข่าวจากหนังสือพิมพ์เดลิไทม์ ที่ว่า

> "การโอนสัญชาติต้องไปโอนที่กองตำรวจสันติบาล นโยบายของรัฐบาลมุ่งที่จะให้ความสะดวกแก่ผู้ต้องการโอนสัญชาติที่จะมีมากถึง 3 แสนคน ดังนั้นจึงต้องมีการตั้งหน่วยงานการโอนสัญชาติในทุกจังหวัด"[48]

นอกจากการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตแล้ว กฎหมายที่ใช้ปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้กลุ่มชาวจีนได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เมื่อรัฐบาลสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ได้เปลี่ยนนโยบายการปราบปรามการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ในสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ที่มีประกาศพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้เพิ่มเนื้อหาให้สามารถใช้วิธีทางการเมืองเข้าต่อสู้กับพวกคอมมิวนิสต์นั้นไม่สามารถปราบปรามและยังทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและก่อการร้ายของพวกคอมมิวนิสต์เป็นไปอย่างกว้างขวาง จะเห็นได้จาก การปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่กับพวกคอมมิวนิสต์กลายเป็นข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ประจำวันบ่อยที่สุด โดยเฉพาะภาคใต้[49] และในเดือนกันยายน พ.ศ. 2520 มีการก่อการร้ายติดต่อกันทุกวัน[50] ประกอบกับเกิดการแตกแยกในหมู่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเอง ทำให้รัฐบาลพลเอกเปรมได้ประกาศคำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/23 ลงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2523 ที่ได้ยกเลิกการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และช่วยเหลือกลุ่มนิสิต นักศึกษาที่ได้เดินทางเข้าป่า เพื่อร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้สามารถกลับเข้ามาดำรงชีวิตในสังคมได้[51] ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายช่วงปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นไป ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงภาพคอมมิวนิสต์

---

[47] พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภวัครพันธุ์, เรื่องเดิม, หน้า 118.

[48] หนังสือพิมพ์เดลิไทม์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 4217 วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2518, หน้า 6.

[49] สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 28 ฉบับที่ 21 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520, หน้า 11.

[50] ตะวันออกปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2520, หน้า 4-5.

[51] บัญชา สุมา, "การเคลื่อนไหวของพวกคอมมิวนิสต์กับนโยบายป้องกันและปราบปราม ของรัฐบาล (พ.ศ.2500-2523)" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2528, หน้า 117.

มากนัก หรือไม่ก็เป็นไปในลักษณะที่แก้ต่างภาพลักษณ์คอมมิวนิสต์ให้กับชาวจีน ดังจะเห็นได้จากบทความของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล นักประวัติศาสตร์ เชื้อสายจีน กล่าวถึงการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และคอมมิวนิสต์ไม่ได้เป็นศัตรูของชาติอีกต่อไป ภายหลังการประกาศนโยบาย 66/23 ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ดังข้อความที่ว่า

> "ปลายทศวรรษ 2520 นักปฏิวัติได้ทยอยเดินทางออกจากเขตป่าเขา การปฏิวัติบนหนทางปืนภายใต้การนำของ "พรรคการเมืองของประชาชนที่ดีที่สุดในการเมืองไทย" ได้ยุติลงเป็นลำดับ สมาชิกระดับนำถูกจับกุมจนศูนย์การนำของ พคท. ต้องสลายไปโดยปริยายเมื่อเดือนเมษายน 2530 ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานชุดสุดท้ายของ พคท. ซึ่งอยู่ในเขตงานภาคใต้ได้กลับคืนสู่เมืองในปี 2534...จนเมื่อ "คอมมิวนิสต์" ไม่ได้ถูกจัดวางเป็น "ศัตรู" ของชนชั้นนำไทยส่วนใหญ่ รวมทั้งไม่ใช่ "อุดมการณ์" ของการเมืองภาคประชาชนอีกต่อไปแล้ว พระราชบัญญัติการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 จึงได้ถูกยกเลิกไปในวันที่ 2 มิถุนายน 2543"[52]

จากสภาพสังคมที่ได้ผ่อนปรนคลายความหวาดกลัวเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ของประชาชนนี้ มีส่วนสัมพันธ์กับการเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายเรื่อง กนกลายโบตั๋น ที่ให้ภาพ "คอมมิวนิสต์" ในลักษณะแก้ต่างและแก้ไขภาพด้านลบของคอมมิวนิสต์ ที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยตามทัศนะการกีดกันทางเชื้อชาติและแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลัก ที่มองกลุ่มชาวจีนในเมืองไทยเป็น "พวกเขา" หรือ "คนอื่น" เป็นศัตรูของชาติไทย และความเป็นไทยที่กำหนดโดยส่วนกลาง ซึ่งสัมพันธ์ต่อการสร้างภาพลักษณ์ "คอมมิวนิสต์" แก่ชาวจีน ให้เป็นภัยน่ากลัวต่อสังคมไทย ดังบทสนทนาของ วิภาดา กับคุณยาย ที่แก้ต่างให้ภาพลักษณ์ของคอมมิวนิสต์ มีลักษณะดีขึ้น ดังข้อความที่ว่า

> ... "ที่หนูเล่า ฟังๆดู ลูกชายหญิงของคุณน้ำริมทอง
> ก็ไม่เห็นเขา คอมมูนิด คอมมูหน่อย อะไรเลยนี่นา
> คุณยายว่าคอมมูนิดต้องเป็นอย่างไรล่ะค่ะ"
> "อ้าว ก็ต้องดูซิ น่ากลัวไม่นับถือพ่อแม่ ศาสนาอะไร
> ทั้งนั้น ก็เห็นเขาเคยโฆษณาบ่อยๆ"

---

[52] สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, "ประวัติ พคท.ฉบับ พคท. (1) ใน ฟ้าเดียวกัน 1, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2546), หน้า 187.

"คอมมูนิดตัวเล็กๆ พวกชาวบ้านไม่น่ากลัวหรอกค่ะ
อย่างน้าหญิง อย่างพี่ซูหลิน"...[53]

รวมไปถึงบทสนทนาระหว่างวิภาดา กับ ซูหลินที่ชี้ให้เห็นว่าลัทธิการเมืองไม่ได้ทำให้ค่าของความเป็นคนของคนที่นับถือลัทธิการเมืองแตกต่างกัน ไม่ว่าจะนับถือลัทธิการเมืองใดก็ตาม ไม่ได้ส่งผลให้คนในลัทธินั้นมีสถานะที่ด้อยกว่าหรือสูงกว่ากัน อีกทั้งไม่สามารถที่จะแบ่งเป็นพวกเขา หรือพวกเรา เพราะทุกคนมีค่าความเป็นคนเหมือนๆ กัน ดังที่ว่า

... "แล้วโลกคอมมิวนิสต์ กับโลกประชาธิปไตยล่ะคะ
พี่ซูหลิน ว่าเป็นคนละโลกกันหรือเปล่า"
"โลกที่มีการปกครองแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นโลก
คอมมิวนิสต์ กับโลกประชาธิปไตย หรือลัทธิอะไรก็ตาม
ถึงลัทธิจะแตกต่างกัน แต่ความเป็นคนไม่แตกต่างกัน...
ผมหมายถึงคนอย่างเราๆ...อย่างคุณกับผม...[54]

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ของชาวจีนทางด้านคอมมิวนิสต์ที่ปรากฏในนวนิยายนั้นมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมไทยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงท่าทีต่อประเทศจีนจากที่คิดว่าเป็นประเทศที่เป็นศัตรู เป็นภัยต่อความมั่นคงต่อประเทศชาติ ได้เปลี่ยนเป็นประเทศมหามิตรที่คอยช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ไทย จนนำไปสู่การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในเวลาต่อมา รวมทั้งนโยบาย 66/23 ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่เปลี่ยนแปลงจากการปราบปรามมาเป็นการให้โอกาสแก่กลุ่มนิสิต นักศึกษา ประชาชนที่หนีเข้าป่า สามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมไทยได้ และการที่ชาวจีนได้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเอง อีกทั้งการผสมผสานกลายเป็นไทยของกลุ่มชาวจีนและลูกหลานจีนมากขึ้น ทำให้ชาวจีนและเชื้อสายจีนในเมืองไทยได้รับการยอมรับและมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นจากนโยบายและสภาพสังคมดังกล่าว ทำให้คนในสังคมเลิกหวาดกลัวคอมมิวนิสต์ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพคอมมิวนิสต์ในสังคมไทยมีลักษณะดีขึ้น ไม่ได้หวาดกลัวอีกต่อไป บรรยากาศของสภาพสังคมดังกล่าวนี้เองมีส่วนสัมพันธ์ต่อการสร้างและเสนอภาพลักษณ์ "คอมมิวนิสต์" ของชาวจีนในนวนิยายให้มีลักษณะที่ดีขึ้นตามไปด้วย ไม่ได้เป็นศัตรู เป็นภัยต่อประเทศชาติ และแก้ต่างให้เห็นว่าคอมมิวนิสต์เป็นเพียงระบอบการ

---

[53] ศรีฟ้า ลดาวัลย์, กนกลายโบตั๋น, หน้า 51.

[54] เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

ปกครองมีทั้งคนดีและเลว เหมือนกับการปกครองในระบอบอื่นๆ ดังจะเห็นจาก นวนิยายเรื่อง กนกลายโบตั๋น ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.2.3 ภาพลักษณ์ "จีนสยาม" * ที่มีความเป็นจีนและความเป็นไทย

เกษียร เตชะพีระ นักรัฐศาสตร์ เชื้อสายจีน ได้นิยามไว้ว่า "จีนสยาม" เป็นลักษณะพิเศษที่เกิดขึ้นแก่ลูกหลานเชื้อสายจีนที่เกิดจากกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งทำกินในประเทศไทย มีการติดต่อคบหา และแลกเปลี่ยน ผสมผสานทางสังคมวัฒนธรรมกับคนไทย รวมทั้งชนชาติอื่นๆบนแผ่นดินไทย จนทำให้ลูกหลานของคนจีนอพยพมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและความสำนึกความเป็นจีนที่แตกต่างจากคนจีนที่อยู่ในประเทศจีน เนื่องจากเติบโตขึ้นในเบ้าหลอมทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ บนแผ่นดินไทย[55]

งานเขียนของวรศักดิ์ มหัทธโนบลได้กล่าวว่า "จีนสยาม" เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มลูกหลานจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทำมาหากินตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ แต่ยังไม่มีการใช้อย่างแพร่หลาย จนกระทั่งในช่วงทศวรรษ 2520 เป็นต้นมาเมื่อกลุ่มลูกหลานจีนเหล่านี้ได้ขยายตัวเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ และสามารถเปิดเผยถึงเชื้อชาติของตนเองได้มากขึ้น ดังนั้นคำว่า "จีนสยาม" จึงเริ่มเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น[56] ซึ่ง "จีนสยาม" มีลักษณะของวิถีชีวิตประจำวันแบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทย มีผลให้บุคคลนั้นๆ มีลักษณะที่แตกต่างจากคนจีนอพยพช่วงทศวรรษ 2480-2500 จะเห็นได้จากนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องแรกที่ใช้ตัวละครที่เป็น

---

* การใช้คำว่า "จีนสยาม" ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าคำว่า "สยาม" นั้นหมายถึงชื่อประเทศไทยในอดีต และคำว่า "จีน" นั้นหมายถึงชาติพันธุ์จีน เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง ชาติพันธุ์จีนที่อาศัยอยู่ในสยาม รวมทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำว่า "สยาม" เป็นการแสดงให้เห็นว่า ดินแดนที่เป็นสยามประเทศนี้หาได้มีกลุ่มคนที่เป็นคนไทยอาศัยอยู่แต่เพียงชนชาติเดียวไม่ หากยังมีชนชาติอื่นอาศัยอยู่ด้วย นอกจากกลุ่มชนชาติดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีคนต่างชาติอีกอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ไปๆมาๆระหว่างสยามกับประเทศแม่ของตน ดังนั้นการใช้คำว่า "จีนสยาม" จึงหมายถึงชาวจีนและลูกหลานเชื้อสายจีนที่เกิดในเมืองไทย ได้ผสมผสาน ปรับตัวเป็นไทย ผูกพันกับสังคมไทย โดยรับเอาวัฒนธรรมไทยและคงดำรงวัฒนธรรมความเป็นจีนของตนเองไว้ จึงทำให้เกิด 2 วัฒนธรรมในตนเอง ซึ่งแตกต่างกับการใช้คำว่า "จีน-ไทย" ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นลักษณะของการกลืนชาติ และกลืนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์จีน เพราะ คำว่า "ไทย" หมายถึงเชื้อชาติไทย ดังนั้นเมื่อใช้คำว่า จีน-ไทย จึงมีนัยยะถึงการที่เป็นคนไทยเชื้อชาติจีน ที่มีวัฒนธรรมไทย ขนบธรรมเนียมแบบไทยในการดำเนินชีวิตเท่านั้น โดยละทิ้งวัฒนธรรมความเป็นจีนและขนบธรรมเนียมการปฏิบัติแบบจีนของตนเอง จากที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนจึงคิดว่าการใช้คำว่า "จีนสยาม" จะตรงประเด็นมากกว่าการใช้คำว่า "จีน-ไทย" โปรดดูรายละเอียดได้ใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, "อันเนื่องมาแต่คำว่า "จีนสยาม"" ใน มติชนสุดสัปดาห์ 22, 1107 (4 พฤศจิกายน 2544), หน้า 29-30.

[55] เกษียร เตชะพีระ, แลลอดลายมังกร รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2537), หน้า 52-55.

[56] วรศักดิ์ มหัทธโนบล, เรื่องเดิม, หน้า 29-30.

"จีนสยาม" คือ อั้งบ๊วย ที่เป็นลูกจีนที่เกิดในเมืองไทย และมีความคิดที่ขัดกับพ่อที่เป็นคนจีนอพยพ เช่นในเรื่องการใช้ภาษาไทย ซึ่งพ่อคิดว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รัฐไทยได้ใช้ในการกลืนชาติ และวัฒนธรรมของคนจีน เนื่องจากการที่ลูกหลานจีนไปพูดภาษาไทย ทำให้ลืมที่จะพูดภาษาจีน อันเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นจีน และเอกลักษณ์ของชาวจีน ในขณะที่ลูกสาวกลับคิดว่าภาษาไทยไม่ใช่สิ่งผิด เป็นเพียงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ดังบทสนทนาในนิยายที่ว่า

> "ฉันว่าถ้าเรารู้ภาษาไทยก็จะดีหรอกนะฉัน
> อยากเรียนหนังสือไทยง่ายกว่าหนังสือจีน"
> "เรียนไปทำไม" ล้อง่วนทงส่งเสียงมาจาก
> นอกห้อง "ไม่เข้าเรื่อง ภาษาของเราเป็นภาษา
> ชั้นสูงเก่าแก่นับพันๆปี มีตำราดีๆมากมาย"
> "ไม่ได้เถียงว่าภาษาของเราไม่ดี แต่อยากเรียน
> หนังสือไทย เพราะหาหนังสือได้ง่าย จะได้
> ไม่เหงา การเรียนภาษาอื่น ไม่เห็นจะเสียหาย
> ตรงไหน"... "ไม่ได้! เรียนเดี๋ยวจะกลายเป็น
> คนไทยไปเสีย"... "อ้าวก็ฉันเกิดเมืองไทย หัดเอา
> ไว้ไม่เสียหายนี่นา จะติดต่อกับคนไทย ไปไหนก็
> อ่านป้ายชื่อร้านรู้เรื่อง"[57]

นวนิยายเรื่อง <u>อยู่กับก๋ง</u> ของ หยก บูรพา เป็นนวนิยายเรื่องที่สองที่ให้ชาวจีนเป็นตัวดำเนินเรื่องหลักและเสนอภาพของสังคมจีนในเมืองไทยได้อย่างชัดเจน ได้มีการอธิบายถึงตัวละครหลักตัวหนึ่งของเรื่อง คือ "หยก" ว่ามีลักษณะแบบ "จีนสยาม" ที่มีการผสมผสานรับเอาทั้งวัฒนธรรมไทยและจีนมาใช้ในชีวิต และแสดงให้เห็นว่าควรจะมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย เนื่องจากมีวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมที่ล้วนแต่ผูกพันกับสังคมไทย ดังที่ว่า

> "สังคมจีนที่ด้อยการศึกษายังถือระบบนับญาติ
> อย่างเหนียวแน่น บางครอบครัว หากลูกๆ เร่งเร้า
> อยากเรียนนัก ก็ให้เรียนได้แต่ให้เรียนหนังสือจีน
> ในตอนค่ำ ซึ่งหมดภาระกิจการงานแล้ว...แต่ก๋ง
> ไม่ยอมให้ฉันเรียนหนังสือจีน "อยู่เมืองไทย

---

[57] โบตั๋น, <u>จดหมายจากเมืองไทย</u>, หน้า 49-50.

> ต้องรู้หนังสือไทยก่อนไม่อย่างนั้น จะอยู่กับเขา
> ได้อย่างไร" ก๋งบอก "หนังสือจีน ถ้าอยากเรียน
> ไว้เรียนตอนโตก็ได้"[58]

รวมทั้งข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาไทยมากกว่าจีน เพราะลูกหลานจีนที่เกิดในเมืองไทย มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทย ไม่ใช่จีนตามเชื้อชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนภาษาไทย ดังจะเห็นจากข้อความของหยก ในนวนิยาย อยู่กับก๋ง ที่กล่าวถึงลักษณะของจีนสยามไว้ว่า

> "ครูคุยกับก๋งด้วยภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี
> แต่ฉันกับก๋ง เราจะพูดภาษาจีนกัน เพราะรู้สึกว่าก๋งจะ
> สะดวกกว่าพูดด้วยภาษาไทย และละแวกตลาดห้องแถว
> ที่ฉันอยู่ล้วนแต่คนจีนทั้งนั้น สิ่งแวดล้อมบังคับให้ใช้
> ภาษาจีนเป็นสื่อ เพราะยังไม่มีอิทธิพลของภาษาไทยเข้า
> มาดูดกลืน ทว่าอีกไม่นานปีนักหรอก เพราะเท่าที่สังเกตเห็น
> **เด็กลูกจีนส่วนมากพูดภาษาไทยกันแล้ว ส่วนฉันพูดได้**
> **คล่อง และชัดเจนทั้งสองภาษา ภาษาจีนใช้ที่บ้าน ภาษา**
> **ไทยใช้ที่โรงเรียน"**[59]

อย่างไรก็ตามนวนิยาย จดหมายจากเมืองไทย (พ.ศ. 2512) และ อยู่กับก๋ง (พ.ศ. 2519) ได้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นสถานที่มีประสิทธิภาพ ความทันสมัย ในขณะที่บ้านของชาวจีนเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามเปรียบเสมือนตัวแทนของความไม่ทันสมัย ขณะเดียวกันภาษาจีนก็ได้ถูกสร้างให้เป็นตัวแทนของความล้าสมัย เพราะไม่สามารถใช้ติดต่อกับทางการ หรือธุรกิจกับคนไทยได้ และกลายเป็นเรื่องตลกในสายตาของคนไทยเสียอีก หากพูดภาษาไทยได้ไม่ชัด เมื่อนำนวนิยายทั้งสองเรื่องมาเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ "จีนสยาม" ที่ปรากฏใน จดหมายจากเมืองไทย ที่เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2512 เป็นสิ่งที่สร้างความสับสนในเรื่องการใช้ภาษา และวัฒนธรรมที่ผสมผสานทั้งไทยและจีนให้กับตัวละครที่เป็นลูกหลานเชื้อสายจีนในไทยมากกว่านวนิยายเรื่อง อยู่กับก๋ง ที่เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2519 จะเห็นได้จากบทสนทนาที่ เว่งคิม พูดกับ ตันส่วงอู๋ ผู้เป็นพ่อที่เป็นชาวจีนอพยพที่ว่า

---

[58] หยก บูรพา, อยู่กับก๋ง (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2530), หน้า 32.

[59] เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.(ส่วนที่เน้นโดยผู้อ้าง)

> "มันงงไปหมด อยู่บ้านอย่างหนึ่ง อยู่โรงเรียนอย่างหนึ่ง ออกไปข้างนอกอีกอย่างหนึ่ง อยู่กับพ่อพูดจีน ประพฤติตนอย่างคนโบราณ อยู่โรงเรียนทำตนเป็นคนสมัยใหม่ ก็ยังดีอยู่หรอกที่ยังพูดจีนอยู่ แต่พอไปติดต่องานต้องทำตัวเป็นคนไทย พูดไทยไม่ชัดก็ถูกหัวเราะเยาะ **เราต้องทำตัวเป็นคนสองสามประเภท ในเวลาเดียวกันจะทำได้อย่างไร มันเครียดไปหมด**"[60]

ในขณะที่หยก ซึ่งเป็น "จีนสยาม" ใน อยู่กับก๋ง ได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากก๋ง ซึ่งเป็นคนจีนอพยพให้ความสำคัญกับการรู้หนังสือไทย และตัวหยกก็สามารถใช้ภาษาไทย และภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่ว ดังที่ได้กล่าวแล้ว ทำให้ภาพลักษณ์ของ "จีนสยาม" ที่มีการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยมากกว่าชาวจีนอพยพที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของจีน ในอยู่กับก๋ง ค่อนข้างชัดเจนกว่า จดหมายจากเมืองไทย เพราะ กลุ่มลูกหลานจีนที่เกิดและเติบโตในเมืองไทย ได้ผสมผสานเป็นคนไทย มีความสำนึกว่าเป็นคนไทยมากกว่าคนจีน และมีความผูกพันกับเมืองไทยมากกว่า เนื่องจากสภาพแวดล้อมสังคมที่เกิดและอาศัยอยู่ล้วนแต่เป็นไทย เช่น วิถีชีวิต ภาษาที่ใช้สื่อสาร วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย และปฏิสัมพันธ์ทางการค้าขายกับชาวไทย เป็นต้น รวมทั้งการที่ลูกหลานจีนเหล่านี้ต้องการให้สังคมไทยยอมรับว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ดังนั้นจึงได้มีการปรับตัวให้มีความเป็นไทย โดยเข้ารับการศึกษาแบบไทย ขณะเดียวกันก็ไม่ทอดทิ้งวัฒนธรรมและภาษาจีนของบรรพบุรุษตนเองด้วย ประกอบกับในช่วงเวลาที่ หยก บูรพาได้เขียนนวนิยาย อยู่กับก๋ง (พ.ศ.2519) สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงให้โอกาสกลุ่มชาวต่างด้าวสามารถโอนสัญชาติ และขยายธุรกิจในไทยได้มากขึ้น ซึ่งคนต่างด้าวส่วนใหญ่แล้ว คือ กลุ่มชาวจีน จากปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนสามารถปรับตัวเป็นไทย จะเห็นได้จากข้อความข่าวในหนังสือพิมพ์ชาวไทย ที่ว่า

> "ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 เพื่อรักษาอำนาจดุลการค้าและเศรษฐกิจของประเทศที่ห้ามคนต่างด้าวประกอบอาชีพ แต่ได้มีฎีกาอนุญาตให้ประกอบอาชีพได้มากขึ้น ทั้งเสริมสวย สีข้าว เลี้ยงสัตว์ ธุรกิจทางพาณิชยกรรม ได้มีผู้มายื่นแบบฟอร์มแล้วกว่า 10000 ราย โดยกิจการของคนต่างด้าวมีประมาณ 140 ราย ส่วนใหญ่เป็นของคนจีน อินเดีย 2 ญี่ปุ่น 1"[61]

---

[60] เรื่องเดียวกัน, หน้า 357.

นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจของประเทศที่ขยายตัวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ที่เปิดโอกาส สนับสนุนให้กลุ่มพ่อค้า นายทุน นักธุรกิจ ลูกหลานจีนสามารถสะสมทุนทางเศรษฐกิจและเข้าไปมีสัมพันธ์กับกลุ่มนักการเมือง ดังข้อความข่าวการไปเยือนจีนของพลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) ที่ได้เดินทางในเรื่องการค้า ซึ่งมีกลุ่มนายทุน พ่อค้าเชื้อสายจีนตามไปด้วย เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มลูกหลานจีนมีความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ดังข้อความที่ว่า

> "พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ พร้อมด้วยนายสินธู ศรสงคราม และพ่อค้าใหญ่มี นายเล็งเลิศ ใบหยก เจ้าของโรงแรมอินทรา นายจำรัส จตุรภัทร์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงไทย นายเล็ก เล็กสกุลไทย เจ้าของห้างสรรพสินค้าไทยตงสั้ว นายเกียรติ ศรีเฟื่องฟุ้ง ประธานกระจกไทยอาซาฮี นายไมตรี กีรติพราภรณ์ นักธุรกิจโรงหนังได้ออกเดินทางโดยสายการบินไทย มุ่งไปจีนแดงแล้ว เมื่อเวลา 11 น วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2516 การไปครั้งนี้มีปัญหาการค้าเป็นส่วนใหญ่นอกจากซื้อน้ำมันแล้วมีการเจรจาซื้อขายสินค้าระหว่างสองประเทศ"[62]

นอกจากนี้การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในสมัยม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีเองเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่สนับสนุนให้ชาวจีนเกิดความสนใจในประเทศจีนและชาวจีนในไทย ดังจะเห็นได้จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ซึ่ง ม.ร.ว คึกฤทธิ์ ปราโมชเป็นบรรณาธิการได้มีการเขียนถึงวัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับชาวจีนที่อยู่ในไทยและในเมืองจีน เช่น เทศกาลตรุษจีน ไหว้พระจันทร์ เป็นต้น[63] อีกทั้งในช่วงเวลานี้หนังสือพิมพ์ชาวไทยยังได้เสนอข่าวเกี่ยวกับรัฐบาลไทยได้เปิดโอกาสให้กลุ่มชาวจีนสามารถโอนสัญชาติเป็นไทยได้อย่าง จะเห็นจากข้อความข่าวที่ว่า

> "เลขาธิการสภาความมั่นคง ที่เดินทางไปจีนกับนายก ได้ให้สัมภาษณ์ว่าประชาชนคนไทยน่าจะเลิกหวาดวิตกว่าประเทศไทยจะถูกรุกราน หรือแทรกซึมบ่อนทำลายจากคอมมิวนิสต์จีนได้แล้ว หลังจากมีความสัมพันธ์กับจีน...รัฐบาลเองกำลังพิจารณาดำเนินการในการอำนวยความ

---

[61] หนังสือพิมพ์ชาวไทย ปีที่ 25 ฉบับที่ 8011 ประจำวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2519, หน้า 7.

[62] หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ 3 ฉบับที่ 836 ประจำวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2616, หน้า 8.

[63] หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปีที่ 26 ฉบับที่ 8917 วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2518, หน้า 4.

สะดวกแก่ชาวจีนในไทยให้โอนสัญชาติ ซึ่งจะต้องให้ทั่วถึง"[64]

สภาพบรรยากาศของสังคมดังกล่าวนี้ ทำให้กลุ่มลูกหลานจีนมีความตื่นตัวในเรื่องของจีนและวัฒนธรรมจีนที่เป็นรากเหง้าของบรรพบุรุษ ควบคู่ไปกับการปรับตัวให้เป็นไทย เพื่อประโยชน์ในทางด้านการค้า การปฏิสัมพันธ์กับคนไทย และการดำรงชีวิตในสังคมไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย[65] ดังจะเห็นได้จากกลุ่มสมาคมพาณิชย์ที่ได้สนับสนุนและกระตือรือร้น เมื่อรัฐบาลอำนวยความสะดวกในการโอนสัญชาติของชาวจีน ดังข้อความที่ว่า

> "สมาคมพาณิชย์ไทยเริ่มเคลื่อนไหวเมื่อรัฐไทยจะรองรับจีนแดงมากกว่าจีนชาติได้หวัน โดยความเคลื่อนไหวที่ 1 มีการติดต่อสมาชิกชาวจีนให้ร่วมมือกับรัฐบาลไทยอย่างจริงใจ เพื่อประโยชน์ในการทำมาหากินในไทยของชาวจีนในไทยที่มีจำนวนถึง 3 แสนคน ความเคลื่อนไหวครั้งที่ 2 ให้ชาวจีนในไทยได้มีโอกาสเลือกสัญชาติได้ระหว่างจีนและไทย ซึ่งสมาคมพาณิชย์เชื่อว่าชาวจีนจะมีการเลือกสัญชาติไทยมกกว่า สมาคมพาณิชย์จึงได้ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้อำนวยความสะดวกให้กับชาวจีนที่ไปแจ้งโอนสัญชาติ"[66]

นอกจากนี้ มีข้อที่น่าสนใจว่า โครงเรื่อง (Plot) ของ จดหมายจากเมืองไทย และ อยู่กับก๋ง มีส่วนสำคัญอยู่ที่การผูกปมที่เป็นข้อขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนจีนอพยพกับกลุ่มลูกหลานชาวจีนที่เกิดในเมืองไทย ก่อนที่จะนำไปสู่จุดสุดยอด (Climax) ของเรื่องที่มีข้อสรุปในทางเดียวกัน คือ การที่คนจีนรุ่นที่อพยพจากเมืองจีนช่วง ทศวรรษ 2480-2500 มาตั้งถิ่นฐานทำกินในไทย มีทัศนคติต่อคนไทยในทางที่ดีมากขึ้น

จดหมายจากเมืองไทย ได้แสดงให้เห็นถึงปมขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนจีนอพยพกับคนไทย ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดอย่างชัดเจนว่าคนจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยกำลังจะเปลี่ยนแปลงไป โดยยอมรับวัฒนธรรมไทย และปรับตัวให้กลายเป็นไทยตามที่รัฐไทยต้องการ จนทำให้ความรู้สึกของคนจีนบางกลุ่มคิดว่าได้ถูกกลืนชาติ กลืนวัฒนธรรมความเป็นจีนของตนเอง ดังเช่นบทสนทนาระหว่าง ตันส่วงอู๋ กับ วิญญู ชายหนุ่มที่รักอยู่กับลูกสาวของตันส่วงอู๋ ไว้ว่า

---

[64] หนังสือพิมพ์ชาวไทย ปีที่ 24 ฉบับที่ 7464 วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2518, หน้า 6.

[65] ส. สุคนธาภิรมย์, กลยุทธ์การค้าของพระยาภิรมย์ภักดี ใน คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร (กรุงเทพฯ: สหมิตรการพิมพ์, 2531), หน้า 85.

[66] หนังสือพิมพ์ชาวไทย ปีที่ 24 ฉบับที่ 7516 วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2518, หน้า 3.

"อาเคยได้ยินเรื่องการกลืนชาติไหมครับ เมืองไทยเยี่ยมมาก
ในเรื่องอย่างนี้ **ลูกจีนลูกไทยปนกันจนแยกไม่ออกแล้ว** อาจะ
พยายามรั้งเอาไว้อยู่หรือครับผมสงสัย"[67]

หรือข้อความที่แสดงถึงความรู้สึกในเรื่องการกลืนชาติ ที่คนจีนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยอย่างเต็มที่ แต่ในท้ายที่สุดก็ยอมรับ เพราะความรักไม่สามารถไม่สามารถแบ่งแยกกลุ่มคน เชื้อชาติที่ต่างกัน ดังคำสนทนาระหว่าง ตันส่วงอู๋ กับ วิญญู ที่ว่า

"ฉันไม่ยอมให้พวกคนไทยมากลืนชาติพวกฉัน"
"อาไม่ต้องการ แต่มันก็เกิดขึ้นแล้วครับ อาคนเดียว
หรือพวกอากลุ่มเดียวจะดึงเอาไว้อยู่หรือ ควรจะ
ดีใจต่างหากที่ชาติต่างๆ รวมกันเข้าไปได้ด้วย
การแต่งงาน ไหนๆก็มาอยู่ในดินแดนนี้แล้ว
การแยกพวกแยกพ้องไม่ใช่คนดี"[68]

ในตอนท้ายๆของเรื่องนั้น <u>จดหมายจากเมืองไทย</u> ได้คลี่คลายปมขัดแย้งทางความคิดที่ว่าคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน ความดีย่อมชนะความเลว เช่นเดียวกับสภาพสังคมไทย วัฒนธรรมไทยที่แวดล้อมชาวจีน ทำให้ชาวจีนผูกพันกับเมืองไทย และมีความรู้สึกที่ดีต่อสังคมไทย ทำให้ชาวจีนบางคนปรับตัวเป็นไทย จะเห็นได้จากประวัติของนายเพียว วาริชนันท์ นักธุรกิจเชื้อสายจีนที่ได้มีการปรับตัวกลายเป็นไทย แม้ว่าในช่วงแรกยังไม่ยอมเปลี่ยนแซ่ จนกระทั่งรู้สึกว่าผูกพันกับเมืองไทย และระลึกอยู่เสมอว่าเมืองไทยมีบุญคุณต่อตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกอยากเป็นไทย ดังข้อความที่ว่า

"ชีวิตนายเพียว เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ 10 ตุลาคม 2474 เป็นบุตรนายเอี่ยวจงและนางซุ่ยลั้ง แซ่โล้ว เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขาได้ตัดสินใจเดินทางอพยพมาแสวงโชคในเมืองไทย..."ตอนผมมาจากเมืองจีนก็เหมือนๆกับคนจีนทั่วไปคือเสื่อผืนหมอนใบ ผมมีเสื้อผ้าติดตัวมาแค่ชุดสองชุดเท่านั้น เงินก็มีแค่เฉพาะค่าเรือ คิดไว้ว่าถ้ามาถึงเมืองไทยก็ต้องทำมาหากิน...พอเรือมาถึงเกาะสีชัง ได้เห็นต้นไม้บนเกาะ ผมก็รู้แล้วว่าไม่อด

---

[67] โบตั๋น, <u>จดหมายจากเมืองไทย</u>, หน้า 560.

[68] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 562-563.

> ตาย เรามาถูกที่แล้ว ผมรู้ว่าประเทศไหนก็ต้องมีเจ้าของแผ่นดิน ดังนั้น ก่อนเหยียบก้าวแรกขึ้นฝั่ง ผมได้กราบลงไปที่ขอบเรือไหว้เจ้าของแผ่นดิน พร้อมกับอธิษฐานว่า ผมมาเมืองไทย ถ้ารวยเมื่อไหร่ ผมจะช่วยชาติช่วยแผ่นดินอย่างเต็มความสามารถ"
>
> ...ในเวลาต่อมานายเพียวได้ติดต่อชวนครอบครัวเมืองจีนให้มาอยู่ด้วยกันหมดทั้งพ่อแม่ และได้แต่งงานกับนางเซี่ยมเล้ง แซ่แต้ เป็นลูกคนจีนที่เกิดในเมืองไทย ปัจจุบันนายเพียวได้แปลงสัญชาติเป็นไทยเรียบร้อยแล้ว เนื่องจากความผูกพัน และระลึกถึงบุญคุณของประเทศไทยที่ทำให้เขาสามารถมีชีวิตที่ดีขึ้น"[69]

จากข้อความดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนปรับตัวเป็นไทยมาจากสภาพสังคมไทยที่แวดล้อมชาวจีน ทั้งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทย รวมไปถึงธุรกิจ การค้าที่อยู่ในเมืองไทย สภาพเศรษฐกิจที่มั่งคั่ง ร่ำรวย ทำให้ภาพลักษณ์ของ "ชาวจีน" ในนวนิยายให้มีลักษณะความคล้อยตาม และปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ดังจะเห็นได้จาก ตันส่วงอู๋ ในนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ที่มีความคิดที่ต่างไปจากเดิม ดังที่ว่า

> "มันคงจะจริงที่วิญญูเคยบอกลูกว่าคนแต่ละชาติมีความดีบางอย่างเป็นลักษณะประจำ เช่น พวกฝรั่งมีระเบียบวินัย คนจีนขยัน คนไทยมีน้ำใจ ลูกยิ้มเยาะเขา เพราะคิดว่าน้ำใจมันไม่มีค่าในการดำรงชีวิต... แต่มาบัดนี้ ลูกได้เห็นว่ามันมีค่าไม่น้อยกว่าเงินเลย...ลูกยังระลึกถึงวันที่ลูกรู้จักวิญญูวันแรก และลูกไม่ชอบเขามากเพียงใด ลูกยังจำได้ว่าลูกไม่ชอบคนเชื้อชาติเดียวกับเขาเพียงไร ไม่ชอบนิสัยของเขา เมื่อนึกขึ้นมาแล้วก็ระอาตัวเอง ไม่ยุติธรรมต่อเขาเสียบ้างเลย"[70]

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่านวนิยายจดหมายจากเมืองไทยไม่เพียงแต่สร้างภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่มีความขยัน และยังสะท้อนภาพลักษณ์ของคนไทยที่มีน้ำใจ ฝรั่งเป็นพวกที่มีระเบียบวินัย ซึ่งนวนิยายได้กล่าวย้อนเวลา และเหตุการณ์ไปในช่วงทศวรรษ 2480-2500 ที่สังคมไทยในเวลานั้นมีชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก คนไทยบางคนได้มีน้ำใจช่วยเหลือคน

---

[69] สาระ แสงสี, "เพียว วาริชนันท์ จากเด็กเฝ้าบ้าน "จอมพลผิณ" สู่ราชาพันธุ์ปลา 1000 ล้าน" ใน นิตยสารสุดสัปดาห์ 11, 535(2 ธันวาคม, 2533), หน้า 43.

[70] โบตั๋น, จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 629-630.

จีนในการประกอบอาชีพ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อชาวจีนได้อพยพเข้ามาอยู่เมืองไทย บางคนไม่มีเงินทองหรือมีติดตัวมาเพียงเล็กน้อยก็ไปขอเช่าที่จากชาวไทยเพื่อทำการเกษตร ถ้ามีความรู้กลุ่มข้าราชการไทยก็จะให้ช่วยงานในตำแหน่งต่างๆในกรม ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจของคนไทยที่ให้ความเอื้อเฟื้อแก่คนจีน จนสามารถสะสมทุนสร้างฐานะมั่งคั่งในเวลาต่อมา[71] ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของชาวไทยและจีน อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มชาวจีนได้ปรับตัวเป็นไทย เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และความผูกพันกับคนในสังคมไทยที่ช่วยเหลือจนสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้

ส่วนอยู่กับก๋ง ได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งแตกต่างทางความคิดเกี่ยวกับคนไทยของ ก๋ง กับป้าเง็กจู ทั้งที่ต่างก็เป็นชาวจีนที่อพยพจากแผ่นดินจีน ซึ่งความแตกต่างทางปฏิกิริยาเกี่ยวกับคนไทยนั้นเป็นผลมาจากบริบททางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายตัวของกลุ่มทุนเชื้อสายจีนที่มีบทบาทและอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 3 และความผูกพันของชาวจีนต่อแผ่นดินไทย ทั้งสำนึกในบุญคุณของแผ่นดินไทยที่ให้อาศัยและทำมาหากิน อันเป็นสิ่งที่ชาวจีนแสดงให้เห็นถึงความกตัญญู และการได้ปรับตัวเป็นไทย ประกอบกับ การเกิดเหตุการณ์ทางการเมือง ทั้ง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่ได้เปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับชาวจีน ชาวเขา ชาวมุสลิม และชนชั้นล่าง และแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แม้จะมีความแตกต่างแต่ก็สามารถอยู่ในสังคมไทยอย่างสงบสุขได้ ทำให้ภาพของ ก๋ง ในนวนิยายเรื่อง อยู่กับก๋ง มีลักษณะที่แตกต่างไปจากป้าเง็กจูที่เป็นชาวจีนอพยพช่วงทศวรรษ 2480-2500 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสำนึกรักในแผ่นดินไทย และเข้าใจความรู้สึกของคนไทยได้ดีมากกว่า จะเห็นจากข้อความที่ว่า

> "(ก๋ง) ไหนลื้อลองพูดมาซีว่า ทำไมไม่ยอมให้
> เพ้งแต่งงานกับผู้หญิงคนนั้น...(ป้าเง็กจู) "อีคนนั้น
> มันเป็นคนไทย" แกย้ำ "อั๊วไม่เอาลูกสะใภ้คนไทย"...
> (ก๋ง) คนจีนเราแต่งกับคนไทยถมเถไปไม่เห็น
> จะเสียหายอะไร...ทุกวันนี้เพ้งมันก็เป็นคนไทย คน
> หนึ่งเหมือนกัน อยู่ในเมืองไทย พูดภาษาไทย เรียน
> หนังสือไทย มีเพื่อนคนไทย"[72]

---

[71] ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, "คนจีนในทรรศนะของ...คึกฤทธิ์" ใน คนจีน 200ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร, หน้า 33.

[72] หยก บูรพา, เรื่องเดิม, หน้า 216.

ข้อความจากคำพูดที่ก๋งพูดกับป้าเง็กจูที่อธิบายให้เห็นว่า สังคมมีทั้งคนดี คนเลว ปะปนกัน แม้จะแตกต่างทางเชื้อชาติ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ เชื้อชาติ ดังข้อความที่ว่า

> "อั๊วอยากรู้นักผู้หญิงไทยไม่ดีอย่างไง ลื้อถึงตั้งหน้าตั้งตารังเกียจกีดกันนัก แล้วลื้อพูดได้เต็มปากเต็มคำ หรือว่าผู้หญิงจีนดีทุกคน คนเราน่ะนะ ไม่ว่าชาติพันธุ์ไหน มันก็มีคนดีคนเลวปะปนกันอยู่ทั้งนั้นแหละ เราต้องดูที่คนจึงจะถูกไม่ใช่เห็นว่าคนละชาติ คนละภาษากับเราก็เหมาว่าไม่ดีไม่เหมาะกับพวกเราไปหมดคิดอย่างนั้นมันไม่ถูกนะ"[73]

นวนิยายเรื่อง <u>อยู่กับก๋ง</u> ยังได้กล่าวถึงความกตัญญู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ชาวจีนอพยพและลูกหลานจีนควรกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินไทยที่มาอาศัยอยู่รวมถึงคนไทย ซึ่งเป็นลักษณะของ "จีนสยาม" ที่แตกต่างกับชาวจีนในช่วงทศวรรษก่อนหน้า ที่ไม่มีการกล่าวถึงความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินไทยและทัศนคติต่อเมืองไทยเหมือนเป็นประเทศของตนเอง จะเห็นได้จากข้อความที่ก๋งคุยกับหยก เกี่ยวกับเพื่อนบ้านที่มีอคติต่อคนไทย ดังข้อความที่ว่า

> "พวกนั้นก็เหมือนกับก๋งนี่แหละ หนีร้อนมาพึ่งเย็น หนีความอดอยาก มาสู่ความอิ่มหนำสมบูรณ์...แล้วก็อยู่มาได้อย่างสุขสบาย แพร่ลูกแพร่หลานกันมากมาย แต่พอพวกนี้เขามีความสุขความสบายเพิ่มขึ้น เขาก็ลืมตัว ลืมความเป็นจริงในชีวิตหนหลังว่าอยู่เมืองจีนเขาลำบากแค่ไหน...มาอยู่กันที่นี่แผ่นดินนี้ พอมาอยู่เข้าแล้ว สุขกาย สุขใจแค่ไหน เพราะใครไม่ใช่ เพราะความอารีอารอบ ไม่ถือเขาถือเราของคนไทยหรอก หรือ...เดี๋ยวนี้พอเขาได้รับความไม่สะดวกสบายบางอย่างขึ้นมาเท่านั้นก็พากันโวยวายเกลียดชังเจ้าของประเทศ"[74]

นอกจากนี้ยังพบว่านวนิยาย <u>อยู่กับก๋ง</u> มีการแก้ต่างให้กับคนจีนอพยพที่มองคนไทยในเชิงรังเกียจ โดยชี้ให้เห็นว่าคนจีนสูงอายุอย่าง ป้าเง็กจู ที่ตั้งข้อรังเกียจคนไทยนั้น เป็นความรู้สึกส่วนตัว

---

[73] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 232.

[74] หยก บูรพา, <u>อยู่กับก๋ง</u>, หน้า 94-95.

ที่ไม่มีเหตุผลหนักแน่น ซึ่งเป็นความคิดที่ควรให้อภัยเพราะ "ผู้คิดและยึดถืออย่างฝังกระดูกดำนี้เป็นคนจีนในสังคมรุ่นเก่า และด้อยการศึกษาชีวิตไม่เคยได้รับรู้ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้รับการอบรมบ่มเกลามาอย่างไร ก็หัวปักหัวปำอยู่กับความเชื่ออย่างนั้น" แต่คนจีนรุ่นเก่าแบบนี้ "ยึดเหนี่ยวอยู่ในศีลธรรมอย่างเหนียวแน่น ยอมทำได้ทุกอย่าง เพื่อให้พ้นจากบาปกรรมและความชั่วร้าย" ทั้งยังกล่าวเสริมด้วยว่า "คนจีนรุ่นใหม่ หรือคนจีนรุ่นเก่าที่มีการศึกษาอบรมสูงกว่าจะเปิดรับความเปลี่ยนแปลงแปลกๆใหม่ๆตามยุคสมัยของสังคมเข้าเป็นหลักปฏิบัติได้ง่าย"[75]

เมื่อผ่านเข้าสู่ทศวรรษ 2520 จะพบว่าการให้คุณค่าและความหมาย "จีนสยาม" ในนวนิยายที่เขียนขึ้นในช่วงเวลานี้ได้แปรเปลี่ยนไป เมื่อสังคมไทยยอมรับกลุ่มคนเชื้อสายจีนมากขึ้น เนื่องจากได้ก้าวมามีบทบาททางเศรษฐกิจที่มั่งคั่งและเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคม การผสมผสานปรับตัวกลายเป็นไทย ประกอบกับที่สังคมไทยที่เน้นเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญ ทำให้แนวคิดทางการเมืองแบบชาตินิยมที่เคยกีดกันชาวจีนลดลง การตื่นตัวกระแสความเป็นจีนภายหลังการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งการหวาดกลัวภัยจากคอมมิวนิสต์ในสังคมไทยได้หมดไปภายหลังนโยบาย 66/23 ปัจจัยดังกล่าวนี้เองที่มีส่วนผลักดันให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงแนวคิดต่อชาวจีนและเชื้อสายจีนในทางที่ดีขึ้น ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายมีพัฒนาการในทางที่ดีมากขึ้นตามไปด้วย ลักษณะดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับทฤษฎีวรรณกรรมแนวรื้อสร้าง (Deconstruction)ที่ได้อธิบายไว้ว่า การให้คุณค่าและความหมายแก่สิ่งใดในงานวรรณกรรม คุณค่าและความหมายนั้นๆจะไม่อยู่คงที่ แต่ลื่นไหลไปมาตามแต่สภาพแวดล้อมของสังคมในขณะนั้น[76]

นอกจากนี้ภาพลักษณ์ของ "จีนสยาม" ที่ปรากฏในนวนิยายยังโน้มไปในทางที่ครอบคลุมถึงคนจีนเชื้อสายไทยที่อยู่นอกประเทศไทย และมีสำนึกความเป็นไทย เช่น วูซูหลินในนวนิยายเรื่อง กนกลายโบตั๋น ที่พ่อเป็นจีน แม่เป็นไทย โดยวูซูหลินได้เกิดและเติบโตที่ประเทศจีน ดังเห็นได้จากบทสนทนาระหว่าง วิภาดา กับ วูซูหลิน ที่ว่า

> "พี่ซูหลินรู้จักท่าน (รัชกาลที่ 5) ด้วยหรือคะ
> (ซูหลิน) ผมรู้จัก แม่ผมเล่าถึงพระเจ้าแผ่นดิน
> ราชวงศ์นี้ทุกรัชกาล แม่เล่าถึงพระเจ้าแผ่นดิน
> เล่าถึงบรรพบุรุษทางพ่อของแม่ แม่ไม่ยอมให้ผมลืม
> ง่ายๆว่าผมมีเชื้อชาติไทย"[77]

---

[75] เรื่องเดียวกัน, หน้า 236.

[76] นพพร ประชากุล และชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, เรื่องเดิม, หน้า 39-40.

[77] เรื่องเดียวกัน, หน้า 136.

...(วิภาดา) "ประเทศไทยของพี่ซูหลินด้วย น้ำริมทองเป็น
คนไทยนะคะ"
(ซูหลิน) ก็ได้...เลือดผมส่วนหนึ่งเป็นเลือดไทย
ผมพูดได้เต็มปากเหมือนกันว่าผมรัก และหวังดี
ต่อเมืองไทย คนไทยด้วยใจจริง"[78]

ข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่คนจำนวนหนึ่งนับถือ และเคารพใน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของไทยนั้น ก็เปรียบได้กับการแสดงให้เห็นว่าพวกเขาก็เป็นคนไทย ไม่ใช่ "คนอื่น" หรือมีความแตกต่างกับคนในสังคม แม้จะต่างเชื้อชาติก็ตาม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อประเทศไทย แม้ว่าจะไม่ได้เกิดในเมืองไทยก็ตาม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเป็นการบรรยายให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ "จีนสยาม" ของตัวละครหลักชาวจีนอพยพในนวนิยาย เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ที่ในตอนแรกไม่ต้องการผสมเชื้อชาติกับคนไทยจนมาถึงรุ่นลูกหลานจีนที่ต้องการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย เพื่อให้เกิดการยอมรับจากสังคมไทย เช่น เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนของไทยตามที่รัฐกำหนด หรือการแต่งกายที่ไม่เคร่งครัดเหมือนชาวจีนอพยพช่วงทศวรรษ 2480-2500 รวมไปถึงการใช้ภาษาไทย แม้ว่าเมื่ออยู่ในบ้านจะพูดภาษาจีนก็ตาม ปัจจัยดังกล่าวนี้เอง ส่งผลให้กลุ่มชาวจีนรุ่นลูกรุ่นหลานที่เกิดและเติบโตในเมืองไทยต้องรับวัฒนธรรมทั้งจีนและไทยไว้กับตัว ดังที่เรียกว่าเป็นลักษณะของ "จีนสยาม" โดยที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความผูกพัน กับสังคมและประเทศจีนดังเช่นรุ่นพ่อแม่ เพียงแต่รับรู้ถึงเชื้อสายจีนและวัฒนธรรมบางอย่างที่ชาวจีนได้สืบทอดกันมาเท่านั้นเอง

4.2.4 ภาพลักษณ์ ความมีคุณธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม กตัญญู

นวนิยายที่ผลิตในช่วง พ.ศ. 2512-2533 ส่วนใหญ่จะให้ภาพของชาวจีน หรือคนเชื้อสายจีนที่มีลักษณะยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ขนบธรรมเนียมที่ถูกเน้นมากในนวนิยาย ก็คือการยึดมั่นใน "คุณธรรม" และ "ความกตัญญู" อันเป็นค่านิยมของชาวจีนที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และการปฏิบัติแนวคิดตามหลักขงจื้อ ที่เน้นคุณธรรมเป็นหลัก

จดหมายจากเมืองไทย ได้ให้ภาพของ ตันส่วงอู๋ ตัวละครเอกชาวจีนอพยพช่วงทศวรรษ 2480-2500 ที่มีความกตัญญูต่อแม่ที่อยู่เมืองจีน ดังข้อความในจดหมายที่เขาเขียนถึงแม่ ที่ว่า

---

[78] เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

"ในโอกาสนี้ลูกคิดถึงบ้านยิ่งขึ้น ใจหนึ่งว่าไม่ควรเลย
อยู่บ้านก็สบายดีแล้ว อีกใจหนึ่งก็บอกว่าเจ้าทำถูกแล้ว
อยู่บ้านเจ้าก็ต้องทำนา ไปอยู่ในเมืองไทยใช้วิชาความรู้
ให้เป็นประโยชน์ หาเงินส่งมาให้แม่ใช้จะดีกว่า"[79]

หรือข้อความที่แสดงความสำนึกในบุญคุณบุพการี ที่ว่า

"คำชมนี้เป็นความภูมิใจอย่างยิ่งยวดของลูก และลูก
ภูมิใจนี้มีแก่แม่ผู้เป็นปรมาจารย์ของลูก แม่เป็นทั้งพ่อแม่
และครูของลูกทุกคนตั้งแต่สิ้นพ่อไปแล้ว ลูกนี้ก็มีพระ
อยู่องค์เดียวคือ แม่ ลูกภูมิใจมาก"[80]

นอกจากนี้ยังให้ภาพว่าตันส่วงอู๋มีความกตัญญูต่อ พ่อบุญธรรมผู้มีพระคุณ ดังความที่ว่า

"พ่อมีแล้วทั้งลูกชายและหลานปู่ ไม่มีหลานตาก็ไม่เป็นไร
หลานปู่สำคัญกว่า รับรองว่าฉันจะจัดการทุกสิ่งตามที่พ่อ
ปรารถนา...แต่พ่อไม่ใช่พ่อแท้ๆของเจ้า...เหมือนกันแหละพ่อ
ขึ้นชื่อว่าพ่อ ไม่ว่าพ่อผู้ให้กำเนิดหรือพ่ออุปถัมภ์ ลูกต้องปฏิบัติ
ต่อท่านเหมือนกัน ฉันรับรองในเรื่องนี้ ฉันเป็นลูกของพ่อ
เว่งคิมเป็นหลานปู่ของพ่อขอให้พ่อนึกอย่างนี้เถอะ เรื่องเงินพ่อ
อย่านึกอะไรเลย แม้ว่าพ่อแท้ๆ ลูกก็ควรคืนเงินที่ยืมมาทำทุน เมื่อมี
โอกาสพ่อจะได้นำไปทำบุญทำกุศลหรือซื้อฮวงซุ้ยได้ ลูกที่โตแล้ว
ไม่ควรจะกวนพ่อแม่เรื่องเงินทองอีก เท่ากับไม่รู้จักโต"[81]

ส่วนนวนิยายเรื่อง <u>อยู่กับก๋ง</u> สะท้อนให้เห็นภาพของคนจีนรุ่นเก่าที่ยึดติดกับธรรมเนียมประเพณีจีนเกินไป มีอคติทางเชื้อชาติแตกต่างกับจีนรุ่นลูกหลานที่มักจะมองคนไทย และสังคมไทยในลักษณะที่ดี ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ก็เป็นผลมาจากกลุ่มคนจีนจำนวนมากได้มีการปรับตัวเป็นไทย มีสภาพแวดล้อมสัมพันธ์กับคนไทย รวมทั้งกลุ่มลูกหลานจีนก็ได้รับการศึกษาแบบ

---

[79] โบตั๋น, <u>จดหมายจากเมืองไทย</u>, หน้า 18.

[80] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 12.

[81] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 165.

ไทย ทำให้กลุ่มคนเชื้อสายจีนเกิดความสำนึกและรู้สึกว่าเป็นคนไทยมากกว่าจีน ประกอบกับตัว หยก บูรพา ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง อยู่กับก๋ง เองก็เป็นลูกหลานจีนที่เกิด เติบโตในเมืองไทย และได้รับการศึกษาแบบไทย จึงทำให้มีการนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกของตนเองมาเขียน ส่งผลให้นวนิยายเรื่อง อยู่กับก๋ง ได้สะท้อนแนวคิดความกตัญญูต่อแผ่นดินไทย และมีความสำนึกในความเป็นไทยมากกว่านวนิยายที่นำเสนอภาพชาวจีนในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ก๋งได้พูดกับหยกถึง ป้าเง็กจู ที่ว่า

> "ป้าเง็กจู เป็นคนอย่างนี้แหละ เคร่งธรรมเนียมจัดนัก เคร่งจนไม่รู้ว่าธรรมเนียมเป็นเพียงข้อกำหนดที่ตั้งขึ้นเพื่อรับใช้ให้ความสุขกับชีวิตเท่านั้นเอง นี่แกเอาชีวิตไปรับใช้ธรรมเนียม ชีวิตมันก็ต้องถูกกดขี่เป็นทาสของธรรมเนียมอย่างที่หยกเห็นนี่แหละ"[82]

นอกจากนี้นวนิยายในช่วงทศวรรษ 2520 เสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยเป็นคนที่ยึดมั่นในความกตัญญู และคุณธรรมเช่นเดียวกัน ดังที่ กตัญญูพิศวาส (พ.ศ. 2521) ของ หยก บูรพา ได้ให้ภาพของ "เป๊ะกิม" ที่ประกอบอาชีพค้าขายทั่วไป อาศัยอยู่ในย่านชุมชนแออัด แม้ว่าจะไม่มีฐานะร่ำรวย แต่ก็ยึดมั่นในคุณความดีและพอใจต่อวิถีชีวิตของตน[83] หรือ ตึกฝรั่ง (พ.ศ. 2524) ของ รพีพร ที่ให้ภาพของตัวละครอย่างลูกสะใภ้ของตระกูล "ทองเรือน" ที่ต้องปฏิบัติยึดมั่นในขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมา เพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยการยกน้ำชาแก่ผู้อาวุโสในบ้าน คือ จู่ฟู่(ปู่) จู่มู่ (ย่า) ดังข้อความที่ว่า

> ""เวร" ตื่น ๕ น. เพื่อเข้ามาตระเตรียมน้ำชาไว้ให้ท่านผู้ใหญ่เป็นหน้าที่ของสะใภ้โดยตรง เริ่มต้นตั้งแต่ คุณอรพินธ์มารดาของทักษิณ ถัดมาก็คุณพราวภรรยาคุณหยุน อรสุรางค์ เป็นอันดับ ๓ ส่วนภรรยาของมังกรรับหน้าที่เฉพาะวันอาทิตย์วันเดียว... "ผมไม่อายหรอกที่จะสารภาพว่าตระกูลผมยังยึดมั่นในประเพณีคร่ำเคร่งตามบรรพบุรุษ ลูกชายแต่งงานแล้วต้องพาเมียเข้าไปอยู่บ้านพ่อแม่ ลูกหญิงแต่งงานแล้วต้องผละออกไปอยู่กับผัว...แต่มันจำเป็น เพราะ

---

[82] เรื่องเดียวกัน, หน้า 217-218.

[83] หยก บูรพา, กตัญญูพิศวาส, หน้า 28-40.

ผมดันมาเกิดในตระกูลชาวจีนอย่างนี้เข้า"[84]

นวนิยายเรื่องกตัญญูพิศวาส สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ และประเพณีของจีนในเรื่องการเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข ดังที่ว่า

> "วันตั้งตี่จู่เอี๊ยกับวันย้ายเข้าบ้านใหม่จะจัดการทำพิธีเองไปดูวันมาก็แล้วกัน"..."เครื่องเซ่นไหว้ต่างๆจะจัดหาไว้ให้ เพียงแต่ตั้งเครื่องเซ่น แล้วจุดธูปไหว้พร้อมกับบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางให้เข้ามาสถิตปกปักรักษาทุกคนในครอบครัวเท่านั้น"[85]... "หล่อนได้ฤกษ์ยามมาจากโหรจีนครบถ้วนทั้งสามกิจ เริ่มตั้งแต่การประดิษฐาน "ตี่จู่เอี๊ย" ซึ่งจิวเป็นผู้มาจัดทำพิธีเองโดยหล่อนเตรียมเครื่องไหว้และแนะนำลำดับพิธีการให้ ต่อมาในวันเดียวกันนั้นเอาเป็นฤกษ์เข้าอยู่บ้านใหม่จิวเซ่นไหว้ "ตี่จู่เอี๊ย" อีกครั้งหนึ่งเพื่อบอกกล่าวแล้วขนย้ายข้าวของส่วนของเขาไม่กี่ชิ้นเข้าไว้ในบ้านพอเป็นพิธี ทั้งสองกิจนี้เขาเป็นผู้ประกอบเองอย่างเคร่งครัด"[86]

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าการยึดมั่นในคุณธรรมนี้เป็นภาพลักษณ์ทางบวกของชาวจีนที่แสดงให้เห็นว่าชาวจีนมีการระลึกถึงบรรพบุรุษ เชื่อฟังคำสั่งสอน และหลักปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบต่อมา อันส่งผลให้วัฒนธรรมบางอย่างของชาวจีนยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น ประเพณีตรุษจีน กินเจ ไหว้พระจันทร์ สารทจีน เป็นต้น รวมไปถึงหลัก และคติในการดำเนินชีวิต เช่นความขยัน อดทน กตัญญู อันเป็นสิ่งที่ชาวจีนได้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้สามารถสร้างฐานะมั่นคงและได้รับการยอมรับในสังคมไทยมากขึ้น ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจีนและหลักคำสอนเหล่านี้มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งวัฒนธรรมของชาวจีนบางอย่าง คนไทยเองก็ได้รับมาปฏิบัติเช่นกัน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามพร้อมทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่มีการแบ่งแยกพวกเขา พวกเรา ดังจะเห็นได้จากนวนิยายที่ผู้เขียนได้กล่าวและเน้นถึงการยึดมั่นในคุณธรรมของชาวจีน ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องมีในนวนิยาย

---

[84] รพีพร, ตึกฝรั่ง (กรุงเทพฯ: บำรุงสาสน์, 2522), หน้า 15.

[85] หยก บูรพา, กตัญญูพิศวาส, หน้า 622.

[86] เรื่องเดียวกัน, หน้า 629.

4.2.5 ภาพลักษณ์ของนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ

การให้คุณค่าและความหมายแก่ "คนจีนในไทย" ที่มีภาพลักษณ์ของนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจนี้ มีปัจจัยพื้นฐานมาจากความขยัน ความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และความเชี่ยวชาญทางการค้า ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยเกื้อหนุนให้ชาวจีนสามารถสะสมทุนจนประสบความสำเร็จทางธุรกิจ และเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญของชาวจีนในสังคมไทยมาโดยตลอด อันเป็นสิ่งที่พบได้ในนวนิยายเกือบทั้งหมดที่ผลิตในช่วง พ.ศ. 2512-2533 จะเห็นได้จากนวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ที่สะท้อนภาพลักษณ์ทางด้านการค้าขาย ซึ่งเป็นภาพลักษณ์เด่นชัดของชาวจีน อันเป็นพื้นฐานในการสะสมทุน และกลายมาเป็นกลุ่มนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความเร็จทางด้านธุรกิจ ดังจะเห็นจาก ตันส่วงอู๋ เขียนบรรยายไว้ในจดหมายที่ส่งถึงแม่ ที่ว่า

> ...เรื่องวันหยุดไม่เคยอยู่ในสมองลูกเลย เพิ่งทราบว่า คนไทยเขาหยุดงานกันมากแบบนี้ มิน่าจึงไม่เห็นมีคนค้าขาย เพราะการค้าขาย หยุดไม่ค่อยได้นั่นเอง ขืนขายบ้าง หยุดบ้าง ก็ไม่มีลูกค้า ใครต้องการมาซื้อของร้านที่ไม่แน่ใจว่าจะเปิดหรือปิด คนจีนจึงค้าขายกันได้ตามสบายตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ ไปจนคนโตๆ เราก็ฝึกเรื่องค้าขายไว้จนชำนาญ...[87]

ส่วนนวนิยายเรื่อง อยู่กับก๋ง ให้ภาพของชาวจีนที่มีความขยัน อดทน ไม่รังเกียจว่างานจะต่ำต้อยเพียงใด ขอเพียงหาเงินได้เป็นพอ ดังที่ก๋งสอนหยกว่า คนที่แข็งแรงมีทางทำมาหากินต้องไม่ขอเงินขอความช่วยเหลือใคร โดยไม่ทำประโยชน์ตอบแทน แม้แต่ขอทานยังร้องเพลงเล่นดนตรี หรือพูดอวยชัยให้พร เพื่อแลกกับเงินที่ได้รับ[88] หรือ ที่มีการพูดถึงลูกจีนรุ่นหนุ่มว่า มีศักยภาพในการสร้างตัว และโอกาสที่จะมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ ดังข้อความที่ว่า

> ...หนุ่มลูกจีนอย่างเฮียเพ้งนี้เป็นกลุ่มชนที่น่าจับตามองมาก เขามีหลายสิ่งหลายอย่างในการสร้างตัว การดำรงชีพอย่างน่าสนใจ และพวกนี้เองที่เมื่อเติบกล้าขึ้นจะมีส่วนกุมเศรษฐกิจบางส่วนในระดับชาวบ้าน...[89]

---

[87] ไบตั้น, จดหมายจากเมืองไทย, หน้า 100.

[88] หยก บูรพา, อยู่กับก๋ง, หน้า 88.

[89] เรื่องเดียวกัน, หน้า 211.

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชาวจีนมีความเชี่ยวชาญการค้าและความขยัน ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยพื้นฐานที่ส่งเสริมให้สามารถสะสมทุน สร้างฐานะกลายเป็นคนร่ำรวยและเป็นกลุ่มนายทุนระดับหมู่บ้านไปจนถึงกลุ่มทุนระดับประเทศที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เมื่อกลุ่มนายทุน นักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายจีนที่สร้างฐานะมาจากการค้าขาย

ในนวนิยายของโบตั๋น เรื่อง ไผ่ต้องลม (พ.ศ. 2523) นั้นได้สะท้อนภาพลักษณ์ของชาวจีน เช่น "ทิจือ" ตัวเอกของเรื่อง ซึ่งเป็นชาวจีนอพยพที่มีฐานะและต้องการที่จะมาลงทุนในเมืองไทย แม้ว่าจะยากจน เพราะถูกญาติที่เมืองไทยปอกลอก แต่ก็ไปรับจ้างทำงาน เหมือนกับชาวจีนอพยพทั่วๆไป ต่อมาได้แต่งงานกับผู้หญิงชาวไทย แล้วสร้างฐานะ โดยยึดอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า และค้าขายผลไม้ แม้จะกำไรบ้างขาดทุนบ้างก็ตาม จนเมื่อกรุงเทพฯ ประสบปัญหาน้ำท่วมหนัก ทิจือ ก็เปลี่ยนมาทำอาชีพรับเหมาก่อสร้างจนมีฐานะที่มั่นคง[90] ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความขยันของชาวจีน ที่ต่อมาสามารถสร้างฐานะมั่งคั่งร่ำรวย จนได้รับการยอมรับจากคนในสังคมไทย

นอกจากนี้ความเชี่ยวชาญในด้านการค้าของชาวจีน แล้วนวนิยายยังให้ภาพลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรมในการทำงานของชาวจีน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้ชาวจีนสามารถประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ เช่น ก๋ง ใน อยู่กับก๋ง ที่ไม่เคยทำงานอย่างลวกๆ แต่เน้นที่คุณภาพของงานมากกว่าเร่งปริมาณผลงานด้วยเหตุผล ที่ว่า

> "งานไม่ดีเท่าที่ควรจะตัดทางทำมาหากินของเราเอง เขาจะ
> มาจ้างเราก็เพียงครั้งเดียว... ไม่มีใครมาจ้างซ้ำสองซ้ำสามอีก"[91]

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ของนายทุนนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจนั้นนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการยึดมั่นในคุณธรรมและคำสั่งสอนของชาวจีนที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษ ที่สั่งสอนให้ขยันอดทน ขยัน ซื่อสัตย์ และเชี่ยวชาญทางด้านการค้า จนสามารถสร้างฐานะให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ดังจะเห็นได้จากชาวจีนอพยพรุ่นแรก ซึ่งส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างฐานะ และเข้ามาเป็นกลุ่มที่ครอบคลุมเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนปัจจัยที่มีความเชี่ยวชาญการค้านั้นก็เป็นผลสืบเนื่องจากการที่รัฐไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการออกพระราชบัญญัติกำหนดอาชีพที่ไม่ให้ชาวต่างด้าวทำงานที่รัฐกันให้เฉพาะคนไทยทำ เช่น

---

[90] กิติยาวดี เกษมสันต์, "สังนิยมในนวนิยายของโบตั๋น," วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2535, หน้า 131.

[91] เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ เป็นต้น ดังนั้นชาวจีนเหล่านี้จึงหันมาทำอาชีพค้าขาย ซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดในพระราชบัญญัติ ประกอบกับกลุ่มชาวจีนอพยพรุ่นก่อนหน้า ได้เข้ามาทำอาชีพค้าขายเสียส่วนใหญ่ ทำให้มีรายได้และกำไรมาก

ต่อมาเมื่อมีชาวจีนอพยพเข้ามามากขึ้น ชาวจีนส่วนใหญ่จึงได้รับการแนะนำให้ประกอบอาชีพค้าขายด้วยความช่วยเหลือของชาวจีนด้วยกัน รวมไปถึงช่องทางในการค้าขาย จากความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวจีนด้วยกันเอง และนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนธุรกิจของภาคเอกชนที่ส่วนใหญ่คนเชื้อสายจีนเป็นเจ้าของ ประกอบกับความมีคุณธรรมในการค้าขาย เช่น ความซื่อสัตย์ รักพวกพ้อง ขยัน ประหยัด เป็นต้น จากปัจจัยดังกล่าวนี้เองทำให้ชาวจีนเป็นนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ซึ่งสัมพันธ์ต่อการเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายที่ได้นำประเด็นการค้าขายเป็นอาชีพหลักที่ชาวจีนมาใช้ในการสร้างฐานะร่ำรวย จนท้ายที่สุดเมื่อชาวจีนเหล่านี้ประสบความสำเร็จในธุรกิจก็ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมไทยที่นับถือคนที่มีฐานะทางการเงินและเศรษฐกิจที่ดี อันสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยที่เน้นเศรษฐกิจสำคัญภายหลังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดังจะเห็นได้จากกลุ่มนายทุน นักธุรกิจเชื้อสายจีน ที่ส่วนใหญ่สะสมทุนมาจากการค้าขาย ความมีคุณธรรม ขยัน จนสามารถมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ตระกูลโสภณพนิช (แซ่ตั้ง) เจ้าของธนาคารกรุงเทพฯ ตระกูลล่ำซำ (แซ่หยวน) เจ้าของธนาคารกสิกรไทย ตระกูลรัตนรักษ์ (แซ่หลี) เจ้าของธนาคารกรุงศรีอยุธยา ตระกูลปิยะอุย (แซ่อุย) เจ้าของโรงแรมดุสิตธานี ตระกูลกรรณสูตร (แซ่ตั้ง) เจ้าของโรงแรมโอเรียนเต็ล ธุรกิจห้างสรรพสินค้า ของตระกูลจิราธิวัฒน์ (แซ่เจ็ง) ซึ่งเป็นเจ้าของห้างเซ็นทรัล และโรงแรมในเครือเซ็นทรัล ตระกูลอัมพุช (แซ่อื้อ) เจ้าของห้างเดอะมอลล์ ตระกูลบูลกุล (แซ่หม่า) เจ้าของห้างมาบุญครอง ธุรกิจทางด้านการเกษตร ของตระกูลเจียรวนนท์ (แซ่เจีย) ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) ตระกูลดำเนินชาญวิทย์ (แซ่เตีย) เจ้าของกลุ่มเกษตรรุ่งเรือง เป็นต้น[92]

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ในนวนิยายกับบริบทของสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2512-2529

เนื่องจากวรรณกรรม หรือ นวนิยายเป็นผลผลิตที่นักเขียนได้รับแรงบันดาลใจ หรืออิทธิพลจากสภาพสังคม หรือเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ แล้วนำภาพสังคมนั้นๆ หรือมุมมองของนักเขียนที่มี

---

[92] ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูลย์, เรื่องเดิม, หน้า 39-56.

ต่อสภาพสังคมมาเขียน ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของบทนี้ ฉะนั้นภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ที่ปรากฏในนวนิยายพบว่ามีความสัมพันธ์กับบริบทของสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2512-2533 พิจารณาได้จากภาพนวนิยายชี้ให้เห็นว่า ชาวจีนในไทยมีความเชี่ยวชาญการค้า ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของสภาพการเมือง และเศรษฐกิจไทยในช่วงทศวรรษ 2510-2520 เมื่อชนชั้นกลางเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ได้เติบโต และมีบทบาทสำคัญทางการเมือง และเศรษฐกิจจากพื้นฐานทางธุรกิจของพวกตน ภายหลังที่รัฐบาลในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉบับที่ 2 และ 3 (พ.ศ. 2509-2514 และ พ.ศ. 2515-2519) ที่ได้เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากที่เน้นทดแทนการนำเข้ามาเป็นเน้นธุรกิจการส่งออก โดยได้สนับสนุนการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม มีการสนับสนุนทางนโยบายจากรัฐบาล โดยจะเห็นได้จาก การจัดหาทรัพยากรและเงินทุนให้แก่กลุ่มทุนเชื้อสายจีน ทำให้กลุ่มชาวจีนเห็นช่องทางได้เปรียบในการหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ทั้งกลุ่มพ่อค้าและกลุ่มนายทุนธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่คนเชื้อสายจีนเป็นเจ้าของ เห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯฉบับที่ 2 และ3 ที่ส่งเสริมเน้นการส่งออก ทำให้กลุ่มชาวจีนที่มีทุนส่วนใหญ่สามารถประกอบธุรกิจที่รัฐส่งเสริม เช่นธุรกิจประกอบรถยนต์ ธุรกิจกระจก ธุรกิจการเกษตร เป็นต้น เมื่อธุรกิจของกลุ่มชาวจีนเหล่านี้สามารถสะสมทุนได้มากขึ้น ได้ใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองหรือให้ตำแหน่งระดับสูงของบริษัทแก่นักการเมือง เพื่อจะได้ใช้ช่องทางการเมืองเอื้อผลประโยชน์ให้กับธุรกิจของตนเอง เช่น ธนาคารกรุงเทพ ที่ให้ตำแหน่งกรรมการผู้จัดการแก่จอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อครั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น[93] นอกจากจะใช้นักการเมืองมาดำรงตำแหน่งระดับสูงแล้ว กลุ่มนายทุนนักธุรกิจบางส่วนได้เข้าไปเล่นการเมืองเอง จะเห็นได้จากจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2518 ที่มีสัดส่วนของนักธุรกิจมากกว่าการเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมา ดังนั้น จะเห็นได้ว่าชาวจีนใช้ช่องทางที่รัฐบาลได้เอื้อประโยชน์นี้ สามารถสร้างฐานะให้เกิดความมั่งคั่ง ร่ำรวยและแสวงหาอำนาจทางการเมืองมาสนับสนุนธุรกิจของตนเองด้วย แม้ว่าในช่วงทศวรรษ 2510 กระแสวัฒนธรรมชาตินิยมจะลดลง แต่แนวคิดการกีดกันทางเชื้อชาติ โดยเฉพาะชาวจีนที่ถูกสังคมไทยให้ภาพเป็น "คนอื่น" ยังมีอยู่ก็ตาม

ในขณะที่ภาพนวนิยายสะท้อนให้เห็นว่าในสังคมมีทัศนะที่มองแบบแบ่ง พวกเรา พวกเขา โดยขีดเส้นให้ชาวจีนในไทยเป็น "คนอื่น" ที่อยู่คนละฝั่งกับคนไทยในช่วง พ.ศ. 2512-2529 ที่ยังคงได้รับอิทธิพลหรือผลิตซ้ำ แนวความคิดว่าด้วยความเป็นไทยที่มีอยู่ก่อนแล้ว ขณะเดียวกัน การให้คุณค่า และความหมาย "จีนสยาม" ที่มีความเป็นจีน และความเป็นไทยอยู่ในตัว รวมทั้งการขยายขอบเขตของ "จีนสยาม" ให้ครอบคลุมไปถึง ลูกครึ่งจีน-ไทย ที่อยู่นอกประเทศไทย แต่มีสำนึกความเป็นไทย อย่าง วูซูหลิน ในกนกลายโบตั๋น หรือการให้ภาพของชาวจีนอพยพที่ต่างจากจีน

---

[93] ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, เรื่องเดิม, หน้า 165.

อพยพด้วยกัน มีความรักแผ่นดินไทย เข้าใจคนไทย และเลือกที่จะตายในประเทศไทย แม้ว่าตนจะมีเชื้อชาติ และสัญชาติจีนอย่างก๋งในอยู่กับก๋ง นั้นเป็นสิ่งที่มองได้ว่ามีความสัมพันธ์ กับสภาพสังคมวัฒนธรรมไทยในช่วงทศวรรษ 2510-2520 ที่มีกระแสความคิดเรื่องสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ปรากฏขึ้นเป็นกระแสรองที่วิพากษ์แนวคิดความเป็นไทยกระแสหลัก

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าแม้รัฐบาลในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะหันความสนใจไปที่เศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญ และสนับสนุนภาคธุรกิจเอกชนมากขึ้น แต่แนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่เน้นเรื่องการกีดกันทางเชื้อชาติ และชาตินิยมที่รัฐไทยได้ปลูกฝังให้มองกลุ่มคนต่างด้าวที่ไม่มีเชื้อชาติไทยเป็น "ศัตรู" หรือ "คนอื่น" ที่มีความแตกต่าง และเข้ามาสร้างปัญหาแก่สังคมไทยนั้นยังคงดำรงอยู่ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษ 2510 และ 2520 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ได้เปิดพื้นที่ให้กลุ่มที่ด้อยโอกาส ทั้งคนยากจน กลุ่มชนกลุ่มน้อย รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆได้มีพื้นที่ในสังคมไทย หรือการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของกลุ่มเชื้อสายจีนในด้านเศรษฐกิจเองที่สามารถเขยิบฐานะจนร่ำรวย เป็นเจ้าของธุรกิจส่วนใหญ่ของประเทศ จนไปถึงการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ทั้งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี กลุ่มเทคโนแครต ได้ทำให้คนในสังคมไทยเริ่มที่จะหันกลับมาสนใจและยอมรับในความสามารถ และบทบาทของกลุ่มชาวจีน และเชื้อสายจีนเหล่านี้ อันส่งผลต่อการยอมรับว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และสังคมไทยเองก็มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม

นอกจากนี้ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักเขียนให้ภาพ "ชาวจีนในไทย" ตามลักษณะที่เขียนไว้ในนวนิยายนั้น ยังมองได้จากภูมิหลังของตัวนักเขียนนั้นๆที่เป็นคนเชื้อสายจีน และนำประสบการณ์ หรือทัศนะของตนมาเขียนเป็นนวนิยาย เช่นที่ หยก บูรพา ซึ่งเป็นลูกหลานจีนที่เกิดและเติบโตในเมืองไทย ได้เขียนไว้ในส่วนที่เป็นเหมือนคำนำของผู้เขียนใน อยู่กับก๋ง ว่า "เขาต้องการถ่ายทอดชีวิตของชาวจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย และเขียนขึ้นจากส่วนหนึ่งของประสบการณ์ชีวิตวัยเด็กของตนเอง"[94] หรือกรณีของโบตั๋น (สุภา สิริสิงห) ผู้เขียนจดหมายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ซึ่งพบว่า โบตั๋น หรือ ชื่อจริงคือ สุภา สิริสิงห มีบิดาเป็นคนจีนแต้จิ๋วแห่งตระกูล "ลี้" ต่อมาได้เปลี่ยนนามสกุลจาก "แซ่ลี้"เป็น "ลือสิริ" เกิดที่ธนบุรี เมื่อปีพุทธศักราช 2488 เมื่อจบจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำงานเป็นครูก่อนออกมาทำงานประจำกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ "ชัยพฤกษ์" นวนิยายที่ โบตั๋น เขียนขึ้นมานั้นส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวจีนและเป็นแนวสัจนิยม เช่น จดหมายจากเมืองไทย บัวแล้งน้ำ ไผ่ต้องลม ก่อนสายหมอกเลือน เป็นต้น

---

[94] หยก บูรพา, อยู่กับก๋ง, หน้า คำนำ.

จากเนื้อหาของนวนิยายที่เกี่ยวกับชาวจีนในเมืองไทยนี้เอง มีส่วนสัมพันธ์กับประสบการณ์และชีวิตในช่วงวัยเด็กของโบตั๋นเองที่เกิดและเติบโตในครอบครัวชาวจีนที่ยังคงอยู่ในกรอบประเพณีแบบจีน เช่น ลูกผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนสูง และกระแสการกีดกันทางเชื้อชาติ ที่ยังมีความรุนแรง โดยเฉพาะชาวจีนในช่วงทศวรรษ 2480-2500 อันเป็นช่วงที่โบตั๋น เกิดและเติบโต ทำให้โบตั๋นนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นของตนเอง มาถ่ายทอดและสะท้อนผ่านนวนิยายด้วย[95] รวมทั้งกระแสการตื่นตัวเรื่องจีนของกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งบางส่วนมีเชื้อสายจีน ทำให้ในช่วงทศวรรษ 2510 มีงานเขียนเกี่ยวกับจีนออกมาจำนวนมาก เช่น งานเขียนของฝ่ายวิชาการ สจม. (สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ตีพิมพ์เรื่อง จีน: แผ่นดินแห่งการปฏิวัติตลอดกาล ออกเผยแพร่ในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2516 และงานของ ดร. เขียน ธีระวิทย์ เรื่อง การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน (พ.ศ. 2519)[96] เป็นต้น การที่มีงานเขียนเกี่ยวกับประเทศจีน ทั้งจากกลุ่มนักวิชาการ หรือกลุ่มนิสิต นักศึกษาออกมาจำนวนมาก เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ได้เกิดการตื่นตัวในกระแสความเป็นจีนของกลุ่มลูกหลานชาวจีนในไทย ที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของชาวจีนที่อยู่ในเมืองไทยในแง่มุมที่ต่างๆ ทั้ง วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมไปถึงการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย โดยผ่านงานเขียนและนวนิยาย นอกจากนี้การเปิดสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน ในสมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการปรับตัวกลายเป็นไทยของชาวจีนได้สะดวกขึ้น และทำให้คนในสังคมเกิดความสนใจเกี่ยวกับประเทศจีนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลานั้น ได้มีการเสนอถึงวัฒนธรรมของชาวจีน เช่น เทศกาลตรุษจีน สารทจีน ไหว้พระจันทร์ รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว และประวัติศาสตร์ของประเทศจีน ดังตัวอย่างที่ว่า

> "ทุกวันนี้บ้านเมืองไทยของเรามีชาวจีนเป็นพลเมืองของประเทศอยู่ด้วย ประเพณีต่างๆของชาวจีนก็น่าสนใจ ยิ่งเรามีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีระหว่างกัน ยิ่งต้องเรียนรู้มาก เช่น ประเพณีตรุษจีน สารทจีน ไหว้พระจันทร์ ที่แม้แต่คนไทยเองรับมาปฏิบัติตาม"[97]

ทางด้านสังคมไทยเองก็ตื่นตัวกับเหตุการณ์การเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในครั้งนี้ ดังจะเห็นได้จาก การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดความสัมพันธ์กับประเทศจีนจากกลุ่มคนไทยในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ดังข้อความที่ว่า

---

[95] "สุดแต่ใจจะไขว่คว้า วรรณกรรมจากความจริงของนักเขียนชาวสวน "โบตั๋น," มติชนสุดสัปดาห์ 9, 460 (25 มิถุนายน 2532), หน้า 44; "จากจดหมายถึงเมืองไทย" ถึง "บัวแล้งน้ำ" เรื่องของ "จีน" ไพ้นทะเลกับสังคมยุค "นิก"" ใน มติชนสุดสัปดาห์ 10, 503 (22 เมษายน 2533), 46-47.

[96] นารีรัตน์ ปริสุทธิวุฒิพร, เรื่องเดิม, หน้า 25-35.

[97] หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปีที่ 26 ฉบับที่ 8898 วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2518, หน้า 3.

> "การผูกมิตรกับจีน คนไทยเห็นด้วย 75.4%ไม่เห็นด้วย 10.6% การเมือง 29.5% เศรษฐกิจ 15.8% ความมั่นคง 9.5% ไม่เห็นด้วย เพราะจีนเป็นคอมมิวนิสต์ 43.2% ผู้ก่อการร้ายเพิ่มขึ้น 8.1% ไม่ชอบการเมืองเพราะลัทธิต่างกัน 8.8% ในหลวง 8.1%"[98]

จากผลการสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนดังกล่าว ทำให้คนในสังคมไทยเกิดการตื่นตัวและสนใจประเทศจีนมากขึ้น อีกทั้งการที่รัฐบาลให้ความสะดวกในการโอนสัญชาติเป็นไทยของคนเชื้อสายจีนเอง ที่มีส่วนให้ชาวจีนได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย พร้อมกันนี้การเปิดพื้นที่ทางการเมือง ระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นของชาวจีน รวมทั้งนโยบายทางด้านคอมมิวนิสต์ที่ผ่อนปรนภายหลังการใช้นโยบาย 66/23 ที่ทำให้กลุ่มประชาชน นิสิต นักศึกษาที่หนีเข้าป่าไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมได้ และการที่เศรษฐกิจของชาวจีนเจริญเติบโตจนสามารถสะสมทุนกลายเป็นนายทุน นักธุรกิจระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ที่ทำให้ชาวจีนส่วนใหญ่มีฐานะร่ำรวยกลายเป็นชนชั้นกลางในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของนายทุน นักธุรกิจเชื้อสายจีนหลายตระกูล เช่น ธุรกิจโรงแรม ของตระกูล ปียะอุย (แซ่อุย) ซึ่งเป็นเจ้าของโรงแรมดุสิตธานี ตระกูลกรรณสูตร (แซ่ตั้ง) เจ้าของโรงแรมโอเรียนเต็ล ธุรกิจห้างสรรพสินค้า ของตระกูลจิราธิวัฒน์ (แซ่เจ็ง) ซึ่งเป็นเจ้าของห้างเซ็นทรัล และโรงแรมในเครือเซ็นทรัล ตระกูลอัมพุช (แซ่อึ้อ) เจ้าของห้างเดอะมอลล์ ตระกูลบูลกุล (แซ่หม่า) เจ้าของห้างมาบุญครอง ธุรกิจทางด้านการเกษตร ของตระกูลเจียรวนนท์ (แซ่เจีย) ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) ตระกูลดำเนินชาญวิทย์ (แซ่เตีย) เจ้าของกลุ่มเกษตรรุ่งเรือง เป็นต้น[99] หรือจากประวัติของนายทุนระดับท้องถิ่นอย่างนายเสถียร ธรณนิธิกุล นายทุน นักธุรกิจเชื้อสายจีน ที่สามารถสร้างตัวในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ซึ่งลักษณะสังคมดังกล่าวนี้เองทำให้ชาวจีนและลูกหลานเชื้อสายจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมากขึ้น ดังข้อความที่ว่า

> "เสถียร ธรณนิธิกุล" หรือที่ชาวเมืองอุดรเรียกว่า "เฮียเถียร" เจ้าของกิจการค้ารถจักรยานยนต์ฮอนด้าหรือยามาฮ่า "คูฉ่างจิวมอเตอร์" อำเภอเมืองอุดรธานีถือได้ว่า เป็นหนึ่งในบรรดานักธุรกิจไม่มากคนของจังหวัด

---

[98] หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปีที่ 26 ฉบับที่ 8840 วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2518, หน้า 6.

[99] ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูลย์, เรื่องเดิม, หน้า 39-56.

ที่สร้างเนื้อสร้างตัวมาจากความสุจริตในอาชีพจนประสบความสำเร็จอย่างสวยงาม...นายเสถียร เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2471 เป็นบุตรนายลักษณ์ และนางหงษ์ แซ่คู...นายเสถียร ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับขายรถจักรยานยนต์ โดยในช่วงแรกกิจการยังไม่ค่อยมีคนซื้อมากนัก ธุรกิจของเขารุ่งเรืองอย่างมากในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ประมาณ พ.ศ. 2526-2527 เมื่อได้นำรถยี่ห้อยามาฮ่ามาขายเพิ่มจากขายยี่ห้อฮอนด้า ซึ่งคนในชนบทเริ่มมีกำลังซื้อมากขึ้น และความมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน จึงทำให้ธุรกิจของเขามีกำไรและอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้"[100]

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงยอมรับชาวจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ภายหลังบรรยากาศความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์จากจีนลดลง และการที่ชาวจีนและเชื้อสายจีนมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่มั่งคั่ง ร่ำรวย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯที่มีช่องทางเอื้อผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น และความมีคุณธรรมในการดำเนินกิจการของชาวจีนส่งผลให้ธุรกิจการค้าขายของชาวจีนเติบโตตามไปด้วย ประกอบกับลูกหลานจีนเองได้รับการศึกษาและเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง เช่น นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี นายสมหมาย ฮุนตระกูล เป็นรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง นายวิศิษฐ์ ตันสัจจา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น[101]

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศของสังคมดังกล่าวนี้ มีส่วนสัมพันธ์ต่อการเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายในปลายทศวรรษ 2520 ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากนวนิยาย เรื่อง กนกลายโบตั๋นที่มีการกล่าวถึงการไปเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศจีน กับ ไทย ที่ทำให้ทั้งคนจีนและคนไทยในเมืองไทย ดีใจ ตื่นตัว และสนใจในประเทศจีนมากขึ้น รวมไปถึงการยอมรับว่าคนจีนไม่ได้เป็นคนอื่น และไม่เป็นศัตรูทางการเมือง แม้ว่าการเมืองของจีนจะเป็นคอมมิวนิสต์ก็ตาม คนจีนก็มีทั้งคนดี คนเลวไม่แตกต่างกับไทย อีกทั้งยังพยายามชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ดังเครือญาติของทั้งชาวจีน และชาวไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจได้สัมพันธ์ และส่งผลต่อพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

---

[100] หนังสือพิมพ์สุดสัปดาห์ 11, 526 (9 ธันวาคม, 2533),หน้า 43

[101] มนูญ บริสุทธิ์, คณะรัฐมนตรี (กรุงเทพฯ: องค์การค้าครุสภา, 2527), หน้า 244-253.

หอสมุดกลาง ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4 ภาพรวมของนวนิยายในช่วง พ.ศ. 2530-2533

นวนิยายในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ถือได้ว่าเป็นช่วงที่เฟื่องฟูของแวดวงวรรณกรรมและนวนิยาย อันสืบต่อจากทศวรรษ 2520 ที่แวดวงนวนิยายและวรรณกรรมได้กลับมาคึกคักอีกครั้งหนึ่ง ประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับที่ดีมากดังที่กล่าวไว้แล้ว ทำให้กลุ่มนักเขียนผลิตนวนิยายเพื่อตอบสนองกับความต้องการของตลาดจำนวนมาก นวนิยายในช่วงนี้มีลักษณะรัก พาฝัน (Romantic Novel) ซึ่งนักเขียนที่มีผลงานในแนวนี้และผู้อ่านยอมรับ เช่น "ทมยันตี" "เพ็ญแข วงศ์สง่า" "นราวดี" "กิ่งฉัตร" "บุษยมาศ" "กฤษณา อโศกสิน" "วลัย นวาระ" "โสภาค สุวรรณ" "อาริตา" "นันทนา วีระชน" "โบตั๋น" เป็นต้น นวนิยายส่วนใหญ่ก็ยังเขียนเป็นตอนๆ ลงในนิตยสารรายสัปดาห์ จึงมักมีความยาวและมีปริมาณเนื้อหาค่อนข้างมาก บางเรื่องเน้นแต่ความสนุกสนาน ไม่ค่อยเขียนเนื้อหาเชิงคติสอนใจ[102]

เนื้อหาของนวนิยายในช่วงเวลานี้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแนวครอบครัวยังครองตลาดอย่างเหนียวแน่น เพราะสถาบันครอบครัวจัดเป็นสถาบันรากแก้วของสังคม เช่น เรื่อง เส้นไหมสีเงิน (พ.ศ. 2532) ของ "ว.วินิจฉัยกุล" พรพรหมอลเวง (พ.ศ. 2535) ของ "กิ่งฉัตร" เป็นต้น นวนิยายแนวสังคม และการเมือง นวนิยายแนวนี้มีน้อย เช่น เรื่อง ประกาศิตเงินตรา (พ.ศ. 2530) นายกรัฐมนตรีหญิง (พ.ศ. 2536)ของ "ทมยันตี" คอนโดมิเนียม (พ.ศ. 2532) ของ สีฟ้า เป็นต้น นวนิยายแนวปรัชญา เช่น เรื่อง ตลิ่งสูง ซุงหนัก (พ.ศ. 2530) และ ตะกวดกับคบผุ (พ.ศ.2531) ของ "นิคม รายยวา" นวนิยายแนวเหนือธรรมชาติ และนวนิยายแนววิทยาศาสตร์ โดยนวนิยายแนววิทยาศาสตร์มีน้อยกว่าแนวแรก เช่น นวนิยายหลายเรื่องของ "แก้วเก้า" และ "จินตวีร์ วิวัธน์" นวนิยายสะท้อนคนในสังคมที่ยังหลงงมงายในความเชื่อและไสยศาสตร์ เช่น นวนิยายเรื่อง กระดานไฟ (พ.ศ. 2531) ของ "ลาว คำหอม" คนทรงเจ้า (พ.ศ. 2532) ของ "วิมล ไทรนิ่มนวล" โคกพระนาง (พ.ศ. 2532) ของ "วิมล ไทรนิ่มนวล" เป็นต้น นวนิยายแนวเยาวชน เช่น บึงหญ้าป่าใหญ่ (พ.ศ. 2530) ของ "เทพศิริ สุขโสภา" วัยฝัน วันเยาว์ (พ.ศ. 2531) ของ "พิบูลศักดิ์ ละครพล" เป็นต้น[103] นวนิยายแต่ละเรื่องมีความแตกต่างในรายละเอียดเกี่ยวกับฉาก บรรยากาศ หรือตัวละคร ซึ่งขึ้นอยู่กับฝีมือและภูมิหลังของนักเขียนแต่ละคน

ในช่วงทศวรรษ 2530 นี้ได้เริ่มมีการเขียนนวนิยายแนวอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่มีการสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อโลกเจริญขึ้น มนุษย์ก็เป็นผู้รุกรานธรรมชาติ ตัดไม้ทำลายป่า ทะเล ภูเขา ธารน้ำ ต่างตกเป็นเหยื่อของความเจริญและความทะเยอทะยานอยาก อย่างไม่มีที่

---

[102] สายทิพย์ นุกูลกำ, เรื่องเดิม, หน้า 172; เฉกิงศักดิ์ พันธ์เฉกิงอมร, นวนิยายและเรื่องสั้นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ และวิจารณ์ (สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2541), หน้า 188-189.

[103] เรื่องเดียวกัน, หน้า 189.

สิ้นสุดของมนุษย์ เช่น ชาวกรง ของ "กฤษณา อโศกสิน" (พ.ศ. 2532) หมู่บ้านท่าเข็น (พ.ศ. 2530) ของ "อุดม วิเศษสาธร" เหนือพื้นพสุธา (พ.ศ. 2531) ของ "โบตั๋น" หรือ เรื่องราวที่สะท้อนสังคมเฉพาะวงการ เช่น เอื้อมไม่ถึงฝัน(พ.ศ. 2533) ของ "อำนาจ เย็นสบาย" ที่สะท้อนความขัดแย้งในวงการศิลปะ เป็นต้น นวนิยายที่สะท้อนให้เห็นกิเลสของมนุษย์ เรื่องกิเลสตัณหาความทะยานอยาก เช่น โอ้มาดา ของ "สีฟ้า" (พ.ศ. 2530) ผู้ไขว่คว้า ของ "วิมล ไทรนิ่มนวล" (พ.ศ. 2531) และ อมตะ ของ "วิมล ไทรนิ่มนวล" (พ.ศ. 2533) เป็นต้น นวนิยายแนวสะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในสังคมไทย เช่น บัวแล้งน้ำ ของ "โบตั๋น" (พ.ศ. 2532) แก้วตา ดวงใจ (พ.ศ. 2532) ของ "โบตั๋น" เมฆหลงฟ้า (พ.ศ. 2532)ของ "ม. มธุการี" ลอดลายมังกร (พ.ศ.2533) ของ "ประภัสสร เสวิกุล" เป็นต้น[104]

นอกจากนี้นักเขียนส่วนใหญ่ในช่วงทศวรรษ 2530 มองปัญหาและสนใจสังคมรอบตัวด้วยทรรศนะที่กว้างขว้างขึ้น และขยายบทบาทของตัวละครให้กว้างออกไปจากชีวิตส่วนตัวของชนชั้นกลาง ไปสู่ความคับแค้นของคนชั้นล่างที่มีอาชีพต่างๆกัน เช่น เรื่องคนเผาถ่าน (พ.ศ. 2531) ของ "นิมิต ภูมิถาวร" บ้านโพนทราย (พ.ศ. 2530) ของ "คำหมาน คนไต" ถนนนอกเมือง (พ.ศ. 2530) ของ "นิเวศน์ กันไทยราษฎร์" เป็นต้น[105]

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าภาพรวมของนวนิยายในช่วงกลางทศวรรษ 2530 ยังคงเป็นแนวนวนิยายรัก พาฝัน สัจนิยม สะท้อนลักษณะนิสัย และชีวิตมนุษย์ในสังคม ทั้งอยู่ในชนบทในเมืองที่ยังคงมีกิเลสตัณหา ความรัก ความชัง ความสมหวัง ผิดหวัง ความทะเยอทะยาน ความใฝ่ฝัน ความริษยาอาฆาต ความขมขื่น ซึ่งการเขียนนวนิยายออกมาในหลายรูปแบบนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด การขยายตัวของคนชั้นกลางที่เริ่มมีฐานะ และคนหลากหลายกลุ่มที่ต้องการอ่านงานเขียนที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ที่ทำให้เนื้อหาของนวนิยายและวรรณกรรมมีการสืบทอด เปิดกว้างทางพื้นที่และความคิดแก่กลุ่มนักเขียนให้ผลิตนวนิยายที่มีเนื้อหาและกลวิธีการเขียนใหม่ๆเพิ่มขึ้น[106] ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

---

[104] เรื่องเดียวกัน, หน้า 190:

[105] พัชรี วราศรัย, เรื่องเดิม, หน้า 15.

[106] เถกิงศักดิ์ พันธ์เถกิงอมร, เรื่องเดิม, หน้า 190.

4.5 ภาพลักษณ์ของ "ชาวจีนในไทย" ในนวนิยายช่วง พ.ศ. 2530-2533

ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายช่วง พ.ศ. 2530-2533 ได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นจีนอย่างเปิดเผย ภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง มีความรู้สึกและสำนึกในความเป็นจีนและไทย ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากช่วงทศวรรษก่อนหน้านี้ ผู้เขียนได้ให้ภาพของชาวจีนที่มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย แต่ในขณะเดียวกันก็ภาคภูมิใจในเชื้อชาติจีนของตนเอง ลักษณะความรู้สึกของตัวละครดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากสภาพของสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจและการเมือง ภายหลังการเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ทำให้รัฐบาลไทยได้หันมาสนใจในการปรับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจของภาคเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกลุ่มนายทุนและนักธุรกิจเหล่านี้ต่างมีเชื้อสายจีน ในขณะเดียวกันกระแสชาตินิยมที่เน้นการกีดกันทางเชื้อชาติ และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ก็เริ่มลดลง ประกอบกับการร่วมมือสนับสนุนจากกลุ่มหอการค้าจีน และกลุ่มเทคโนแครตเชื้อสายจีนที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการกำหนดเศรษฐกิจ รวมทั้งการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทุนเชื้อสายจีนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นเอง

นอกจากนี้สภาพทางการเมืองของไทยได้เปิดพื้นที่แก่กลุ่มชาวจีนมีบทบาทในสังคมไทยภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ในสมัย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และการปรับตัวเป็นไทยที่มีความผูกพันกับสังคมไทยมากกว่าสังคมจีน และสภาพบรรยากาศความกลัวภัยคอมมิวนิสต์ที่ยังคงมองว่าส่วนหนึ่งมีนัยถึงชาวจีนได้ลดลง และหายไปจากสังคมไทย ภายหลังการแตกแยกของสมาชิกในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และนโยบาย 66/23 ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มชาวจีนและลูกหลานจีนเหล่านี้ได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของคนเชื้อสายจีน ทั้งหน้าที่ทางการเมือง และฐานะอันมั่งคั่งในทางเศรษฐกิจนี้เอง ก่อให้เกิดความภูมิใจแก่คนเชื้อสายจีนในการที่จะเปิดเผย และกล่าวถึงชาติพันธุ์จีนของตนเองได้มากขึ้น อันส่งผลต่อการผลิตนวนิยายที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชาวจีนในช่วงเวลานั้นออกมา

นวนิยายในช่วงกลางทศวรรษ 2530 ที่ได้นำมาศึกษานี้มีจำนวน 5 เล่ม คือ ก่อนสายหมอกเลือน (พ.ศ. 2530) ของ โบตั๋น กระท่อมไม้ไผ่ (พ.ศ. 2530) ของ โสภาค สุวรรณ เมฆหลงฟ้า (พ.ศ. 2532) ของ ม.มธุการี บัวแล้งน้ำ (พ.ศ. 2532) ของ โบตั๋น และ ลอดลายมังกร (พ.ศ. 2533) ของ ประภัสสร เสวิกุล นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง เป็นนวนิยายที่ให้ภาพของชาวจีนเห็นเด่นชัดกว่านวนิยายเรื่องอื่นๆ ที่มีชาวจีนเป็นเพียงตัวประกอบ นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ต่างให้ภาพลักษณ์ที่เหมือนและ

แตกต่างกันของชาวจีนในหลายลักษณะ ภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏนี้ต่างก็มีความสอดคล้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2530-2533

นวนิยายเรื่อง ก่อนสายหมอกเลือน และ กระท่อมไม้ไผ่ ซึ่งเป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์ในปีเดียวกันนั้น ต่างก็เป็นนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นภาพของชาวจีนที่คล้ายกัน ตั้งแต่การอพยพเข้ามาในเมืองไทยและสามารถสร้างฐานะที่มั่นคงด้วยหน้าที่การงานที่แตกต่างออกไป จนสามารถได้รับการยอมรับจากคนไทย นวนิยายเรื่อง ก่อนสายหมอกเลือน สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของชาวจีนอพยพช่วงทศวรรษ 2480-2500 ที่ขัดแย้งกันทางผลประโยชน์ จนส่งผลต่อมาให้รุ่นลูกหลานเกลียดชังกัน แต่สุดท้ายกลุ่มชาวจีนเหล่านี้ต่างก็ปรองดองกัน เพราะคิดว่าถึงอย่างไรก็เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ดังนั้นต้องรักกันและให้อภัยกัน ส่วนนวนิยายเรื่อง กระท่อมไม้ไผ่ นำเสนอภาพการต่อสู้ชีวิตของชายชาวจีนที่สามารถสร้างฐานะในวิชาชีพด้านการแพทย์ แม้ว่าจะมีอุปสรรคต่างๆ ทั้งนโยบายของรัฐไทยที่กีดกันทางเชื้อชาติ หรือแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่ยังคงดูถูกชาวจีน แต่สุดท้ายก็ได้รับการยอมรับ เมื่อหน้าที่การงานรุ่งเรืองฐานะทางสังคมกลายเป็นปึกแผ่นมั่นคงมากขึ้น เช่น เผิงเทียนซื่อ ตัวละครหลักชาวจีนที่เข้ามาประกอบอาชีพแพทย์แผนโบราณแต่ก็ถูกจำกัดสิทธิ์ เพราะรัฐไทยไม่อนุญาตให้แพทย์ไม่มีใบรับรองวุฒิรักษาคน แม้ว่าเขาจะรักษาคนไข้ให้หายป่วยก็ตาม ทำให้เขาเกิดมุมานะจนสามารถสอบเข้าเรียนต่อคณะแพทย์ที่มหาวิทยาลัยไถ่ต้า ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของไต้หวัน แล้วกลับมาเมืองไทยในฐานะนายแพทย์ด้านหัวใจ

ขณะเดียวกันในช่วงเวลาที่อยู่ในเมืองไทยนี้ เผิงเทียนซื่อก็ได้พบรัก กับ เข็มหอม ลูกสาวผู้ดีชาวไทย ทำให้ครอบครัวไม่พอใจ และดูถูกว่าชาวจีนต่างด้าวอย่างเผิงเทียนซื่อที่ต้องการแต่งงานกับเข็มหอม เพราะต้องการได้สิทธิ์เป็นคนไทย ไม่ได้รักจริง ประกอบกับในช่วงเวลานั้นกระแสการกีดกันทางเชื้อชาติ โดยเฉพาะชาวจีนยังคงมีอยู่ ทำให้ครอบครัวเข็มหอมดูถูกดูแคลนว่าชาวจีนก็เหมือนพวกที่ไม่มีหัวนอนปลายเท้า และเป็นคนที่แตกต่างกับคนไทย แต่สุดท้ายครอบครัวของเข็มหอมก็ยอมรับ เผิงเทียนซื่อ เพราะได้ช่วยเหลือพี่ชายของเข็มหอมให้หายจากโรคหัวใจ และได้เห็นความพยายามของเขาที่สามารถสร้างฐานะ และดูแลครอบครัวได้อย่างมีความสุข

ส่วนนวนิยายเรื่อง เมฆหลงฟ้า เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่นำเสนอภาพของชาวจีนในเมืองไทยที่มีความขัดแย้งทางด้านความคิดของคนในครอบครัวที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ คือ จีนและไทย และความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางความคิดของตัวละครเอก ผู้แต่งได้ให้ตัวละครหลักฝ่ายหญิง ชื่อ วลีห์ หรือ ลี่เจ็ง มีเชื้อสายจีน ลูกสาวเจ้าของโรงพิมพ์ เรียนจบระดับปริญญาตรี ส่วนตัวละครหลักฝ่ายชายเป็นคนไทยชื่อ เมฆา มีอาชีพนักเขียน ลักษณะนิสัยหัวรุนแรง โมโหง่าย เนื่องจากมีอุดมการณ์ที่เอียงซ้ายขัดแย้งกับสังคมสมัยนั้นที่ยังคงมีการต่อต้านแนวความคิดดังกล่าว รวมทั้งปัญหาในครอบครัว เมื่อพ่อของเขาลี้ภัยไปอยู่รัสเซีย และถูกจำคุกที่นั่นภายหลังการปฏิวัติ เนื่องมาจากเป็นพวกหัวรุนแรง เป็นนักเขียนและนักการเมืองที่มีแนวคิดแตกต่างกับรัฐบาลในสมัย

นั้น ดังนั้นเมื่อเขาเขียนนวนิยายหรือเรื่องสั้นที่ส่งไปสำนักพิมพ์ของฝ่ายหญิงจึงมีลักษณะที่รุนแรงเกี่ยวข้องกับการเมืองจนถูกต่อต้านไม่ให้รับการตีพิมพ์ ทำให้ต้องเปลี่ยนแนวการเขียนให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด

อย่างไรก็ตามแม้ผู้แต่งจะผูกเรื่องให้เริ่มแรกตัวละครทั้งสองมีความขัดแย้งกัน แต่สุดท้ายก็รักกัน ซึ่งผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายไม่เห็นด้วย เนื่องจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม จนทำให้เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวทั้งสองฝ่ายที่พยายามกีดกัน นวนิยายเรื่องเมฆหลงฟ้านี้ยังได้สะท้อนให้เห็นบริบทสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 2520 ที่ยังมีกลิ่นอายของการต่อต้านกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางความคิดที่ขัดแย้งกับรัฐบาล ที่ยังคงมีแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่สืบทอด ดำเนินมาถึงช่วงต้นทศวรรษ 2530 แต่ในขณะเดียวกันก็ยังได้สะท้อนการขยายตัวของกลุ่มทุนนักธุรกิจเชื้อสายจีนที่มีทั้งกลุ่มทุนระดับกลาง จนถึงกลุ่มนายทุนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง ซึ่งภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ก็มีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมช่วง พ.ศ. 2530-2533[107]

ส่วนนวนิยายเรื่องบัวแล้งน้ำ เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตของชาวจีนในชุมชนเจ้าสัวที่มีการพึ่งพาอาศัยกันของกลุ่มชาวจีน รวมทั้งการอุปการะเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงของเจ้าของบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีเชื้อสายจีน นวนิยายได้เน้นตัวละคร คือ เด็กผู้หญิง 5 คน ที่ลูกสาวเจ้าสัวได้นำมาอุปการะเลี้ยงดู คือ มนตรา เพชรดา จิตพิสุทธิ์ จัตตาพี และ เครือออน แม้ว่าจะเกิดเป็นผู้หญิงและได้รับการเลี้ยงดูจากที่เดียวกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกัน เหมือนกับดอกบัวที่ต่างเหล่า นวนิยายเล่มนี้ยังได้สะท้อนวัฒนธรรมและให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในแง่บวก เมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายในช่วงก่อนหน้านี้ที่มักจะนำเสนอว่าคนเชื้อสายจีนจะมีลักษณะของคนที่ชอบขี้โกงเอารัดเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่า แต่นวนิยายเรื่องกับนำเสนอให้เห็นความมีน้ำใจของเจ้าสัวและคุณหญิงที่มีต่อคนยากจน

อีกทั้งได้มีการแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์จีนที่มีเพิ่มมากขึ้น สังเกตได้จากการพยายามชี้และเสนอแนะว่าวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงของชาวจีนนั้นไม่ได้เกิดจากความรังเกียจ แต่เกิดจากปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงคุณธรรมเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ และยังแสดงให้เห็นถึงภาพของสังคมไทยที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของคนในสังคมไทย แม้ว่าจะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติก็สามารถที่จะอยู่ด้วยกันได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่มีความแตกต่างจาก นวนิยายที่เสนอภาพชาวจีนในทศวรรษก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของไทยและจีน

---

[107] โปรดดูรายละเอียดใน ม. มธุการี, เมฆหลงฟ้า (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาคาร, 2532)

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏนี้เป็นผลมาจากบริบททางการเมืองที่เริ่มเปิดพื้นที่ให้กลุ่มชาวจีนได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง บริบททางเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวของภาคธุรกิจทั้ง ด้านการส่งออก ด้านอสังหาริมทรัพย์ ด้านการท่องเที่ยวบริการ และด้านอุตสาหกรรมที่รัฐบาลพยายามผลักดันให้ประเทศเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ทำให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มนายทุนนักธุรกิจและกลุ่มนายทุนทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในฐานะกลุ่มทุนที่มีฐานะร่ำรวย มีอำนาจทางการเมือง จนได้รับการยอมรับจากสังคมไทยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายเรื่องบัวแล้งน้ำ ดังจะเห็นได้จากตัวละครชาวจีนอย่างเสี่ยดิลกที่ต้องการที่ดินบริเวณบ้านเจ้าสัว เพื่อทำโรงแรม และคอนโดมิเนียมไว้รองรับนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจ[108] ซึ่งสัมพันธ์กับเศรษฐกิจในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ที่ธุรกิจโรงแรม การท่องเที่ยว และอสังหาริมทรัพย์มีการขยายตัว ส่งผลให้นายทุนเชื้อสายจีนสามารถสะสมทุนและขยับฐานะทางเศรษฐกิจให้ร่ำรวยมากขึ้น

นอกจากนวนิยายทั้ง 4 เรื่องนี้แล้ว ในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ยังมีนวนิยายไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงความประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจของชาวจีนในไทย ที่สามารถสร้างฐานะจนได้รับการยอมรับในสังคมไทย และได้สร้างปรากฏการณ์เมื่อถูกนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์จนได้รับความนิยมอย่างมากคือ นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร ของ ประภัสสร เสวิกุล นวนิยายเรื่องนี้ถือได้ว่าเป็นนวนิยายชิ้นสำคัญที่ทำให้เห็นถึงการพยายามกลับไปหา และสามารถประกาศ"ความเป็นจีน" ของกลุ่มคนเชื้อสายจีนในเมืองไทย รวมทั้งแสดงระดับความรู้สึกของตัวละครที่ภาคภูมิใจในชาติพันธุ์จีนที่ทำให้สังคมไทยยอมรับ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ลืมที่จะนึกถึงบุญคุณของแผ่นดินไทย หรือที่เรียกว่า "จีนสยาม" ดังที่อาจารย์เกษียรได้กล่าวไว้ในงานเขียนเรื่องแลลอดลายมังกรฯ[109]

ลักษณะของเนื้อหาในนวนิยายนั้น มีความแตกต่างจากนวนิยายไทยในช่วง พ.ศ. 2512-2529 ที่ได้เสนอภาพลักษณ์ชาวจีนในแง่ระดับความรู้สึกที่ภาคภูมิใจ ทัศนคติที่ดี ต่อ "ความเป็นจีน" พร้อมที่จะเปิดเผยถึงเชื้อสายความเป็นมาของชาติพันธุ์จีนได้ชัดเจนกว่านวนิยายทุกเรื่องก่อนหน้านี้ แม้ว่าแนวการเขียนของนวนิยายจะยังคงลักษณะการเล่าชีวประวัติ ที่เริ่มตั้งแต่อพยพเข้ามามีเพียงเสื่อผืนหมอนใบจนกลายมาเป็นเจ้าสัวที่ร่ำรวยเงินทอง กลายเป็นกลุ่มคนระดับกลางถึงสูงในสังคมไทย

ภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นแต่ภาพลักษณ์ของชาวจีนในแง่บวก ทั้งเรื่องคุณธรรม การซื่อสัตย์ ความขยัน จนอาจกล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องนี้มีความสมจริงและเป็นนวนิยายที่มีความเหมือนกับชีวประวัติของเจ้าสัว นายทุน นักธุรกิจเชื้อสายจีนที่มีชีวิตอยู่จริงในเมืองไทย ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและธุรกิจ และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็สามารถ

---

[108] โบตั๋น, บัวแล้งน้ำ (กรุงเทพฯ: สุริวิริยสาร, 2532), หน้า 2-4.

[109] โปรดดูรายละเอียดใน เกษียร เตชะพีระ, แลลอดลายมังกร รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม (กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2537).

จำแนกภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายช่วง พ.ศ. 2530-2533 ทั้ง 5 เรื่อง ได้ ดังต่อไปนี้

4.5.1 ภาพลักษณ์ความเป็น "คนอื่น"

นวนิยายในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ส่วนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของคนในสังคมที่มองคนเชื้อสายจีนในเชิงรังเกียจ และแบ่งแยกว่าเป็น "คนอื่น" ไม่ใช่พวกเดียวกันกับตน ตามแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลัก เมฆหลงฟ้า (พ.ศ. 2532) ของ ม. มธุการี ก็ชี้ให้เห็นถึงทัศนะที่ดูถูก ดูแคลน ชาวจีน และคนเชื้อสายจีน ผ่านบทสนทนาระหว่าง เมฆา กับ วลีห์ หรือ ลี่เจ็ง ดังข้อความที่ว่า

> "เจ้าของโรงงานที่ผมเขียนถึงคงกระทบกระเทือน
> ต่อ ชาติพันธุ์ของคุณอยู่บ้าง คุณพูดไทยได้ชัดอย่าง
> ผิดคาด! แต่ก็ยังสงสัยอยู่อย่าง อยากทราบว่า เตี่ยของคุณ
> อ่านหนังสือเป็นสักตัว และเวลาจะเขียนเซ็นชื่อนั่นน่ะ
> ยังต้องใช้หัวนิ้วโป้งประทับตราแทนลายมือชื่ออยู่อีก
> หรือเปล่า?"[110]

หรือข้อความของกีรดิส ใน กระท่อมไม้ไผ่ ที่ดูถูก ดูแคลน เผิงเทียนซื่อ ที่มาชอบพอกับเข็มหอมน้องสาวของตนเอง ดังข้อความที่ว่า

> "ผู้ชายมีให้เลือกตั้งเท่าไร ไม่นึกรักชอบ **ไปรักไอ้เจ๊กคนนั้น**
> หัวนอนปลายตีนเป็นยังไง มันทำมาหากินมีชีวิตความเป็นอยู่
> ยังไง ตัวกับไอ้หมอนั่นมีอะไรคล้ายกันบ้างมั้ย **มันเป็นเจ๊ก** ทำ
> มาหากินอะไรนอกจากเป็นหมอแมะ อยู่ห้องแถว เข้ามาเมืองไทย
> อีท่าไหน ถูกต้องแค่ไหนไม่มีใครรู้...ถามอาแดงดู มันอยู่ไหน โน่น
> เยาวราช สำเพ็ง มันอยู่ห้องแถวโน่น ตัวเราเป็นลูกเต้าเหล่าใคร...คิด
> บ้างหรือเปล่า เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง ใครต่อใครจะคิดยังไง"[111]

---

[110] ม. มธุการี, เมฆหลงฟ้า, หน้า 44.

[111] โสภาค สุวรรณ, เรื่องเดิม, หน้า 607-611.

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีการสะท้อนภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายที่อพยพเข้ามาเมืองไทยที่มีส่วนสอดคล้องและสัมพันธ์กับชาวจีนอพยพเข้ามาในสังคมไทยช่วงทศวรรษ 2480-2500 ที่ได้เข้ามาประกอบอาชีพต่างๆกันไป ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย เช่น น้ำเต้าหู้ เต้าฮวย ขนมจันอับ ขนมเปี๊ยะ เป็นต้น อาชีพดึงขนหน้า หมอดู เขียนตัวอักษรจีน แต่ก็มีบางกลุ่มที่มีความรู้ในเรื่องยาสมุนไพรแบบจีนก็จะประกอบอาชีพเป็นหมอรักษาคน ซึ่งลักษณะการรักษานั้นหมอจีนจะตรวจจับชีพจรว่าอาการเป็นอย่างไร แล้วก็ให้สมุนจีนไปรับประทาน ซึ่งสมุนไพรจีนนี้มีสรรพคุณและมีชื่อเสียงอย่างมากในการรักษา อาชีพหมอสมุนไพรจีนนี้ปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณ เยาวราช สำเพ็ง รวมไปถึงการพัฒนาเป็นแผนกหนึ่งในโรงพยาบาลหัวเฉียวที่จะมีแผนกฝังเข็มและสมุนไพรจีน[112] หรือข้อความจากชีวประวัติของนายเกียรติ วัธนเวคิน นักธุรกิจ เชื้อสายจีน ที่กล่าวถึงการสร้างตัวจากจีนอพยพที่เริ่มแรกขายน้ำเต้าหู้ เต้าฮวย จนกลายมาเป็นนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จเชิงธุรกิจ ดังข้อความที่ว่า

> "ฉันมาจากเมืองจีน ตอนอายุ 9 ขวบ มาเมืองไทย มารับการศึกษาที่นี่ ฉันเริ่มขายเต้าฮวย เฉาก๊วย ลอดช่อง ก๋วยเตี๋ยว หลังสงครามโลก หันมาขายของเล็กๆน้อยๆ จนเข้าสู่วงการธุรกิจ โดยการค้าฝิ่น ประมูลโรงเหล้า ฉันมีความซื่อสัตย์ สุจริตต่องาน ไม่เกเร พ่อค้าที่รู้จักเราในเรื่องคุณธรรมก็ไว้วางใจมีอะไรก็สนับสนุน"[113]

นอกจากนวนิยายจะกล่าวดูถูกอาชีพของชาวจีนในเมืองไทยแล้ว นวนิยายยังสะท้อนภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายที่มีลักษณะเป็น "คนอื่น" จะเห็นได้จากข้อความของปู่เล็กใน กระท่อมไม้ไผ่ที่กล่าวถึงภาพรวมของคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ว่าถูกให้ภาพจากคนไทยเป็นคนอื่น ถูกดูแคลนต่างๆ ดังข้อความที่ว่า

> "พวกเราคนจีนน่ะ ขยันทำมาหากินมากกว่าเจ้าของบ้าน หัวการค้าเราก็เก่งกว่า คนบางคนเค้าเกลียดเรานะเทียนซื่อ เขาหาว่าเรามาแย่งความอุดมสมบูรณ์ แย่งอะไรหลายๆอย่าง เขาเรียกพวกเราว่าเจ๊ก แล้วเขาก็ดูถูกว่าพวกเรานี่เหมือนกัน หมดไปไหนก็ขากฉุย ขากเสลดเต็มบ้านเต็มเมือง กินข้าวกินปลาสกปรก เศษอาหารกองรอบชามเหมือนถังขยะ พูดจาเอ็ดตะโร

---

[112] อ. เปรมสุวรรณ, "อาชีพเก่าแก่ของคนจีน" ใน คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร, หน้า 104.

[113] หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ปีที่ 28 ฉบับ 8743 วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2525, หน้า 5.

> เหมือนคนป่าพูดไทยไม่ชัด เขาก็ล้อเลียนดูถูก ยิ่งถ้าเราเป็นใหญ่เป็นโต เขายิ่งไม่พอใจ หาว่าแย่งการค้าไปไว้ในมือแล้วยังกำเริบจะมาครองเมืองไทยเข้าไปอีก ถึงได้ส่งลูกหลานให้ร่ำเรียนสูงๆ รับราชการงานเมืองคนแบบนี้ยังมีอยู่ ถึงเขาจะพูดปาวๆว่าจีนไทยใช่อื่นไกล พี่น้องกันก็เถอะ... **"แต่ก็เป็นเจ๊ก ในความรู้สึกพวกนี้เหมือนกันหมดเลยแหละไอ้หนูเอ๋ย"**[114]

แม้ว่ากระแสเรื่องการกีดกันทางเชื้อชาติที่ยังคงมีลักษณะ ดูถูก เหยียดหยาม มองชาวจีนเป็น "คนอื่น" ยังมีอยู่ในสังคมไทย แต่ขณะเดียวกันการยอมรับว่าคนจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ไม่ได้ถูกมองเป็นคนอื่นในช่วงทศวรรษนี้ก็มีพัฒนาการที่ดีขึ้น จะเห็นได้จาก เข็มหอมใน <u>กระท่อมไม้ไผ่</u> ซึ่งเป็นลูกขุนนางผู้ดีเก่าที่มองว่าคนจีนกับคนไทยไม่ได้อื่นไกล แต่เปรียบเสมือนพี่น้อง ดังข้อความที่ว่า

> "ชาติจีน ชาติไทยไม่ใช่อื่นไกล พี่น้องกัน ต้องสงวนความรัก ต้องสมัครใจมั่น ต้องสมานมิตรกัน พี่โอลืมหรือไม่เคยได้ยินค่ะ ผู้ใหญ่ใช้จิตวิทยาของการอยู่ร่วมกัน แต่งเพลงนี้ขึ้นมา แล้วยังให้ข้อคิดกับชาวจีนที่ทิ้งแผ่นดิน บ้านเกิดเมืองนอนเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร เป็นการใช้จิตวิทยาที่ให้เขาได้คิด ได้รู้สึก เพื่อจะสำนึกและช่วยงานของสังคม ของประเทศชาติเท่ากับเป็นคนไทยคนหนึ่ง ไม่ให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเป็นอื่น อย่างที่มีตัวอย่างแถวเพื่อนบ้านใกล้ชิดติดชายแดนทางใต้ของเรานี่เอง"[115]

ภาพลักษณ์ "คนอื่น" เป็นการให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมวัฒนธรรมที่ทัศนะความเป็นไทยกระแสหลักที่แบ่งพวกเขา พวกเรา(คนไทย)โดยขีดเส้นให้คนที่ต่างจากเกณฑ์ "ความเป็นไทย" แบบทางการที่ยังคงดำรงและมีพลังอยู่ในสังคมไทย ให้กลายเป็น "คนอื่น" ต้องมีลักษณะที่ด้อยกว่า เช่น การพูดภาษาไทยไม่ชัด ก็ถูกมองเป็นเรื่องตลกขบขัน หรือลักษณะดูถูก ที่มองว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นพวกล้าหลังไม่ทันสมัย แม้ว่ากลุ่มชาวจีนจะได้รับสิทธิในการเป็นคนไทย และมีความพยายามในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยมากแค่ไหนแล้วก็ตาม แต่

---

[114] โสภาค สุวรรณ, <u>เรื่องเดิม</u>, หน้า 435.

[115] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 609.

จากการดำรงอยู่ของแนวคิดกระแสหลักของวัฒนธรรมไทยที่เน้นเรื่องชาติพันธุ์เป็นสำคัญนั้น ได้ทำให้แนวคิดการกีดกันทางเชื้อชาติที่มีลักษณะดูถูก เหยียดหยามยังดำรงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งทำให้ตัวละครชาวจีนบางกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนน้อยยังคงถูกให้ภาพในแง่ลบ เช่น คนคดโกง ขี้เหนียว คนอื่น ศัตรู เป็นต้น

การให้ภาพของชาวจีนในฐานะเป็น "คนอื่น" ในสังคมมีความสัมพันธ์กับการสร้างตัวละคร และเนื้อหาในนวนิยาย เมื่อนักเขียนได้นำเอาสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมาเขียนผ่านนวนิยาย ทำให้ลักษณะของตัวละคร และเนื้อหาของนวนิยายสะท้อนมาจากชีวิตจริงของคนที่มีอยู่ในสังคม ดังนั้น การที่ตัวละครชาวจีนในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ถูกให้ภาพลักษณะที่โดนดูถูก เหยียดหยาม และปฏิเสธที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยก็ยังคงมีอยู่ เนื่องจากแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่เน้นเชื้อชาติ และวัฒนธรรมไทยแบบส่วนกลางยังคงมีอยู่ในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากบทความของ เกษียร เตชะพีระ นักรัฐศาสตร์ เชื้อสายจีน ที่ได้กล่าวถึง แนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักยังมีอยู่ในช่วงทศวรรษ 2530 ดังสะท้อนผ่านละครลอดลายมังกรที่ว่า

> "แก่นแท้ที่เราเห็น "ลอดลายมังกร" เป็นหัวขบวนส่วนหนึ่งของการปฏิวัติวัฒนธรรมที่ย่อมต้องมีมาของกระฎุมพีไทย เพียงแต่กระฎุมพีไทยบังเอิญเป็นเจ๊ก และพูดไทยไม่ชัด ขณะที่พลังเก่าทางวัฒนธรรมยังคงผูกขาด "ความเป็นไทย" และ "พูดไทยชัด" ไว้กับกลุ่มตัว เพื่อใช้บลัฟฟ์ "ความเป็นไทย" ของฝ่ายอื่นเท่านั้น"[116]

ประกอบกับประกาศ พระราชบัญญัติสัญชาติของคณะปฏิวัติที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515[117] โดยจอมพลถนอม กิตติขจร ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งมีเนื้อหาให้ถอนสัญชาติไทยของบุคคลที่เกิดในพระราชอาณาจักรที่มีบิดาหรือมารดาเป็นต่างด้าว โดยเฉพาะพวกที่เข้ามาอยู่ในพระราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาชั่วคราวหรือเฉพาะราย หัวหน้าคณะปฏิวัติอ้างว่าบุคคลเหล่านี้แม้จะมีสัญชาติไทยแต่มิได้มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาความมั่นคงของชาติจึงสมควรมิให้บุคคลดังกล่าวมีสัญชาติไทยต่อไป

การประกาศใช้ พระราชบัญญัติสัญชาติ พุทธศักราช 2515 เป็นปัจจัยหนึ่งที่ยังคงขีดเส้นกั้นให้กลุ่มชาวจีนบางกลุ่มมีสถานะเป็นคนอื่น เป็นคนต่างด้าวที่ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยส่วนใหญ่ในสังคม แม้ว่าชาวจีนเหล่านี้จะเกิดและเติบโตในเมืองไทยแล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้จากประวัติของนายประเสริฐ ทรายสุวรรณ นักธุรกิจค้าข้าว เชื้อสายจีนที่ต้องถูกกีดกันทางเชื้อชาติจาก

---

[116] เกษียร เตชะพีระ, "แลลอดลายมังกร" ใน รัฐศาสตร์สาร 18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 108.

[117] ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 190 (ฉบับพิเศษ), หน้า 206 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515.

สังคมไทย ตามแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ทศวรรษ 2480-2500 ดังข้อความที่ว่า

> "ชีวิตนายประเสริฐ หรือเสี่ยปุ๊เกิดเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2469 ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี เป็นบุตรของนายฮง และนายอ่าย แซ่เฮ้ง สองชาวจีนโพ้นทะเลผู้เขามาประกอบอาชีพค้าขายเนื้อหมู อยู่ในตลาดทรัพย์สินและค้าขายข้าวสารอยู่ที่ซอยศรีมงคล อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในปี 2480 นายประเสริฐเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนฮงฮั้ว ชลบุรี โดยโรงเรียนดังกล่าวเน้นสอนภาษาไทยและภาษาจีนเป็นหลัก นายประเสริฐเรียนจนถึงชั้นประถมปีที่ 4 ปี 2484 ช่วงนั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ครูที่สอนไปสมัครรบกับญี่ปุ่นที่ประเทศจีน ในตอนนั้นนายประเสริฐเลยต้องออกมาช่วยพ่อแม่ขายข้าวสารและเนื้อหมู จนกระทั่งอายุ 17 ปี รัฐบาลมีการปรับเปลี่ยนโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และในเวลาต่อมาได้มีประกาศสงวนกิจการสำหรับคนไทยจึงส่งผลให้พ่อของเขาที่เป็นคนจีนต้องหยุดกิจการขายหมูลงตามเงื่อนไขของกฎหมาย เนื่องจากพ่อของเขาเป็นคนจีนอพยพ"[118]

แต่อย่างไรก็ตามในช่วง พ.ศ. 2530-2533 นี้ ตัวละคร และเนื้อหาของนวนิยายมีพัฒนาการที่ดีขึ้น นวนิยายบางเล่มได้มีการให้ภาพลักษณ์คนเชื้อสายจีนว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และยังสามารถที่เปิดเผยถึงความเป็นจีน ความภูมิใจในชาติพันธุ์จีน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากช่วงทศวรรษ 2530 นี้ กลุ่มลูกหลานเชื้อสายจีนจำนวนมากเข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจ การเมือง และกลายมาเป็นชนชั้นกลางของสังคมไทย จึงทำให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนได้รับการยอมรับในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพของชาวจีนในสังคมไทย ที่ไม่ได้นึกถึงเรื่องเชื้อชาติมากนัก แม้ว่าแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งเป็นแนวคิดสืบเนื่องมาจากช่วงทศวรรษ 2480-2500 ก็ตาม ดังจะเห็นได้จากบทความจากการสัมภาษณ์ นายเกียรติ วัธนเวคิน นักธุรกิจเชื้อสายจีน ที่กล่าวถึงสภาพของชาวจีนในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ดังข้อความที่ว่า

> "ตอนนี้จุดมุ่งหมายสุดยอดของของประเทศไทย คือ ต่าง

---

[118] สาระสันต์ แสงศรี, "ประเสริฐ ทรายสุวรรณ เจ้าพ่อ "ข้าวถุง" ผู้ไถจากหมู" ใน มติชนสุดสัปดาห์ 11, 539 (30 ธันวาคม 2533), หน้า 43.

> ต้องการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ตอนนี้พูดว่าจีนคอมมิวนิสต์ไม่ได้เขาปฏิวัติมาหลายครั้งแล้ว ที่บอกว่ามีการต่อสู้กับฝรั่ง จนได้สร้างถนนไปดอนเมือง ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือการกีดกันทางเชื้อชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม สิ่งเหล่านี้ได้เปลี่ยนไปแล้ว เพราะกลุ่มเชื้อสายจีนเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ"[119]

4.5.2 ภาพลักษณ์ "จีนสยาม" และ "จีนในไทย" ที่มีสำนึกความเป็นจีน และมีความรัก ความกตัญญูรู้คุณแผ่นดินไทย

นวนิยายไทยในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ให้คุณค่าและความหมายแก่คนเชื้อสายจีน หรือลูกหลานรุ่นต่อๆ มาของชาวจีนรุ่นที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในฐานะ "จีนสยาม" ที่มีการผสมผสานระหว่างความเป็นไทยกับความเป็นจีนไว้ในตนเอง อย่างไรก็ดี นวนิยายไทยหลายเรื่องในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของชาวจีนและเชื้อสายจีนในเมืองไทยได้เปลี่ยนเป็น "จีนสยาม" ที่มีความหมายในเรื่องความสำนึกและภาคภูมิใจในความเป็นจีนมากขึ้นกว่า "จีนสยาม" ในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2512-2529 ลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้จากบทความของเกษียร เตชะพีระ นักรัฐศาสตร์ เชื้อสายจีน ได้กล่าวถึงสภาพในปัจจุบันของสังคมไทยที่แนวคิดการกีดกันทางเชื้อชาติตามแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักมีความสำคัญลดลง แต่ไปเน้นที่การแข่งขันในทางเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มชาวจีนและลูกหลานจีนได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ที่สามารถเปิดเผยความรู้สึกภูมิใจในชาติพันธุ์จีนของตนเองได้อย่างเปิดเผยและชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มชาวจีนและเชื้อสายจีนได้กลายมาเป็นกลุ่มนายทุน นักธุรกิจ และชนชั้นกลางส่วนใหญ่ในประเทศ ดังที่ว่า

> "ยุคหลังสิ้นสุดสงครามเย็นและสงครามกับคอมมิวนิสต์ ในปัจจุบันภารกิจการพัฒนาชาติเปลี่ยนไปเน้นการแข่งขันกับนานาชาติในเวทีการค้าธุรกิจและการลงทุนโลกซึ่งต้องการความเปิดกว้างรอบรู้ทันเกมโปร่งใสและพลวัต แกนนำของชาตินิยมสยามยุคใหม่จึงมาจากภาคธุรกิจเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แก่ "คนชั้นกลาง"...อาศัยพลังงานทางสังคมที่เข้มแข็งของคนกลุ่มนี้

---

[119] หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ปีที่ 28 ฉบับ 8743 วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2525, หน้า 5.

> เป็นแกนนำสร้างชาติสยามให้เป็นทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย
> ที่เปิดโอกาสให้กับคนต่างชั้นต่างเชื้อชาติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
> ในอันที่จะบากบั่นสร้างเนื้อสร้างตัวยกฐานะตัวเอง และอำนวยเงื่อน
> ไขให้พวกเขาได้ต่อสู้ปกป้องสิทธิผลประโยชน์รวมทั้งเลือกวิถีชีวิต
> และหนทางพัฒนาตัวเขาและชุมชนของเขาเองได้อย่างสันติและ
> ถูกต้องตามกฎหมายนั้น"[120]

งานของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้กล่าวถึงการปรับตัวกลายเป็นไทยของกลุ่มจีนสยามที่ในช่วงทศวรรษ 2530 มีลักษณะของความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นจีนและประสบความสำเร็จของกลุ่มทุนเชื้อสายจีน ดังข้อความที่ว่า

> "ผมเองก็สังเกตเหมือนกันว่า ในระยะหลังๆนี้คนไทยเชื้อสายจีน
> จำนวนไม่น้อยเริ่มรู้สึกหมด "ปมด้อย" กับกำพืดของเขา และหันมา
> แสดงออกถึงวัฒนธรรมจีนมากขึ้น กระทั่งส่งผลสะเทือนต่อเนื้อหา
> ของศิลปะวรรณคดี"[121]

จากลักษณะของลูกหลานจีนในสังคมไทยที่ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นกลุ่มนายทุน นักธุรกิจที่มีฐานะการเงิน อันมั่งคั่ง ร่ำรวย และการเข้าไปมีบทบาทในองค์กรพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้กลุ่มลูกหลานจีนเหล่านี้ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์จีน มีการพูดถึงบรรพบุรุษที่เป็นจีน หรือเชื้อชาติจีนของตนได้อย่างเปิดเผยมากขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับนวนิยายไทยในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ที่ได้เสนอภาพของ "จีนสยาม" มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นจีนสยาม เป็นคนไทยที่มีเชื้อสายจีนมากกว่าช่วง พ.ศ. 2512-2529 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

<u>เมฆหลงฟ้า</u> ของ ม.มธุการี ได้ชี้ให้เห็นว่าตัวละครอย่าง วลีห์ หรือ ลี่เจ็ง คิดถึงความเป็นจีนในสายเลือดของตนด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจ ดังข้อความที่ว่า

> "วลีห์ห่างเหินตะเกียบมานานแค่ไหนแล้วนี่... แล้วหล่อน
> ก็กลับไปสู่ความเคยชินเก่าๆ ความเป็นจีนในสายเลือด
> ชาติพันธุ์ที่หล่อนเองก็ต้องภาคภูมิใจในตัว คำว่า "เจ๊กขี้ข้า"

---

[120] เกษียร เตชะพีระ, "ชาตินิยมสยามในยุคโลกาภิวัตร" ใน <u>รัฐศาสตร์สาร</u> 18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 125.

[121] เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, "เชื้อชาติ ชนชั้น และประชาธิปไตย" ใน <u>รัฐศาสตร์สาร</u> 18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 118-119.

ที่เคยเหยียดหยันไม่ได้มีความหมายอะไรอีกต่อไปแล้ว
อดีตไม่มีความหมายอะไร"[122]

ในขณะเดียวกัน วลีห์ ก็แสดงให้เห็นว่า แม้ตนเองจะมีเชื้อสายจีนแต่ก็เป็นคนไทย และรักแผ่นดินไทยไม่น้อยกว่าคนไทยอื่นๆ ดังบทสนทนาระหว่าง วลีห์ กับ เมฆา ดังที่ว่า

"ดิฉันเป็นคนไทยค่ะ...คนไทยเหมือนๆกับคุณ!
ดิฉันเกิดและเติบโตที่นี่บนผืนแผ่นดินไทย และ
อาจมีใจรักแผ่นดินไทยมากเสียยิ่งกว่าคนที่เรียก
ตัวเองว่า คนไทยบางคนเสียอีก"[123]

<u>บัวแล้งน้ำ</u> ของโบตั๋น ได้ให้ภาพของตัวละครอย่างเสกสรรพูดกับเสี่ยดิลก โดยเล่าถึงบรรพบุรุษของตนที่เป็นคนจีนอพยพ แม้เสี่ยดิลก จะเข้าใจว่าครอบครัวของเสกสรรเป็นคนไทย ดังข้อความที่ว่า

... "นี่อาหม่อม ป้าของลื้อคนนี้ อีเป็นคนจีน หรือ
คนไทยกันแน่ อ๊ัวดูๆบ้านลื้อเป็นไทยแท้ๆ นี่หวา
พ่อก็หม่อม แม่ก็หม่อม แล้วทำไมบ้าน มาอยู่แถวนี้
นี่มันโรงสีเก่า บ้านเจ้าสัวสำเพ็ง"...
"ผมเองก็เป็นหลานเจ้าสัวเหมือนกัน มีเชื้อจีน แต่
หลายรุ่นแล้ว เสี่ยคงไม่ทราบสมัยก่อนเจ้าสัวรวยๆ
เขายกลูกให้เจ้า จะได้มีญาติเป็นไทย มีศักดิ์ มีตระกูล
พวกเราเป็นเจ้าถึงได้มีญาติเป็นจีน"...[124]

หรือในเรื่อง<u>กระท่อมไม้ไผ่</u>ที่ได้เสนอให้เห็นถึงการผสมผสานของคนไทยและคนจีนในสังคมไทย ดังข้อความที่ว่า

"ถ้าผมดูไม่ผิด คนในกรุงเทพฯก็มีเชื้อสายจีนไม่น้อยเลย

---

[122] ม. มฤการี, <u>เรื่องเดิม</u>, หน้า 122-124.
[123] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 43.
[124] โบตั๋น, <u>บัวแล้งน้ำ</u>, หน้า 18-19.

> ต่อไปพวกนี้ก็กลายเป็นคนไทยเต็มเนื้อเต็มตัว...เพราะเกิด
> และเติบโตที่นี่กลืนหายเข้ากันได้ดิบได้ดี...ปัญหาคนบางกลุ่ม
> ก็หมดไปเอง"[125]

ในเรื่องก่อนสายหมอกเลือนก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความผสมผสานของชาวจีนและไทย และความเป็นจีนสยามของลูกหลานชาวจีน แม้ว่าจะอยู่และเติบโตในเมืองไทย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของจีน เช่น ภาษาจีนไว้ด้วย ดังเห็นได้จาก ชุ้น ในกระท่อมไม้ไผ่ ที่ว่า

> "อยู่บ้านก็โดนด่าทั้งวัน เพราะมันไม่ช่วยงาน มันบ่น
> อยากไปโรงเรียน จะให้ไปพ่อมันก็ไม่ยอมว่าต้องเรียน
> หนังสือจีน ขืนเรียนหนังสือไทยมันจะกลายเป็นไทย"[126]

หรือข้อความที่ว่า

> "ในที่สุดเช้งก็ตัดสินใจให้ลูกเข้าโรงเรียนจีนซึ่งทาง
> ราชการไทย รับรองแล้ว แม้ว่าจะต้องเรียนภาษาไทยด้วย
> แต่ก็ได้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง หากจริงๆแล้วครูสอน
> ภาษาจีนมากกว่าภาษาไทย"[127]

นอกจากภาพ "จีนสยาม" ที่มีสำนึกภาคภูมิใจในเชื้อชาติจีน รวมทั้งการยอมรับว่าสังคมไทยมีการผสมกลมกลืนของคนไทยและคนเชื้อสายจีนเข้าด้วยกันแล้ว ภาพลักษณ์ที่โดดเด่นมากในนวนิยายที่ผลิตในช่วงเวลานี้คือ การให้ภาพ "ชาวจีนในไทย" ที่ตลอดเวลาที่อยู่เมืองไทย ยังคงยึดถือว่าตนเป็นคนจีน ไม่เปลี่ยนตัวเองให้เป็นไทย แต่ยกให้เมืองไทยมีความสำคัญเท่ากับ หรือ มากกว่าเมืองจีนที่เป็นบ้านเกิด และสำนึกถึงพระคุณของแผ่นดินไทย ซึ่งปรากฏใน ลอดลายมังกร ของประภัสสร เสวิกุล ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงการประกาศความเป็นจีนของชาวจีนได้อย่างเปิดเผยในสังคมไทย ดังข้อความที่ หลานของเหลียง สือพาณิชย์ ซึ่งเป็นตัวละครเอกที่ทำหน้าที่เล่าเรื่องของเหลียง ไว้ว่า

---

[125] โสภาค สุวรรณ, เรื่องเดิม, หน้า 438.

[126] โบตั๋น, ก่อนสายหมอกเลือน, หน้า 96.

[127] เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

> ...แม้เมืองไทยจะไม่ใช่ "บ้านเกิด" ของปู่ แต่ปู่ข้ามาแต่ไหน
> แต่ไรว่าที่นี่ คือ "เรือนตาย"...ปู่ว่าสำหรับคนจีนแล้วถือว่าทั้ง
> "บ้านเกิด" และ"เรือนตาย" ล้วนมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์
> พอๆกัน และบางครั้งสิ่งหลังอาจมีความสำคัญเหนือกว่าด้วยซ้ำ
> ...ปู่ว่าเมืองไทยมีบุญคุณกับปู่ทำให้ปู่มีกินมีใช้ มีกำลังเลี้ยงดู
> ลูกหลานมาตั้งแต่ต้น แม้ตลอดเวลาปู่ยังคงถือว่าตัวเองเป็นคนจีน
> ไม่ทำตัวเป็นคนไทยจนเกินเหตุเหมือนเพื่อนฝูงบางคน...
> แต่ปู่ก็ถือว่าตัวเองเป็นคนจีนที่"กตัญญู-รู้คุณธรรม" และระลึกถึง
> พระคุณของแผ่นดินที่ก่อร่างสร้างตัวมาอยู่เสมอ...[128]

ภาพลักษณ์ "จีนสยาม" ในนวนิยายได้นำเสนอให้เห็น ทั้งความเป็นจีน และความเป็นไทย รวมถึงมีความแตกต่างจากชาวจีนรุ่นปู่รุ่นพ่อที่เป็นจีนอพยพ ตามที่ปรากฏในนวนิยายช่วงทศวรรษ 2510-2520 สู่ "จีนสยาม" ที่มีสำนึกภาคภูมิใจในเชื้อชาติ หรือสายเลือดจีน สามารถบอกได้ว่าตนมีสายเลือดจีนได้อย่างเปิดเผย ตลอดจนภาพของ "ชาวจีนในไทย" ที่ยึดถือว่าตนเป็นคนจีน ไม่เปลี่ยนตัวเองเป็นไทย แต่ยึดมั่นกตัญญูต่อแผ่นดินไทยนั้น มีคำอธิบายของเกษียร เตชะพีระ นักรัฐศาสตร์ เชื้อสายจีนที่น่าสนใจ และมีประเด็นที่สามารถพิจารณาเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทยในช่วง พ.ศ. 2512-2529 ต่อไป

ประการแรก คือ คำอธิบายและข้อสังเกตต่อละครโทรทัศน์ที่สร้าง และดัดแปลงจากนวนิยาย เรื่อง ลอดลายมังกร ของ ประภัสสร เสวิกุล ที่ว่า ลอดลายมังกร ฉบับนวนิยาย ของ ประภัสสร เสวิกุล และ ฉบับโทรทัศน์ที่เขียนบท โดย "วิลาสินี" เป็นการสื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มที่เข้ามามีอำนาจทางเศรษฐกิจไทยจากกลุ่มนายทุนขุนนาง ข้าราชการ มาเป็นกลุ่มนายทุนชาวจีนที่เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจจนสามารถสร้างฐานะจนร่ำรวย อันกลายมาเป็นกลุ่มคนจำนวนมากของสังคมไทยในปัจจุบัน[129]

ประการที่สอง คือ คำอธิบายเกี่ยวกับความคิดเรื่อง "ชาติ" ของชนชั้นกลางที่เคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ 2535 ที่ว่า "ชาติ" ในทัศนะของชนชั้นกลางใน

---

[128] ประภัสสร เสวิกุล, เรื่องเดิม, หน้า 67.

[129] เกษียร เตชะพีระ, แลลอดลายมังกร: รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม, หน้า 13-18.

พ.ศ. 2535 ที่ไม่เห็นว่าจะต้องวิตกกังวลกับ "ศัตรู" หรือ "คนอื่น" ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ไทย แต่สิ่งที่ควรวิตก คือ ประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อแข่งขันในตลาดโลก[130]

จากคำอธิบายทั้ง 2 ประเภทนี้ เมื่อพิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจไทยในช่วง พ.ศ. 2530-2533 มีการขยายตัวของกลุ่มทุนธุรกิจของชนชั้นกลางเชื้อสายจีน จึงเข้าใจได้ว่า นวนิยายเป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการได้เขียนจากประสบการณ์ในชีวิตที่พบเห็น หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ดังเช่นการบอกเล่าตำนานของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีน หรือลูกหลานจีนที่มีอยู่จริงในสังคมไทย ช่วงเวลานี้ ซึ่งนวนิยายก็เป็นช่องทางหนึ่งของการบอกเล่า ด้วยเหตุผลที่ว่านักเขียน นวนิยายต้องการเขียน เพื่อเสนอสภาพสังคม หรือเสนอทัศนะของตนเองที่มีต่อสภาพสังคมหนึ่งๆ เช่นที่ ประภัสสร เสวิกุล ได้เขียนไว้ในส่วนคำนำ ของ ลอดลายมังกร ดังที่ว่า

> ...เรื่องราวของพ่อค้า- นักธุรกิจเชื้อสายจีนในเมืองไทย
> ที่เริ่มต้นจาก "เสื่อผืน หมอนใบ" และการต่อสู้ชีวิต
> แบบปากกัดตีนถีบ ตราบจนกระทั่ง ก้าวขึ้นมากุม
> เศรษฐกิจของประเทศได้นั้น ยังคงเป็นตำนาน ที่เล่าลือ
> สืบทอดกันมาอย่างไม่รู้จบ..."ลอดลายมังกร" เป็นภาพจำลอง
> ชีวิตและงาน รวมทั้งการเติบโต และความเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบ
> ธุรกิจของ พ่อค้า-นักธุรกิจ เชื้อสายจีนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย
> ในช่วงระยะเวลา 40 กว่าปีที่แล้วจนถึงปัจจุบัน...[131]

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากการบอกเล่าตำนานของชนชั้นกลาง ตามสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่แล้ว การที่ชนชั้นกลางในปี พ.ศ. 2535 มีทัศนะเรื่อง "ชาติ" ที่ไม่เห็นว่าคนที่ไม่ใช่ไทย หรือ "คนอื่น" เป็นเรื่องควรวิตกกังวลมากไปกว่า เรื่อง ประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ชนชั้นกลาง ในช่วง พ.ศ. 2530-2533 สามารถเปิดเผย หรือมีความภาคภูมิใจในสายเลือดจีนของตน ทั้งที่แนวความคิด "ความเป็นไทย" กระแสหลักที่แบ่งพวกเขา พวกเรานั้น ชาวจีนหรือคนเชื้อสายจีน ยังคงถูกให้ความหมายว่าเป็น "คนอื่น" อยู่ในสังคมไทย เนื่องจากมีลักษณะทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมต่างจากแบบฉบับที่รัฐต้องการยังคงมีอิทธิพลในสังคม[132]

นอกจากสภาพเศรษฐกิจแล้วนโยบายของรัฐบาลเองในเรื่องการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้กลุ่มชาวจีนสามารถผสมผสานเป็นคนไทยมากขึ้น เนื่องจากระบบการศึกษาของไทย

---

[130] นิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียน และอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐ และรูปการจิตสำนึก (กรุงเทพฯ: มติชน, 2538), หน้า 186.

[131] ประภัสสร เสวิกุล, ลอดลายมังกร, หน้า คำนำ.18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 109-111

[132] นิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียน และอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐ และรูปการจิตสำนึก, หน้า 186.

บังคับที่เริ่มใช้ตั้งแต่รัชกาลที่ 6 ได้ให้ลูกจีนที่เกิดในเมืองไทยต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ การเข้าสู่การศึกษาหรือโรงเรียน เป็นการขยายความสัมพันธ์ออกจากแวดวงครอบครัวจีนของตนเอง การได้คลุกคลีกับเพื่อนชาวไทยในโรงเรียน ทำให้ได้รับการเรียนรู้วัฒนธรรมและแบบแผนการดำรงชีวิตแบบไทย ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ระบบการศึกษาแบบไทยทำให้ลูกจีนสัญชาติไทย เริ่มหันเหไปจากแบบแผนทางวัฒนธรรมจีนไม่มากก็น้อย ยิ่งพบว่าความสำเร็จทางการเรียนทำให้เกิดโอกาสที่ดีกว่า ประกอบกับผลการเรียนที่มักอยู่ในระดับแนวหน้าเป็นส่วนมาก ยิ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ลูกหลานจีนเข้าสู่ระบบการศึกษาแบบเป็นทางการจนถึงระดับอุดมศึกษา ในเวลาเดียวกันค่านิยมในสังคมก็ยกย่องคนที่สำเร็จการศึกษาสูงเป็นสิ่งผลักดันให้ลูกหลานจีนหันเหไปจากการฝึกฝนอาชีพทางการค้าขาย เพราะมีตัวอย่างของผู้ที่มีการศึกษาสูงได้มีโอกาสในงานอาชีพ และทางเลือกต่างๆมากขึ้น การรับราชการก็เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตา และไม่ได้รับการขัดขวางจากระบบราชการแต่ประการใด ลูกจีนที่ได้รับความสำเร็จในอาชีพราชการมีตำแหน่งทางการบริหารที่สำคัญในหน่วยราชการต่างๆ จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าการปรับตัวเป็นคนไทยไม่ใช่สิ่งเสียหาย หรือขัดต่อประเพณีดั้งเดิมอีกต่อไป[133]

ดังจะเห็นได้จากประวัติของนายอบ วสุรัตน์ ลูกจีน ที่ได้เข้ามามีบทบาทในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มลูกหลานจีนนี้เอง สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยในช่วงทศวรรษ 2530 นี้ได้มีการเปิดกว้างและยอมรับชาวจีน และกลุ่มลูกหลานจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ทำให้กลุ่มชาวจีนและลูกหลานจีนกล้าที่จะเปิดเผยความสำนึกและภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์จีนของตนเองได้มากขึ้น ดังข้อความที่ว่า

> "อบ วสุรัตน์ รัฐมนตรีพาณิชย์คนปัจจุบัน บุตรของนายเหรียญและนางเพ้ย เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2472 อายุ 61 ปี เริ่มทำงานเป็นข้าราชการไทยวิสาหกิจ ไทยเดินเรือ หลังจากนั้นออกมาประกอบธุรกิจนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ หลังจากนั้นรับตำแหน่งนายกเภสัชอยู่ 13 ปี ประธานสภาหอการค้า 4 ปี เป็นประธานหอการค้าจีนอีก 6 ปี ก่อนจะมาเป็นรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์"[134]

---

[133] ดุสิต น้ำฝน, "การผสมผสานของจีนในสังคมไทย" ใน คนจีน 200 ปีกายใต้บรมโพธิสมภาร, หน้า 72.

[134] หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ปีที่ 28 ฉบับที่ 11521 วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2532, หน้า 11.

งานของเกษียร เตชะพีระ ก็ได้กล่าวถึงการปรับตัวกลายเป็นไทยของกลุ่มลูกหลานจีนนั้น เนื่องจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมและความรู้สึกผูกพันว่าเป็นคนไทยมากกว่าเป็นคนจีนที่ไม่มีความผูกพัน นอกจากเชื้อชาติของบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า

> "เมื่อผมกับภริยาได้ไปทัวร์นครวอชิงตัน ดี.ซี. ได้ไปเจอกับนักศึกษาจีน
> ตอนแรกเราแนะนำว่าเป็นลูกหลานจีนอพยพ สองสหายจีนแดง
> ก็ออกอาการดีใจ แต่พอบอกว่ามาจากเมืองไทย บทสนทนาก็วนเวียน
> อยู่แต่ความยิ่งใหญ่ของประเทศจีน ไม่ต้องบอกก็รู้นะครับว่าน่าเบื่อ
> เป็นบ้า และเลือดไทยในตัวผมก็ปุดๆขึ้นมาด้วยการฮึดฮัดหมั่น
> ขัดใจสองสามีภรรยาชาวจีน...ถ้าถามอะไรคือ "ความเป็นไทย"
> ที่ลูกจีนอย่างผม IDENTIFY ตัวเอง ผมก็ตอบว่า "ความเป็นไทย"
> แบบนักสู้ที่ไม่ยอมก้มหัวให้อำนาจอธรรมตัวใหญ่กว่ามากดขี่ข่มเหง"[135]

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่ากลุ่มลูกหลานชาวจีนในช่วงทศวรรษ 2530 ไม่ได้มีความรู้สึกผูกพันกับประเทศจีน แต่กลับรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไทย อันเป็นลักษณะที่เด่นชัดของ "จีนสยาม" เนื่องจากปัจจัยการปรับตัวผสมผสานกลายเป็นไทย นอกจากนี้แม้ว่าระบบการศึกษาจะทำให้ลูกหลานจีนผสมผสานเป็นไทยแล้ว แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มชาวจีนและลูกหลานจีนยังคงเช่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลตรุษจีน สารทจีน สะท้อนให้เห็นว่าลูกหลานจีนไม่ได้ละทิ้งธรรมเนียมหลักปฏิบัติแบบจีน ซึ่งเป็นลักษณะที่เด่นชัดของ "จีนสยาม" และจากปัจจัยการผสมผสานเป็นไทยของลูกหลานจีนผ่านระบบการศึกษานี้เองทำให้ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมลดลง ชาวจีนคลายความเคร่งครัดในประเพณีไปอย่างมากมาย ความผูกพันกับประเทศจีนก็ไม่มี ยังคงอยู่ก็คือภาษาจีนที่ใช้สื่อสารภายในครอบครัวหรือญาติที่สนิทกันเท่านั้น[136]

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ความเป็นจีนสยามของกลุ่มลูกหลานจีนในเมืองไทยนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน นอกจากการปรับตัวให้เป็นจีนสยามแล้ว ภาพลักษณ์ความขยันกตัญญูของชาวจีน เป็นภาพลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นลักษณะที่ดีของชาวจีนจนสามารถสร้างฐานะเป็นนายทุน นักธุรกิจระดับชาติ

---

[135] เกษียร เตชะพีระ, "อย่าหยุดแค่ความเป็นจีน" ใน รัฐศาสตร์สาร 18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 109-11.

[136] ดุสิต น้ำฝน, เรื่องเดิม, หน้า 73.

4.5.3 ภาพลักษณ์ความมีคุณธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม กตัญญู

ภาพลักษณ์ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นลักษณะที่โดดเด่นของชาวจีน ซึ่งในนวนิยายเองก็ได้มีการกล่าวถึงความกตัญญู ความขยัน ขันแข็ง อดทน ซื่อสัตย์ ยึดมั่นในคำสั่งสอนของบรรพบุรุษของชาวจีน ที่อพยพเข้ามาเมืองไทยจากเสื่อผืนหมอนใบ จนสามารถก้าวเข้ามาเป็นกลุ่มนายทุนทั้งระดับกลางไปจนถึงนายทุนระดับประเทศ อีกทั้งยังสัมพันธ์กับแนวคิด และหลักปฏิบัติแบบขงจื้อที่ชาวจีนเคารพ และปฏิบัติสืบต่อกันมา จะเห็นได้จากภาพลักษณ์ของชาวจีนในสังคมไทยที่ยังคงปฏิบัติสืบทอดยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ ดังเช่นงานของสุภางค์ จันทวาณิชที่กล่าวว่า

> "ชาวจีนในเมืองไทย ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติตาม
> ธรรมเนียมประเพณีของชาวจีน เพื่อความเป็นสิริมงคล
> และแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่สั่งสอน
> และคอยช่วยเหลือให้ประสบความสำเร็จทางด้านการค้า
> เช่น ตรุษจีน เช็งเม็ง สารทจีน ไหว้พระจันทร์...เมื่อผ่านไป
> ถนนสำเพ็ง หรือเยาวราช จะเห็นชาวจีนส่วนใหญ่ยังคง
> ทำพิธีไหว้เจ้าตามศาลเจ้า และทาสีแดงให้ร้านค้า เขียนป้าย
> ด้วยสีทอง อันเป็นสีแห่งความมงคล...ในบ้านของคนเชื้อสายจีน
> ยังคงมีป้ายที่แสดงให้เห็นถึงคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ เช่น ขยัน
> อดทน ซื่อสัตย์ เปรียบเสมือนเครื่องเตือนใจและยึดเหนี่ยวในการ
> ดำรงชีวิตของชาวจีน"[137]

จากลักษณะความมีคุณธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวจีนในสังคมไทย มีส่วนสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความมีคุณธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ ดังต่อไปนี้

---

[137] สุภางค์ จันทรวาณิช, สำเพ็ง: ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 156-164.

เผิงเทียนซื่อ ตัวละครเอกชายใน <u>กระท่อมไม้ไผ่</u> ที่มีความมุมานะ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ จนสามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในฐานะนายแพทย์

- เพิ่มพูนความรู้เรื่องการแพทย์จากที่มีอยู่แล้วให้มีมากขึ้นจนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ดังข้อความที่ว่า

> "เถอะ...ไหนๆ แกก็ขยันขันแข็ง...แล้วก็ตั้งใจซะจริงๆแบบนี้ ข้าก็จะให้ตำรายาแกละ[138]...เทียนซื่อตั้งอกตั้งใจฟังอย่างเต็มที่ บัดนี้หมอหวังงั้งได้เอื้อเฟื้อให้เขามากินนอนในวันหยุดเรียนกับแก เพื่อจะท่องหนังสือและศึกษาอย่างเต็มที่...เทียนซื่อมองตำราการแพทย์เป็นตั้งบนโต๊ะ...ไม่ว่าจะยากเย็นแสนเข็ญเพียงไร เขาก็จะต้องจดจำตำราเหล่านี้ให้โดยเร็วที่สุด[139]

หรือข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความมุมานะ ขยัน อดทน จนประสบความสำเร็จของเผิงเทียนซื่อ ในนวนิยายเรื่อง <u>กระท่อมไม้ไผ่</u> ที่ว่า

> "ไปอยู่ที่โน่น ก็คงต้องลำบากกันพักนึง เพราะผมเรียนหนังสือเรียนหนักมากเลย แต่เงินมันก็ซื้อความสุขใจให้คนเราไม่ได้เสมอไปหรอก การที่ผมได้ทำอะไรสักอย่างที่ตัวเองเคยหวัง เคยตั้งใจมันก็เป็นความสุข ความสุขที่เงินซื้อไม่ได้ นอกจากว่าผมจะพยายามต่อสู้จนถึงที่สุด[140]...อิ่มมีข่าวดีมาเรียนให้ทราบ คุณเทียนเข้าเป็นนักศึกษาแพทย์ศาสตร์ ที่ไถต้า อีเฉวเยี่ยน เรียบร้อยแล้ว[141]

นอกจากนี้ยังมีข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูของเผิงเทียนซื่อต่อแผ่นดินไทย ที่ว่า

> "แม้นหากว่าแผ่นดินไทยให้ความสุข ความสำเร็จในชีวิตอย่างที่เขาต้องการ เทียนซื่อตั้งใจแน่วแน่ว่าเขาต้องตอบแทน

---

[138] โสภาค สุวรรณ, <u>กระท่อมไม้ไผ่</u> (กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2530), หน้า 320.

[139] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 324.

[140] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 763-764.

[141] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 768.

ผู้คน บ้านเมือง ให้สมค่าอย่างคนที่มีความกตัญญูเป็นหลักในการดำรงชีวิตนั่นเอง"[142]

ชุ้น และ พู่ยิ้ง ใน <u>ก่อนสายหมอกเลือน</u> ตัวละครชาวจีนรุ่นที่ 2 (ลูก)

- ชุ้น อดทนเป็นเด็กรับจ้างในร้านตัดรองเท้า จนกลายมาเป็นเจ้าของโรงงานผลิตรองเท้าและกระเป๋า ดังข้อความที่ว่า

> "ชุ้นแอบถอนใจเฮือก ไหนๆ ก็บากหน้ามาแล้วทนอีกสิบปีจะเป็นไร ถ้าทนไม่ได้ค่อยหาหนทางใหม่ ดีอยู่ที่อาหารการกินบ้านนี้ไม่อดอยาก...ถึงเบื่อแสนเบื่อชุ้นก็ต้องท่องคำว่าอดทนไว้เขากลับบ้านไปให้พ่อแม่ด่าไม่ได้แน่"[143]

- พู่ยิ้ง ลูกสาวร้านตัดเย็บรองเท้า มีเชื้อสายจีน กตัญญูต่อพ่อแม่ โดยการยอมหมั้นกับลูกชายคนที่คอยช่วยเหลือครอบครัว เมื่อเข้ามาอยู่เมืองไทยใหม่ๆ แม้ว่าตัวเองจะต้องลำบากคอยปรนนิบัติพ่อแม่คู่หมั้นที่ตนเองไม่ได้รักก็ตาม ดังข้อความที่ว่า

> ""เขามีบุญคุณกับครอบครัวเรา ตอนมาอยู่เมืองไทยใหม่ๆ บ้านเราต้องพึ่งพาเขามาก แล้วเขายังเป็นคนแต่งแม่ให้พ่ออีกด้วย" พู่ยิ้งบอกเมื่อเขาถามว่าทำไมเธอจึงไปอยู่บ้านว่าที่สามีทั้งๆ ที่ยังไม่ได้เข้าพิธีแต่งงาน...เธอคงไม่สบายนัก สะใภ้จีนต้องทำหน้าที่เสมือนคนรับใช้ประจำตัวมารดาสามีเลยทีเดียว งานสารพัดในครอบครัวต้องจัด ต้องทำ"[144]

---

[142] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 439.

[143] โบตั๋น, <u>ก่อนสายหมอกเลือน</u> (กรุงเทพฯ: สุรีวิยาสาร, 2530), หน้า 96.

[144] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า101-102.

เตี่ย ใน <u>เมฆหลงฟ้า</u> ตัวละครเอกชาวจีนอพยพรุ่นแรก อดทน ขยัน จนสร้างฐานะมั่นคงและร่ำรวย

- ฟันฝ่าต่อสู้ชีวิต สร้างเนื้อสร้างตัวร่วม 20 ปี จากเสื่อผืนหมอนใบ อ่านหนังสือไทยไม่ออก จนเป็นเจ้าของโรงพิมพ์ และห้างขายหนังสือใหญ่โต มีหนังสือในเครือของโรงพิมพ์หลายเล่ม ดังข้อความที่ว่า

> "ชีวิตของเตี่ยไม่เคยอยู่นิ่งเฉย ทุกนาทีต้องก้าวหน้าเตี่ยมาเมืองไทย มีเสื่อผืนหมอนใบจริงอย่างที่ใครเขาว่า แต่เดี๋ยวนี้เตี่ยมีทุกสิ่ง[145]... ร่วมยี่สิบปี กว่าเตี่ยจะฟันฝ่ามาได้ไกลขนาดนี้ มันเป็นระยะที่ยาวนาน และเหงื่อของเตี่ยที่สูญไปจากกาย หากจะนำมาชั่งก็คงหนักเป็นตัน หล่อนรักเตี่ย รักหัวใจที่เป็นนักสู้ของเตี่ย จากคนที่อ่านหนังสือไทยไม่ออกแม้ตัวเดียว เตี่ยไต่เต้าขึ้นมาเป็นเจ้าของโรงพิมพ์และห้างขายหนังสือใหญ่โตและมีหนังสือในเครือของโรงพิมพ์หลายเล่ม"...[146]

ข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความอดทนขยันขันแข็งในการสร้างฐานะ ที่ว่า

> "เตี่ยเลี้ยงลูกเก้าคนก็ยังเลี้ยงมาได้ เพราะมีความขยันขันแข็งเป็นยาวิเศษ เตี่ยสอนลูกให้ขยันทุกคน สอนด้วยว่าถ้ามีเงินจึงมีอิสระ ...เตี่ยของเธอเป็นคนรวยระดับต่ำ แต่เตี่ยของเศรษฐีอยู่ในระดับสูงเข้ากลีบเมฆเสียแล้ว"[147]

เหลียง ใน <u>ลอดลายมังกร</u> ตัวละครเอกชาวจีนอพยพรุ่นแรก ผู้สร้างตำนานเจ้าสัวแห่งตระกูล "สือพาณิชย์"

- ขยันทำมาหากิน สร้างตัวจากเสื่อผืนหมอนใบ เป็นจับกัง มาตั้งแผงขายกาแฟ สั่งกาแฟผง ชาฝรั่งและนมกระป๋อง รวมทั้งสินค้าอื่นๆจากเมืองนอกมาขาย จนที่สุดเป็นนักธุรกิจระดับมหาเศรษฐี มีกิจการหลายอย่าง ดังข้อความที่ว่า

---

[145] ม. มฤการี, <u>เมฆหลงฟ้า</u>, หน้า 6.

[146] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 45-46.

[147] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 34.

> "ปู่มาถึงเมืองไทยใหม่ๆนั้น อยู่ในลักษณะที่เรียกว่า "เสื่อผืนหมอนใบ" และเริ่มงานครั้งแรกด้วยการเป็นจับกังรับจ้างแบกกระสอบข้าวสารที่ท่าน้ำราชวงศ์ เคยมีคนถามปู่ว่าตอนนั้นเหนื่อยมากไหม ปู่ตอบว่าเหนื่อย แต่ระหว่างความเหนื่อยกับความหิวนั้น ความเหนื่อยเป็นสิ่งที่พอจะทนได้ ส่วนความหิวอยากที่จะอดทนไหว ปู่ว่าเหนื่อยดีกว่ายอมหิว...[148]
> ปู่เป็นจับกังจนเก็บเงินได้พอสมควรจึงไปเช้งที่ปากตรอกแคบๆแถวนั้น ตั้งแผงขายกาแฟ ปู่ขายกาแฟอยู่สองปีตั้งใจจะเปิดร้านกาแฟหรูๆ แต่กลับได้ความคิดในการสั่งกาแฟผง ชาฝรั่ง และนมกระป๋องจากเมืองนอกมาขาย และสินค้าอื่นๆ อีกหลายปี จนกระทั่งสินค้ามีราคาสูงขึ้นตามลำดับ ต่อมาเมื่อมีคนตั้งโรงงานทอผ้า ปู่จึงสนใจร่วมลงทุนและเปิดบริษัท "นัฐกิจการทอ" ขึ้นมา"[149]

การสร้างฐานะของเหลียงในนวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร มีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของกลุ่มนายทุนเชื้อสายจีนส่วนมากในสังคมไทยที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย จากเสื่อผืนหมอนใบจนกลายเป็นเจ้าสัวและนายทุนนักธุรกิจที่ร่ำรวยในเมืองไทย ดังจะเห็นจากชีวประวัติของ ตระกูลล่ำซำ (แซ่โง่ว ในภาษาจีนแคะ) อันเป็นตระกูลนักธุรกิจเชื้อสายจีนที่มีชื่อเสียงในธุรกิจการเงินธนาคาร คือ ธนาคารกสิกรไทย ต้นตระกูล คือ โงว่ จ่อ นั้นเป็นชาวจีนแคะที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ทำมาหากินในเมืองไทย ช่วงแรกที่เข้ามานั้นมีเงินทุนเล็กน้อยก็เริ่มทำการค้า อันเป็นความเชี่ยวชาญอย่างหนึ่งของชาวจีนภายใต้ยี่ห้อ "ล่ำซำ" จนสามารถสร้างชื่อเสียงของสินค้าให้เป็นที่รู้จักในหมู่ชาวจีน[150]

โง่ว จ่อนั้นเป็นนักธุรกิจที่หัวสมัยใหม่มาก และชอบมีความสัมพันธ์กับนักธุรกิจชาวต่างประเทศ ทั้งยุโรปและเอเชีย เขาจึงได้เลื่อนฐานะจากนักการค้าธรรมดาขึ้นมาเป็นผู้สั่งสินค้าเข้า เป็นนักธุรกิจประกันภัย จนกระทั่งมุ่งหวังจะเป็นนักการธนาคาร เนื่องจากชื่อเสียงของสินค้ายี่ห้อ "ล่ำซำ" เองได้เรียกความนิยมจากคนจีนได้ โดยเฉพาะชาวจีนแคะด้วยกัน เพราะความมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และน่าเชื่อถือ ต่อมาจึงได้ส่งบุตรชายให้ได้รับการศึกษาจากประเทศอังกฤษ เช่น นายโชติ ล่ำซำ นายจุรินทร์ ล่ำซำ ที่ศึกษาทางด้านการค้า และนายเกษม ล่ำซำที่ศึกษาทางด้านการเงินการธนาคารมาโดยเฉพาะ แม้ว่าในสมัยโงว่ จ่อ จะไม่สามารถสร้างธนาคารให้เป็นปึกแผ่นได้ เพราะถูก

---

[148] ประภัสสร เสวิกุล, ลอดลายมังกร, หน้า 10.

[149] เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-27.

[150] วิเทศปริทัศน์ (นามปากกา), "ล่ำซำ" ทำไมถึง "ล่ำซำ" ใน คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2 (กรุงเทพฯ: สหมิตรการพิมพ์, 2531), หน้า 93.

ฆาตกรรมเสียก่อน แต่ก็มาประสบความสำเร็จในรุ่นลูก สามารถตั้งธนาคารกสิกรไทยได้ในเมื่อปี พ.ศ. 2487 โดยมีนายโชติ ล่ำซำ เป็นกรรมการผู้จัดการ[151]

เครือออน กับ หลี ใน <u>บัวแล้งน้ำ</u> เด็กผู้หญิงเชื้อสายจีนที่คุณหญิงเอามาเลี้ยงดู ให้ได้รับการศึกษา

- เครือออน ตั้งใจทำงานอ่านและแปลหนังสือภาษาจีนที่ท่านเจ้าสัวเก็บสะสมไว้ด้วยตระหนักถึงบุญคุณที่ได้รับ แม้ว่าจะเป็นงานที่หนัก ดังข้อความที่ว่า

> "เป็นงานหนักสำหรับนักศึกษาจิตรกรรมไทยอย่างเครือออน เพราะหล่อนรู้เรื่องโบราณคดีน้อยไป หล่อนต้องค้นคว้าอีกมาก อาศัยหนังสือในบ้านและหนังสือในหอสมุดแห่งชาติอีกด้วย แต่หนังสือในบ้านก็ยังเป็นปัญหาใหญ่สำหรับหล่อนเพราะท่านเจ้าสัวสะสมหนังสือภาษาจีนจึงต้องหาความรู้หนังสือจีนดีมาช่วยอ่านและแปล แต่เครือออนก็ตั้งใจทำงานนี้เป็นอย่างดี เพราะพระคุณท่านท่วมหัวหล่อนก็ต้องรับงานนี้ ในเมื่อไม่มีใครเหมาะสมเท่า"[152]

- หลีมีความรำลึกถึง พ่อแม่ที่แท้จริงของตน แม้ว่าจะเลี้ยงดูอย่างทารุณ ดังข้อความที่ว่า

> "หลีไปเพื่ออโหสิ นี่นะเพชร ถ้าไม่เพราะพ่อแม่เลี้ยงหลีอย่างทาสตีหลีปางตาย หลีก็ไม่ได้มาอยู่กับคุณท่านหรอก หลีคงขายข้าวขาหมูอย่างนั้น...แต่ถ้าพ่อแม่ตายหลีก็ต้องไปงานศพ แล้วอโหสิแก่กัน"[153]

เหลียง ใน <u>ลอดลายมังกร</u>

- มีความสำนึกในบุญคุณของแผ่นดินไทยที่ตนตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน ดังข้อความที่ว่า

---

[151] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 94.

[152] โบตั๋น, <u>บัวแล้งน้ำ</u>, หน้า 136-137.

[153] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 136-137.

> "แม้เมืองไทยจะไม่ใช่ "บ้านเกิด"ของปู่ แต่ปู่ก็ย้ามาแต่ไหน แต่ไรว่า ที่นี่ คือ "เรือนตาย"...ปู่ว่าสำหรับคนจีนแล้วถือว่าทั้ง "บ้านเกิด" และ "เรือนตาย" ล้วนมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์พอๆกัน และบางครั้งสิ่งหลัง อาจมีความสำคัญเหนือกว่าด้วยซ้ำ เพราะคนเราไม่อาจเลือกที่เกิดได้ แต่เราสามารถเลือกที่ที่เราจะใช้ชีวิตทำมาหากิน และที่ที่จะฝังเรือนร่าง ของตัวเองเมื่อยามสิ้นลมหายใจได้ ปู่ว่าเมืองไทยมีบุญคุณกับปู่ ทำให้ ปู่มีกินมีใช้ มีกำลังเลี้ยงดูลูกหลานมาตั้งแต่ต้น แม้ตลอดเวลาปู่ยังคง ถือว่าตัวเองเป็นคนจีน ไม่ทำตัวเป็นคนไทยจนเกินเหตุ เหมือนเพื่อนฝูง บางคน...แต่ปู่ก็ถือว่าตัวเองเป็นคนจีน ที่ "กตัญญู-รู้คุณธรรม" และ รำลึกถึงพระคุณของแผ่นดินที่ก่อร่างสร้างตัวมาอยู่เสมอ"[154]

หรือข้อความที่ว่า

> "ปู่ว่า "เมื่อเราลงเรือสำเภามาจากเมืองจีน เรามีแค่เสื้อผ้าเพียงชุดเดียว ลำพังแค่กว่าจะได้ เหรียญบาทเหรียญนี้เหรียญเดียว เราก็ต้องอาบเหงื่อ ต่างน้ำทำงานตัวเป็นเกลียว...ถึงวันนี้เมื่อเรามีเงินมีทองฐานะความเป็นอยู่ ดีขึ้น ทำไมเราจะตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินที่ช่วยให้เราก่อร่าง สร้างตัวขึ้นมาบ้างไม่ได้"[155]... "เรารู้ตัวดีว่าเราคงมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกไม่ นาน ป่วยการที่จะดิ้นรนอะไรให้วุ่นวายไปเปล่าๆ และไหนๆก็จะตายอยู่ดี ขอให้เราได้ตายในแผ่นดินที่มีบุญคุณกับเรา แผ่นดินที่ให้เรามีกำลัง เลี้ยงลูกหลานให้อยู่สุขสบายสืบมาจนถึงทุกวันนี้" ปู่ถอนหายใจ ด้วยความเหน็ดเหนื่อย"[156]

ลิ้มเซ้ง ใน <u>ก่อนสายหมอกเลือน</u> กตัญญูและยึดมั่นในคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ

- กตัญญู แม้ว่าจะยากจนก็ไม่เอาตำรายามาหาผลประโยชน์แก่ตนเอง ดังข้อความที่ว่า

---

[154] ประภัสสร เสวิกุล, <u>เรื่องเดิม</u>, หน้า 67.

[155] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 247.

[156] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 286.

"เช้งก็คงเคารพบูชาและยึดมั่นเหมือนบิดาของเขานั่นแหละ ไม่ยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงอะไรทั้งสิ้น วิชามีไว้น่าจำทำมาหากิน... แต่พวกนี้ไม่ยอมทำ กลัวบาป[157]...เช้งยังคงเฝ้าคุกเข่า ประนมมือ กล่าวคำขอขมาต่อป้ายชื่อบรรพบุรุษของเขาอย่างเอาจริงเอาจัง"[158]

คุณหญิงหลานเจ้าสัว ใน <u>บัวแล้งน้ำ</u>

- มีน้ำใจ โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า หรือประสบปัญหา โดยรับอุปการะเด็กหญิงที่พ่อ แม่ ญาติพี่น้องนำมาฝาก ไม่มีหนทางไปในชีวิต ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และมีการศึกษา ดังข้อความที่ว่า

"คนในบ้านหลังใหญ่ซึ่งอาศัยใบบุญของท่านอยู่มีแต่ผู้หญิง จัดอันดับตามฐานะเดิม บ้างเป็นญาติอาศัยอยู่ชั้นบน บริวารอยู่ชั้นล่าง ท่านให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่เท่าเทียมกันไม่ว่าญาติหรือบริวาร แต่งงานแล้วก็ย้ายออกไปอยู่กับสามีหรือครอบครัวสามี...อันว่าเครือญาติของท่านมีทั้งฝ่ายจีนและฝ่ายไทย ส่วนใหญ่มีฐานะมั่นคง ทั้งทางการเงินและทางสังคม"[159]

หรือการมีคุณธรรม มีน้ำใจไม่ขับไล่ไสส่งกลุ่มชาวจีนที่มีฐานะยากจน ที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ของเจ้าสัว แม้ว่าพื้นที่ในซอยเจ้าสัวจะสามารถขายได้ราคาดีก็ตาม ดังที่ว่า

"ท่านเจ้าสัวได้ขอร้องให้ลูกหลานว่าผู้ใดได้รับมรดกบ้านเจ้าสัวและที่ดินแถบนี้ให้ช่วยดูแลลูกหลานจีนซึ่งอาศัยใบบุญของท่านอยู่มาแต่ก่อน อย่าได้ขับไล่พวกเขาไปให้ลำบากเลย ใครมีทางไปก็ไป ใครยังไม่มีหนทางก็ทำสัญญาเช่าตึกแถวสองชั้นเป็นบ้านอยู่อาศัยหรือทำการค้าเล็กๆน้อยๆไป วัดปากซอยก็เป็นวัดที่ท่านเจ้าสัวสร้างโรงเรียนในบริเวณวัดเดิมที่ท่านชายพระสวามีพระองค์หญิงสร้าง ต่อมาทางราชการรับช่วงไปเป็นของรัฐ...นับเป็นชุมชน

---

[157] โบตั๋น, <u>ก่อนสายหมอกเลือน</u>, หน้า 9.

[158] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 25.

[159] โบตั๋น, <u>บัวแล้งน้ำ</u>, หน้า 11-12.

ใหญ่พอสมควร มีทั้งตลาดย่อมๆโรงเรียน ร้านค้าปลีกค้าส่งสินค้าทุกประเภท... มีข้อแม้ประการเดียวสำหรับผู้เช่าตึกแถวแถบนั่นคือห้ามขายสิทธิต่อให้คนภายนอกมาอยู่ อนุญาตเพียงแค่ต่อสัญญาให้ลูกหลานอยู่...ที่ดินบริเวณนั้นเป็นที่ทำการค้าได้ดี ตึกแถวเก่าๆทั้งหมดเป็นสิ่งกีดขวางความเจริญ...แล้วคนพวกนี้จะไปอยู่ที่ไหน พวกเขาไม่ได้ร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐีที่จะไปซื้อบ้านจัดสรรชานเมืองอยู่กันได้อย่างสบายๆ เพราะฉะนั้นท่านยืดเวลาให้พวกเขาไปเรื่อยๆ...[160]

ข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความโอบอ้อมอารี มีคุณธรรมของคุณหญิง ไม่สนใจต่อเงินทองถ้าต้องแลกกับการไล่ที่คนยากจนให้ไม่มีที่อยู่อาศัย ที่ว่า

"ถ้าเราปรับสร้างโรงแรม ทำอาเขต ร้านค้า ยังมีเหลือรอบนอกนะครับ สามารถสร้างแฟลตให้เช่าได้ ตึกสมัยนี้สร้างกันสูงยี่สิบชั้นสบายๆ สามารถเพิ่มพูนผู้เช่าได้อีกมากทีเดียว" แต่คุณหญิงยิ้มน้อยๆ "คนพวกนี้ยากจนไม่มีเงินเสียค่าเช่าบ้านเดือนละเป็นพันๆหรอก ที่เช่าอยู่แถวนี้เสียกันเดือนๆไม่ถึงพัน เขาทำงานใช้แรงงาน อีกอย่างอยู่กันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ...ป้าทำไม่ลงหรอกคุณเสก"...[161]

เหลียง ใน <u>ลอดลายมังกร</u>

- ทำการค้าด้วยความซื่อสัตย์ ยอมขาดทุนเพื่อหาสินค้าส่งให้กับลูกค้า แม้ว่าตนจะประสบปัญหา สินค้าที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ เสียหายจากการที่เรือขนส่งสินค้าจมทำให้สินค้าไม่พอส่งลูกค้า ดังข้อความที่ว่า

"หลังจากเก้าเดือนผ่านไป สินค้าที่ปู่สั่งจากเมืองนอกก็มาถึงในสภาพที่ชำรุดเสียหายเกือบครึ่ง จำนวนที่เหลืออยู่ก็ไม่เพียงพอที่จะส่งลูกค้าได้ทุกเจ้า ปู่จึงใช้วิธีส่งของให้ลูกค้าในกรุงเทพฯจนครบก่อน พร้อมๆ กับวิ่งเต้นกู้ยืมธนาคารที่เป็นตัวแทนส่งเงินปู่ไปซื้อสินค้าจากเมืองนอกมากว้านซื้อของของตัวเองจากร้านค้าในกรุงเทพฯส่งไปให้ลูกค้าต่างจังหวัด...กิจการสั่งสินค้าเข้ามาขายของปู่ขาดทุนย่อยยับ แต่ปู่ถือคติว่า "ข้าวของเงินทองเมื่อหมดไปหากยังพอมีกำลังอยู่ก็อาจหาใหม่มาทดแทนได้ แต่ชื่อเสียงความไว้วางใจ

---

[160] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 10-11.

[161] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 31.

หากสูญสิ้นลงแล้วทั้งชาตินี้ก็ไม่มีทางที่จะสร้างขึ้นมาได้ใหม่"...[162]
...อาจเพราะความที่เป็นคนรักษาชื่อเสียงของตนเองมาโดยตลอดนี่เอง
ที่เป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้ปู่ได้รับความเชื่อถือจากผู้คนทั่วไป จนสามารถ
พาตัวเองและกิจการค้าผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ มาได้ด้วยดีจนถึงทุกวันนี้...[163]

ภาพลักษณ์ ขยันกตัญญูและมีคุณธรรมนั้นเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญของชาวจีนที่ได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เนื่องจากชาวจีนนั้นมีการนับถือและปฏิบัติตามคำสอนของขงจื้อที่มักจะเน้นเรื่องของคุณธรรมและความกตัญญูเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าในนวนิยายที่นำเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยนั้นมักจะต้องมีสิ่งที่เตือนและเน้นถึงคุณธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสอน เช่น นวนิยาย<u>ก่อนสายหมอกเลือน</u> ที่เน้นเรื่องความถูกต้องไม่คดโกง ช่วยเหลือรักษาคน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เรื่อง <u>ลอดลายมังกร</u> ที่สอนความขยันซื่อสัตย์เปรียบกับมดที่มีความขยัน รวมทั้งภาพสะท้อนย้ำเตือนความมานะ อุตสาหะ อดทนของเหลียง ที่สามารถสร้างฐานะที่ร่ำรวย เมื่อเห็นเหรียญบาทเหรียญแรกที่ได้เมื่อมาอยู่เมืองไทย ซึ่งเป็นเหรียญบาทเหรียญแรกที่เขาได้รับจากการทำงานจับกังที่หนัก และลำบาก เมื่อเหลียงมองเหรียญทำให้ระลึกถึงความลำบากก่อนจะร่ำรวย เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวนี้ก็สัมพันธ์กับภาพคนจีนในสังคมไทยที่ปัจจุบันยังได้ยึดหลักปฏิบัติตามอย่างธรรมเนียมจีน เช่น พิธีกรรมไหว้เจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรพบุรุษต่างๆ ตรุษจีน หรือแม้แต่การนำหลักปรัชญาของจีนมาใช้ในการดำเนินชีวิต ดังที่จะเห็นในบ้านของคนจีนมักจะมีแผ่นป้ายที่เขียนเป็นตัวอักษรจีน ทั้งที่มีความหมายถึง คุณธรรม ยิ่งใหญ่ ร่ำรวย รุ่งเรือง และจากการยึดมั่นคำสอนในเรื่องคุณธรรม ความกตัญญู และความขยันนี้เองที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ชาวจีนในเมืองไทยสามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจจนร่ำรวย มั่นคงเป็นปึกแผ่น และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนทั่วไป[164]

จะเห็นได้ว่าในสังคมไทยเองชาวจีนได้ปฏิบัติตามแบบแผนที่บรรพบุรุษได้สั่งสอน และยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ร้านค้าของชาวจีนทั่วไปมักจะแขวนคำที่เน้นคุณธรรมที่สำคัญ คือ ขยัน กตัญญู ซื่อสัตย์ อดทน หรือ แขวนภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรม เช่น ภาพสายน้ำไหล ที่สะท้อนให้เห็นว่าเวลาไม่เคยรอใคร ดังเช่นสายน้ำที่ไหล หรือ ภาพของบรรพบุรุษสมัยที่อพยพเข้ามาเป็นรุ่นแรก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความลำบากของบรรพบุรุษ ก่อนสร้างฐานะให้ร่ำรวยขึ้นมาได้ รวมทั้งการนับถือเทพเจ้าและธรรมเนียมปฏิบัติสืบมาอีกอย่างหนึ่งคือ การไหว้เทพเจ้าในพิธีสำคัญ เช่น ตรุษจีน สารทจีน ไหว้พระจันทร์ เป็นต้น รวมทั้งการเคารพบูชา เทพเจ้าต่างๆ เช่น เจ้าแม่

---

[162] ประภัสสร เสวิกุล, <u>เรื่องเดิม</u>, หน้า 12.

[163] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 65.

[164] เนตรดาว พละมาตย์, "ศาลเจ้าชาวจีนในเมืองไทย" ใน <u>คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร</u>, หน้า 243.

กวนอิม เทพเจ้ากวนอู หรือ ตี่จูเอี๊ยที่จะต้องมีไว้ทุกบ้าน เพราะชาวจีนเชื่อว่าเมื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมดังกล่าวแล้วจะมีแต่ความสุขความเจริญในชีวิต[165]

นอกจากการปฏิบัติตามคำสอนของขงจื้อแล้วบริบททางสังคม ทั้งการเมือง และเศรษฐกิจเองก็มีส่วนช่วยผลักดันให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายในช่วงกลางทศวรรษ 2530 ได้รับการยอมรับและเสนอออกมาในลักษณะที่ดีและเปิดเผยถึงความเป็นจีนที่เด่นชัดขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจของไทยในช่วงเวลานี้ได้มีการขยายตัวของกลุ่มนายทุนทั้งระดับชาติและท้องถิ่นจำนวนมากที่สามารถสะสมทุน และผลักดันเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

ดังจะเห็นได้จากในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นรัฐบาลระหว่างปี พ.ศ. 2531-2534 จำนวน 2 ใน 3 ของ ส.ส. ทั้งหมดเป็นนักธุรกิจ ถือว่าเป็นสัดส่วนสูงกว่าการเลือกตั้งครั้งที่แล้วๆมา โดยมี ส.ส.จากต่างจังหวัดหลายคนของพรรคชาติไทย ประกอบไปด้วยพันธมิตรระหว่างซอยราชครูเก่า นักธุรกิจแนวหน้าของกรุงเทพฯ ที่มีแกนในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และนักธุรกิจคนดังของท้องถิ่น ประกอบกับช่วงนี้เป็นช่วงที่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยสูงกว่าร้อยละ 10 มาเป็นเวลา 2 ปีทำให้นักธุรกิจเอกชนภายในประเทศมีความมั่นใจและต้องการขยายบทบาทของตน และในขณะนั้นฝ่ายนักธุรกิจได้เข้ามาดำรงตำแหน่งคณะรัฐมนตรีในด้านเศรษฐกิจ จึงเท่ากับว่ากลุ่มนายทุนนักธุรกิจเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองอย่างเต็มที่ พวกเขามุ่งปรับโครงสร้างของระบบการบริหารราชการและเศรษฐกิจเพื่อเอื้อประโยชน์กับกลุ่มนักธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนายทุนนักธุรกิจเชื้อสายจีนที่มีส่วนสัมพันธ์กับพรรคชาติไทย เช่น กลุ่มตระกูลเตชะไพบูลย์ กลุ่มศรีเฟื่องฟุ้ง กลุ่มธนาพรชัย กลุ่มกมลสุโกศล กลุ่มอัสสกุล กลุ่มวัธนเวคิน กลุ่มเอราวัณทรัสต์ กลุ่มปิยะอุย และกลุ่มเหลืองอมรเลิศ เป็นต้น[166]

กลุ่มอุตสาหกรรมและธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านี้มีทรัพย์สินรวมกันนับหมื่นล้านบาท มีบริษัทและกิจการที่ครอบงำเศรษฐกิจของไทยหลายแขนง โดยผู้นำของพรรคหรือกรรมการของพรรคมีกิจการอุตสาหกรรมหรือดำเนินธุรกิจร่วมกัน เช่น พลตรีประมาณ อดิเรกสารร่วมทุนกับกลุ่มตระกูลศรีเฟื่องฟุ้ง ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในการผลิตกระจกและเคมีภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งมีกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทอผ้า เมื่อพรรคชาติไทยได้จัดตั้งรัฐบาลและควบคุมนโยบายด้านอุตสาหกรรมก็ได้อำนวยผลประโยชน์ต่อการลงทุนดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมของกลุ่มได้ เช่น โครงการเกลือหิน และโซดาแอชที่ใช้เงินลงทุนถึง 8.686 ล้านบาท[167] ในโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก กลุ่มศรีเฟื่องฟุ้งก็เป็นผู้ดำเนินการโครงการดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อกลุ่มชาวจีนเหล่านี้

---

[165] เรื่องเดียวกัน, หน้า 244.

[166] สาโรจน์ ชุ่นทรัพย์, "ธุรกิจกับการเมืองในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2539, หน้า 51-52.

[167] เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

ได้ขยับฐานะทางเศรษฐกิจให้มั่งคั่ง ร่ำรวย จนสามารถเข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับระบบการเมือง จึงส่งผลให้สังคมไทยยอมรับกลุ่มนายทุนเชื้อสายจีนเหล่านี้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าการมีสถานภาพทางสังคมที่ดีขึ้นและถูกยอมรับมากขึ้นของกลุ่มชาวจีนนี้เอง ได้ส่งผลต่อการเขียนนวนิยายในช่วงทศวรรษนี้ให้มีการเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในแง่บวกมากขึ้น ทั้งทางด้านความขยัน กตัญญู และมีคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญของลัทธิขงจื้อที่ชาวจีนเคารพ และนับถือสืบต่อกันมา ได้ส่งผลให้กลุ่มคนเชื้อสายจีนเหล่านี้ประสบความสำเร็จทั้งฐานะทางเศรษฐกิจ และหน้าที่ทางการเมือง

4.5.4 ภาพลักษณ์ของนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ

นวนิยายในช่วงทศวรรษนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากความขยัน มานะ อดทน มีคุณธรรม เชี่ยวชาญทางการค้า ที่ช่วยให้กลุ่มเชื้อสายจีนสามารถเขยิบฐานะทางเศรษฐกิจให้มั่งคั่งร่ำรวย จนได้รับการยอมรับจากสังคมไทย อันเป็นสิ่งที่ชาวจีนได้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์จีนของตนเอง ส่งผลให้กลุ่มคนเชื้อสายจีนในเมืองไทยกล้าที่จะเปิดเผยถึงการมีเชื้อสายจีนของบรรพบุรุษและตนเอง ซึ่งลักษณะของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจนี้ เกษียร เตชะพีระ ได้อธิบายถึงสภาพสังคมที่ส่งผลให้กลุ่มเชื้อสายจีนเหล่านี้มีบทบาททางเศรษฐกิจ จนสามารถสะสมทุนมีฐานะมั่งคั่ง กลายเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังที่วิเคราะห์ผ่านละครเรื่อง ลอดลายมังกร ซึ่งเป็นละครที่สามารถประกาศความเป็นจีนของกลุ่มลูกหลานจีนในสังคมไทย ดังที่ว่า

> "การที่ละคร "ลอดลายมังกร" เป็นจุดให้เกิดความสนใจและข้อถกเถียงขึ้นมาก็เนื่องจากมันเป็นเรื่องราวของ "นายทุนจีนในเมืองไทย" ในแง่มุม บทบาท สีสัน และการประเมินคุณค่าที่ต่างไปจากธรรมเนียมเดิมในวงวรรณกรรม...การร่ำรวยรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของชนชั้นนายทุนไทยขนาดนี้ แท้จริงเป็นจุดกำเนิดทุนนิยมในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสังคมไทย"[168]

นอกจากนี้ภาพลักษณ์ของนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจนี้ ยังจะเห็นได้จากบทความของ สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี ผู้สื่อข่าวอาวุโสหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น ที่ได้อธิบาย

---

[168] เกษียร เตชะพีระ, "แลลอดลายมังกร" ใน รัฐศาสตร์สาร 18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 107-108.

เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของกลุ่มลูกหลานจีนในไทยที่มีสำนึกและการหันกลับไปหาวัฒนธรรมของตนเอง วิเคราะห์ผ่านละครลอดลายมังกร ที่ให้ภาพของนายทุนเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ ดังข้อความที่ว่า

> "เวลานี้ลูกหลานของอาเหลียงหรือเถ้าแก่เหลียงกลายเป็นคนคุมเศรษฐกิจ...ลูกหลานของอาเหลียงได้อาศัยทุนที่เตี่ยหรือก๋งได้สะสมไว้ให้ข้ามน้ำข้ามทะเลไปเรียนวิชาบริหารธุรกิจ MBA ในตะวันตก กลับมายิ้มกริ่มพริ้มพรายอยู่ในสังคมชั้นสูงเป็น CHIEF EXCUTIVE OFFICER (CEO) อยู่ในบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่..."เจ๊ก" เติบโตในสังคมไทยได้ด้วยช่องว่างทางโครงสร้างของสังคมที่อนุญาตให้พวกเขาได้สะสมทุน ผลพวงอันเป็นผลให้เขาได้เติบใหญ่ และหลายต่อหลาย "แซ่" สามารถพาตัวเองเข้าสู่วงโคจรของอำนาจทางการเมืองได้โดยไม่ยากเย็น ล้มเหลวบ้าง สำเร็จบ้าง แต่ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม เวลาแห่งความสำเร็จอันนั้นสืบเนื่องยาวนาน และมันก็ได้ผลิตผลงานทางวัฒนธรรมอย่างมากในชีวิตจริงของสังคมเศรษฐกิจไทย ปัจจุบันวิถีการสะสมทุนโดยการอิงแอบกับอำนาจขุนนางก็เป็นวัฒนธรรมการทำมาหากินอย่างหนึ่งของเจ๊กที่สืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ เพียงแต่มันเริ่มแทนตัวออกมาเป็นสื่อสารทางวัฒนธรรมช้าไปหน่อยเท่านั้นเอง...มาวันนี้มังกรเริ่มประกาศลายแล้ว"[169]

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของชาวจีนทางด้านนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในทางธุรกิจนั้น มีปัจจัยมาจากการเอื้ออำนวยของระบบเศรษฐกิจ กลุ่มลูกหลานเชื้อสายจีนมีความรู้ มีการศึกษาที่ดี ปรับตัวผสมผสานเป็นคนไทยมากขึ้น ลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยาย ที่แสดงให้เห็นความภูมิใจและเป็นการประกาศความเป็นจีนของกลุ่มนายทุนเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจ ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

---

[169] สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, "ลอดลายสุดสะแน" ใน รัฐศาสตร์สาร 18, 2 (ตุลาคม 2535), หน้า 109-111.

เหลียง ใน ลอดลายมังกร

- สร้างฐานะขึ้นมาเป็นนายทุนนักธุรกิจ ด้วยปฏิภาณไหวพริบทางการค้า และการหาช่องทางเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ธุรกิจของตนเอง ดังข้อความที่ว่า

> "ช่วงนั้นมีคนเริ่มตั้งโรงงานทอผ้า โดยร่วมทุนกับญี่ปุ่นหรือไต้หวัน ให้พวกนั้นลงทุนด้านเครื่องจักรและเอานายช่างเข้ามาฝึกคนงาน ส่วนเราลงทุนด้านที่ดินกับการปลูกสร้างโรงงาน"... "พูดจริงๆแล้ว การร่วมลงทุนก็เป็นการชิงไหวชิงพริบกันดีๆนี่เอง ทางนั้นก็หาทางระบายเครื่องจักรเก่า กับใช้โควตาประเทศไทยส่งผ้าเข้าไปขายในยุโรปและอเมริกา ส่วนทางเราก็แกล้งโก่งราคาที่ดินกับค่าก่อสร้างโรงงานเสียสูงลิ่ว"... "แต่ญี่ปุ่นไต้หวันก็แพ้เราอย่างราบคาบ"... "เพราะพวกนั้นอย่างเก่งก็ได้กำไรเป็นตัวเงิน แต่เราได้กำไรเป็นตัวคน"[170]

ซึ่งตัวคนที่ตัวละครได้กล่าวไปนั้น คือ การหาผู้หญิงไทยหรือลูกหลานจีนที่เกิดเมืองไทยมาแต่งงานด้วย ดังที่ว่า

> "เมื่อปู่ตกลงใจที่จะร่วมลงทุนตั้งโรงงานทอผ้ากับชาวไต้หวัน ก็เที่ยวมองหาที่ดินที่จะสร้างโรงงานอยู่หลายแห่ง ในที่สุดก็ไปถูกใจที่แปลงหนึ่งแถวตรอกจันทน์ แต่ปัญหาอยู่ตรงที่ปู่ถือใบต่างด้าวไม่มีสิทธิ์ซื้อที่ดินได้...คนที่แก้ปัญหานี้คือ ย่าเนียมของฉัน...ย่าเนียมเป็นลูกคนจีนที่เกิดในเมืองไทย...เมื่อปู่ซื้อที่ในชื่อของตนเองไม่ได้ก็มีคนแนะนำให้ใช้ชื่อคนอื่นซื้อแทน แต่ปู่คิดไกลกว่านั้นว่าถ้าเป็นคนอื่นที่ไม่มีอะไรผูกพันกัน อีกหน่อยก็อาจจะคิดคดโกงกันได้ และปู่ก็คงต้องสูญสิ้นที่ดินเปล่าๆ...วิธีที่จะสร้างความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นที่สุดของปู่ก็คือหาผู้หญิงไทยหรือผู้หญิงจีนเกิดในเมืองไทยสักคนมาแต่งงานด้วย... ปู่ซื้อที่ดินในชื่อของย่าเนียม และลงมือก่อสร้างโรงงานในปีนั้น"[171]

---

[170] ประภัสสร เสวิกุล, เรื่องเดิม, หน้า 14-15.

[171] เรื่องเดียวกัน, หน้า 16-18.

ลี่เจ็ง หรือชื่อไทยว่า วลีห์ ใน <u>เมฆหลงฟ้า</u>

-ลูกสาวเจ้าของโรงงาน เชื้อสายจีน และมีฐานะที่ร่ำรวยทำให้ถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่เข้ามากอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มนายทุนเชื้อสายจีนที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมไทย

> "ลูกสาวเจ้าของโรงพิมพ์คนนั้นคงจะเป็นนักทุนนิยมเต็มตัว เขาชักอยากเห็นหน้าหล่อน วาดภาพหล่อนเอาไว้คงเป็น ลูกเจ๊กขี้ริ้วขี้เหร่ และพูดไทยยังไม่ชัด[172]...เจอหน้าอีกก็คงหาเรื่องมาพาลได้อีก ไม่ใช่เพราะเกลียด "พวกของหล่อน" อย่างที่หล่อนว่าไว้ เขาไม่เกลียด แม้จะไม่เคยเสน่หา แต่ก็ไม่เคยเกลียดจริงจัง เขาเกลียดพวกนายทุนต่างหาก และบังเอิญชาติพันธุ์ของหล่อนเป็นนายทุนอยู่ครึ่งค่อนประเทศ!"[173]

แม้ว่าในช่วงกลางทศวรรษ 2530 นี้ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในนวนิยายจะมีลักษณะของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจแล้ว ขณะเดียวกันนวนิยายในช่วงนี้ก็ยังมีการสะท้อนภาพของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจ บางประเภทที่ร่ำรวยได้มาจากการเอารัดเอาเปรียบ คดโกง ซึ่งก็ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย ดังตัวอย่างที่ว่า

ภูมิชาย ใน <u>ก่อนสายหมอกเลือน</u>

- พองวนเสร็จรามือจากการงาน กุณฑลก็มีปัญหากับพี่ชายแทนด้วยเรื่องตัวยาต่างๆ เพราะภูมิชายสั่งคนงานลดตัวยาสำคัญซึ่งมีราคาแพงลง แต่ฉลากยังคงตัวเลขเดิม ดังข้อความโต้ตอบระหว่างกุณฑลกับภูมิชาย ที่ว่า

> (กุณฑล) "ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ผิดจรรยา พี่เองก็เรียนแพทย์มาตั้งสองสามปี ไม่มีหัวคิดมั่งเรอะ"
> (ภูมิชาย) "มีซิว่ะ ถึงได้ทำ ไม่ทำยังงี้จะกำไรได้อย่างไร"
> (กุณฑล) "คิดถึงแต่กำไรแล้วชีวิตคนล่ะ"
> "มันกินยาของเราแล้วตายงั้นเรอะ" ภูมิชายย้อนถาม

---

[172] ม. มฤการี, <u>เรื่องเดิม</u>, หน้า 26.

[173] <u>เรื่องเดียวกัน</u>, หน้า 101.

"มันไม่ได้ตายใช่ไหม โรคภัยมันก็หายนี่ เพียงแต่ยามันไม่แรงเท่าเก่า"

(กุณฑล) "เป็นการหลอกลวง ถ้าเจ้าหน้าที่เอายาไปตรวจแล้วปรากฏว่าตัวยามันไม่เท่าที่จดทะเบียนไว้ล่ะ"

(ภูมิชาย) "ใครมันจะมาตรวจ รู้ๆกันอยู่ สอดใบแดงๆเข้าไปสักใบในเอกสารมันก็ลงนามแกร็กว่าตรวจแล้ว ถูกต้องทุกประการ แกอย่าโง่เง่านักเลย หัดเลี้ยงไข้เสียมั่ง"[174]

เสี่ยดิลก ใน <u>บัวแล้งน้ำ</u>

- ที่มีความต้องการได้ที่ดินบริเวณซอยบ้านเจ้าสัว ซึ่งเป็นที่ดินย่านใจกลางเมือง ติดแม่น้ำเจ้าพระยา มาทำธุรกิจโรงแรมและคอนโดมิเนียมให้นักธุรกิจชาวต่างชาติอาศัยโดยไม่สนใจว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่ก่อนจะถูกไล่ที่ ไม่มีที่ไป แม้ว่าคุณหญิงหลานเจ้าสัวจะไม่ยอมขายก็ตาม ดังที่ว่า

"ที่ดินผืนนี้สวยเหลือเกิน หากรื้อตึกแถวสองข้างทางออก ปรับที่ให้ดี หาทุนสร้างโรงแรมอยู่ติดริมแม่น้ำ ระดับห้าดาวได้สบายๆ ยิ่งอยู่ใกล้วัดอรุณราชวราราม ใกล้พระบรมมหาราชวัง สนามหลวง รับรองนักท่องเที่ยวเต็มจนล้น แต่ท่านเจ้าของที่ไม่ปรับปรุงทำอะไรเสียที"... "ไม่ปรับปรุงที่ดินให้ดี ปล่อยเป็นซอยแคบๆมีแต่ห้องแถว เก่าๆโทรมๆ มีแต่กุลีเจ๊กจีนอยู่นี่ถ้ารื้อทำคอนโดให้มีอาณาเขต สวยฉิบหาย"[175]

ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเรื่องนายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจในช่วง พ.ศ. 2530-2533 จะเห็นได้ว่ามีทั้งภาพด้านบวกและด้านลบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้มีส่วนสัมพันธ์กับบริบททางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เน้นเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญ ที่ส่งผลให้กลุ่มทุนเชื้อสายจีนเหล่านี้สามารถเข้าไปหาผลประโยชน์จากระบบการเมือง ดังจะเห็นว่าในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐบาลนั้นรัฐมนตรีส่วนใหญ่มาจากกลุ่มนายทุนทั้งระดับชาติ และท้องถิ่น การเข้ามาของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจจำนวนมากนี้ ทำให้การออกนโยบายทางเศรษฐกิจ การคลัง ได้เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มนายทุนนักธุรกิจจำนวนมาก เช่น โครงการ Eastern

---

[174] โบตั๋น, <u>ก่อนสายหมอกเลือน</u>, หน้า 152.

[175] โบตั๋น, <u>บัวแล้งน้ำ</u>, หน้า 19.

Seaboard ที่พัฒนาขยายตัวชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทยทางด้านอุตสาหกรรม ที่ทำให้กลุ่มนายทุนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น รถยนต์ กระจก ชิ้นส่วนอิเลคทรอนิคส์ เป็นต้น รวมทั้งอสังหาริมทรัพย์ การบริการและการท่องเที่ยวที่ได้ขยายตัวอย่างมาก

ประกอบกับในช่วงทศวรรษ 2530 กลุ่มชาวจีนเองสามารถ สร้างฐานะ มั่งคั่ง ร่ำรวย เกิดการขยายตัว และเข้าไปมีบทบาททางการเมือง ตลอดจนเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งนโยบายที่ถูกผลิตออกมาในช่วง พ.ศ. 2530-2533 นี้ล้วนแล้วแต่เอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนและนักธุรกิจที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มนักการเมืองเหล่านี้ต่างมีเชื้อสายจีน รวมทั้งกลุ่มลูกหลานจีนได้กลายมาเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ "ชนชั้นกลาง" ในสังคมไทย ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเรื่องนายทุน นักธุรกิจได้รับการยอมรับและนำเสนอในนวนิยายไทยในลักษณะที่ดีขึ้น พร้อมกับยังชี้ให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญทางการค้าของชาวจีน จนทำให้ภาพลักษณ์พ่อค้า นายทุน นักธุรกิจของชาวจีนเป็นภาพลักษณ์ที่เด่นและชัดเจนกว่าภาพลักษณ์ด้านอื่น

ส่วนภาพลักษณ์ของชาวจีนในด้านลบนี้เป็นผลผลิตมาจากแนวความคิด "ความเป็นไทย" กระแสหลักที่ยังคงเน้นความสำคัญของชาติพันธุ์เป็นหลัก อันส่งผลให้เกิดอคติทางเชื้อชาติแก่กลุ่มคนที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเชื้อชาติและวัฒนธรรมไทย ดังนั้นภาพของชาวจีนส่วนใหญ่ในช่วง พ.ศ. 2530-2533 ก็ยังคงถูกให้ภาพที่มีลักษณะของกลุ่มคนที่มีฐานะร่ำรวย และมีอำนาจทางการเมืองที่ได้มาจากการคดโกง

นอกจากนี้การนำเสนอภาพลักษณ์ของคนจีนในไทยในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 นอกจากเป็นผลมาจากบริบททางสังคมในช่วงที่นวนิยายเรื่องนั้นๆเขียนและเผยแพร่ แล้วยังกล่าวได้ว่า บริบทของตัวผู้เขียนนวนิยายไม่ว่าภูมิหลัง หรือทัศนะของตัวผู้เขียนเองเป็นสิ่งที่มีผลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของชาวจีนในไทย อาจพิจารณาจากกรณีของ ม.มธุการี ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง เมฆหลงฟ้า ซึ่งพบว่า ม.มธุการี เขียนนวนิยายเรื่องนี้จากความผูกพันและความรับรู้เกี่ยวกับอดีตของเมืองไทยในช่วงหลัง พ.ศ. 2509 ซึ่งมีนักศึกษาหนีภัยทางการเมือง เข้าป่าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือหลบไปอยู่ที่อื่นที่ไกลจากการปราบปรามนักศึกษาของรัฐบาลไทย โดยกำหนดให้ เมฆา พงศ์พราหมณ์ ตัวละครเอกตัวหนึ่งในเมฆหลงฟ้า หนีภัยการเมืองไปอยู่ที่ปีนัง ในขณะที่เพื่อนหนุ่มสาวอื่นๆหนีภัยเข้าอยู่ในป่า และต่อมาภายหลังได้กลับประเทศโดยมุ่งหวังจะเป็นนักประพันธ์[176]

หรือ กรณีของโบตั๋น (สุภา สิริสิงห) ผู้เขียนนวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทย ไผ่ต้องลมก่อนสายหมอกเลือน และบัวแล้งน้ำ ลูกจีนที่เกิดในเมืองไทย ซึ่งงานวรรณกรรมของโบตั๋น มีลักษณะของวรรณกรรมแนวสัจนิยม(Realistic) ที่แสดงภาพชีวิตของผู้คนอย่างตรงไปตรงมา ไม่มี

---

[176] "การค้นหา "เงาสะท้อน" ของมน เมธี และ "เมธาวี" ผ่าน ม.มธุการี," บูรพาสุดสัปดาห์ ปีที่ 9, 465 (30 กรกฎาคม 2532), หน้า 45.

ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเข้าไปปะปน[177] ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่โบตั๋นจะนำเอาเรื่องราวของคนจีนในไทยที่พบเห็นหรือได้ยินหรือรับรู้มาเขียนในนวนิยาย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 มีส่วนสอดคล้องสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ ทั้งเหตุการณ์ทางการเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงนโยบายของรัฐ ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ของชาวจีนในลักษณะที่ดี และลบแตกต่างกันตามระยะเวลา จะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ของชาวจีนที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 มีพัฒนาการที่ดีเรื่อยมา ตั้งแต่การให้ภาพลักษณ์ "คนอื่น" ที่โดนดูถูก กีดกันทางเชื้อชาติ จนต้องพยายามปรับตัวเป็นไทย มีคุณธรรม ขยัน อดทน ในท้ายที่สุดสามารถผลักดันตนเองเป็นกลุ่มนายทุน นักธุรกิจ ที่มั่งคั่ง ร่ำรวย มีความรู้สึกสำนึกและภาคภูมิใจในชาติพันธุ์จีนของตัวละครชาวจีน ที่กล้าเปิดเผยและชัดเจนมากขึ้น

แม้ว่าในช่วง พ.ศ. 2512-2529 ภาพลักษณ์แง่ลบ ทั้ง คนอื่น ศัตรู และ คอมมิวนิสต์ จะยังคงมีอยู่ก็ตาม อันเป็นสิ่งสืบเนื่องทางความคิดจากทศวรรษ 2480-2500 ที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย แต่ในท้ายที่สุดภาพลักษณ์เหล่านี้ได้ถูกเปลี่ยนแปลง และให้ภาพลักษณ์ของชาวจีนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนมีปัจจัยมาจากการการเปลี่ยนแปลงบริบททางประวัติศาสตร์ สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคม รวมทั้งเมื่อแนวคิดความเป็นไทยกระแสหลักที่กีดกันทางเชื้อชาติ และนโยบายที่รัฐได้ออกมากีดกันชาวจีนได้รับการผ่อนปรนและลดลง ประกอบกับชาวจีนที่เกิดและเติบโตในเมืองไทยได้ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและสังคมไทย มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ร่ำรวยกลายเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย และมีบทบาทในทางการเมือง ซึ่งสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2512-2533 ที่สะท้อนภาพลักษณ์ของชาวจีนในลักษณะดีขึ้นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

---

[177] "สุดแต่ใจจะไขว่คว้า วรรณกรรมจากความจริงของนักเขียนชาวสวน "โบตั๋น," บริษัทสุดสัปดาห์ 9, 460 (25 มิถุนายน 2532), หน้า 44; จากการสืบค้นศัพท์วรรณกรรมจาก www.google.co.th คำว่าสัจนิยมมีความหมายตรงกับคำว่า Realistic ซึ่งตามพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลคำว่า Realistic ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น.